دیوان نہایۃ الکمال

مصنفہٗ

سلطان الشعرا حضرت امیر خسرو طوطیٔ ہند قدس اللہ سرہٗ

جس میں آپکے نہایت نایاب چیدہ چیدہ قصائد غزلیات

قطعات - رباعیات - مطائبات چیستان وغیرہ شامل ہیں +

مولٰنا مولوی حافظ سید لیٰسین علی نظامی دہلوی

خواہرزادۂ حضرت خواجہ نظام الدین اولیا محبوب الٰہی قدس سرہٗ نے

نہایت صحت اور اہتمام کے ساتھ اپنے کتب خانہ نظامیہ کے واسطے

مطبع قیصریہ دہلی میں طبع کرا کے شائع کیا

سنہ ۱۳۳۲ھ

کتب خانۂ نظامیہ

یہ کتب خانہ صرف اسی غرض سے قائم کیا گیا ہے کہ علوم قدیمہ کا تحفظ کیا جائے
بزرگان دین کی بیش بہا اور نایاب کتابین طبع کر کے شائقین کی خدمت مین پیش
کیجائین جن عربی یا فارسی کتابون کے ترجمہ کی ضرورت ہو اُن کا ترجمہ بھی کیا
جائے تاکہ ہمارے اہل ملک اپنے بزرگان کے فیوض و برکات سے بخوبی
استفادہ حاصل کر سکین۔

الحمد للہ کہ اس کتب خانہ مین نایاب اور نہایت مفید قلمی کتابون کا ایک معقول
ذخیرہ جمع ہوگیا ہے اور اسکے معاونین اسکی ترقی و اشاعت مین برابر کوشش
فرما رہے ہین آپ بھی اس کی اعانت ضروری خیال فرمائین۔ جو کتابین یہ کتب
خانہ طبع کر چکا ہے یا زیر طبع ہین اُن کی خریداری فرما کر علمی قدردانی اور اسلامی
ہمدردی کا ثبوت دین تاکہ یہ کتب خانہ مستحکم بنیاد پر قائم ہو کر اپنے فرض منصبی
بخیر و خوبی انجام دے سکے۔

سیرت نظامی

یعنے سوانح عمری حضرت سلطان المشائخ محبوب الٰہی خواجہ نظام الدین اولیا قدس سرہٗ
جس مین آپکے بزرگان کی بخارا سے تشریف آوری۔ آپ کی ولادت۔ طالبعلمی
یتیمی۔ ارادت و خلافت۔ فقر و مجاہدہ۔ کشف و کرامات۔ اخلاق و عادات۔
ارشادات و تعلیمات۔ سخاوت۔ لنگر خانہ۔ تعمیر خانقاہ۔ اوراد۔ وظائف۔ ادعیات۔ اور
آپکے مکتوبات۔ اور آپکے خلفا و مریدان اور آپکے ہم عہد سات بادشاہون اور تمام
خواجگان چشت کے مفصل حالات اور آستانہ شریف کی عمارات کا بیان ہے

قیمت بلا محصول عہ

حسین علی نظامی صاحبزادہ حضرت خواجہ نظام الدین اولیا قدس سرہٗ مالک کتبخانہ نظامیہ دہلی

دیوان نہایۃ الکمال خسروی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بسم الواهب الذی وهب الشعراء المتبحرة اقلاما جاریة علی بحور
الاشعار وجعل منابرهم ابارا تفیض من قطر قطراتها البحار حتی یجری
بها الظلام والضیاء ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء احمده وامدح
احمد محمد الذی فاح طیب الوحی من فیه وانزل الیه لاریب فیه
علیه صلوة الحکیم العلیم ذی الفضل العظیم وعلی اله واصحابه
الذین فضلهم الله علی افاضل الامم بفضائل النعم انه جعلنا ردءا
من بحور رحمته نزل علیهم اجمعین تمامے که در ربوبیت شعرا کامل گنجه وثنای
که در کمال مبالغت شعر در نهایت منشی عالم و مخترع لطائف حکم را که در مجموعه صنع در سبعیات
سپهر و رباعی عناصر انشا کرده و ازان هفت بحر بسیط جوهر چهار دایره و افراد موالید
سکانه نظم داده و هر یک ازین نتائج فلکی و عنصری معینه پرداخته که از لطائف جانی نکات
مطبوع و مصنوع که در طبع و صنعت دیگری در نگنجد و هر یک معنی خاص تضمن فرموده تا
بحر ضبه العقل و الفکر و قد منه الثلث النظر ساده را پندارے که در محل صنعت موشح
مرصع داشت و از نباتات مشجرے ساخت و حیوان را قصیده پرداخت که از لطائف
معانی حکایت کند و ... که معانی الالفاظ بنیان الترتیب بیت اوست سه بیت آن

آن قصیده را انگاشت ؛ شعر

فَهُوَ الَّذِی بَینَ الوَرَی مُتَعَزِّزُ	مَن کانَ یَنصُرُهُ عِنَایَةُ رَبِّهِ

اوست آن واجب الوجودی که بار امکان بر فوق هستی او بار ندهد و جمال
فاعل مختاریست که تهمت علت بر وجود پاک او نتوان نهاد و قادریست که عقد حکم
او بدندان تجسم و اخر نکشاید و صانعیست که رقم صنع او از قلم صنعت انس و جان
بیرون نیاید ؛ شعر

کراست زهره که تواند آنچنان کردن		هر آنچه او کند و آید از وی آن کردن

داغ کیفیت بر حقیقت ذات او نتوان نهاد و رنگ نسبت بر آئینهٔ اثبات
او نتوان نشست. تفکر بمحال او خرد را سر انداخته و در دگرده و تعجب افعال او وهم
را پای حیرت بداده از شرف بر آمدن و قلب ذرات که در ادراک او روی همت از پشت
کرده بر سر کشادن مهر حقائق چندانکه خدمت نموده از حد تجاوز پیشتر سرافتند
قطع آن عرصهٔ نامحدود که نتوانند کرد و عقل تابناک که آئینهٔ انبیست مصفا از جسد و کدورت
خود گشته از دائرهٔ خیال نگذشته که تصور آن مصدر در خیال که راند و تصدیق
له و لا تجوز فکرت ابداً حقائق ذاته و صفاته سبحانه اوراست و کند لطف لا الله
بخیرای در عالم ملک و ملکوت در دهد دیگر را که بیک طپانچه ابوجهل خاک کرده و چهار را
آنکه با و انا ربکم الاعلی در سر کند فرعون که بیش مرضع از آنبیست ندا بنهد
همان لولوی مروارید بر ریش او دندان سفید میکرد و شداد را بهشت زرین ساخت
همان در زنجیر گردن او شده واز در بهشتش کشان بدوزخ برده نمود که با چنین
بلندی و نخوت بر کنگر آسمان می پرید بلکه بیشه بر زمین فرو رفت ؛ شعر
با آنکه مردم شده او مصنوع صانع گشته لیک آدمی چون شهر شد بر هجر قانع گشته
باز او را کافی کرم سبب بلطف مخفیست بنده و ناشنیده اجرای فتوحات پیش نمود

ملائکه همه تن روح منور شده پیدا که همه وجود جان مصور ازان بشر که جان عالم بود
پایندگی یافته و کواکب که همه جرم نور پاک اند و خورشید و ماه که همه ذوات نور افلاک
ازان چراغ ازل تا بندگی یافته

شعر

لولاک لما خلقت الافلاک		فالان فی له خطاب الا لک

رالبیق شرع او شموس عصیان را بچاپاک بحکم تاقت حبل الله المتین در ریاض یا صنت
مرتاض گردانیده و شمشیر حکم او شماس کفر و کفران را بهر گردن زدن اقتلوا المشرکین
چون سایه بر خاک مذلت نشانیده علیه صلوات الرحمن وعلی جمیع الانبیاء
والمرسلین والملائکة المقربین واصحابه وازواجه وذریاته وآله
وسلم کثیرا کثیرا فراغت چندکه ازعین نعت خاتم الانبیا باقی مانده است محلی از ان
بهتر نمی یابم که در موضوع مدح خاتم الاولیاء صرف کنم یعنی شیخ عالی ترک نظام الحق والدین
که حسن آن کونین پیش چشم بینش کم از ذره ایست در مقابله گنج زرفشان آفتاب
الله متعنا بنعمته فقیری هر کرا بیعت ایشان دست داد از وحل طینت جانش
بر کشید که موی از خمیره و هر که از ملقنین ایشان زبان یافت تلقین دادند درون شگاف
قلم تقدیر بر هر نفسی که بر سر او لب ایشان بفاتحه مفتوح باشد اجل با او طریق خلاف
گزیند و ادبیرے که دم ایشان بر و چهار قل دمید واقعه را بخواب نه بیند آنجا که باد
بر سلسه او زند چراغ جمال زیادت روشنائی پذیرد و آنسو که نفس عیسوی او جهد مردم
ابتلا پیچه ملک الموت میرد و تحرکه دنیا که جهنمی پر آتش ست بر جان او گلستان
خلیل و ... نوایب که سرانداز ست بر اصحاب او کار ده اهل شعر

تلم الحق دیث لو ستد لبان		لما اتا عباد سد نه الصبا
بر بسیاره کن و همه نقش ساده		آنسا که از و عاشق یزدان دوده

ز سیر معرفت گردد زبیب کاکلش روشن | ز علم خطبه گردد از سواد طلبیان پیدا

بباید از لذت نفسی کجا سهم حسن و گیرد | خزان را کی شود خنده ز خورد زعفران پیدا

همه آبا گنجد و سهم امهات اندرین مردم | تعالی جده کو کرده مردم را چسان پیدا

زمین و آسمان آن بنگرید کادمی بنگر | ضعیفه را کند بهر امانت گران پیدا

بشر را اختیار فعل داد و صورت بهر او | که هم دار العذاب و هم دار جنان پیدا

تن با ساخت حسن و دل و روح تو جان بیسامان | ز عقلش پاسبان بنهاد و دیده دیدبان پیدا

خیال و ذهن و وهم و عقل بهر یک را محلے نو دان | بچشم مختصر چندین جهان بیکران پیدا

ز بهر چشم باطن کرده بستانهای روحانی | ز بهر چشم ظاهر یاسمین و ضیمران پیدا

نه ضایع آفریده هیچ چیزے بلکه در هر یک | سپرده خاصیت کز وے شود سود و زیان پیدا

دهن نارد شنیدن گوش نتواند سخن گفتن | که شد بهر شنیدن گوش گفتن را دهان پیدا

سفیدی نور بصرت و سیه زیب جوانی دان | سیاهی و سفیدی کرده در پیر و جوان پیدا

صفا در آینه بنهاد بو العجب وصفے | که عکس هر چه هست آید همی در هر دوان پیدا

گیاهی کان شفا بخشد یکے بیمار را در تن | دگر بیمار را زو تپ شود در استخوان پیدا

چنان زهر کشنده کوست تن را دشمن جانی | شده مجذوم را داروی خم و جان همان پیدا

هوائے کادمی یکدم نیارد زیستن بے او | همان را کرده از بهر هلاک ماهیان پیدا

اگر حیوان خشکی غرقه شد در آب جان بدهد | همان آب از پئے آب لقای مردمان پیدا

ترا هم خالق آنکس اندیشه که نتواند | نهان کرده دگر از قدرت مطلق عیان پیدا

بیک امر آنکه عالم را کند پیدا چرا نرسد | ز هیچ هر چه می آید بدیده دیدبان پیدا

خلافت را ساخته گوی و صولجان ما ده دو | که دیبا این زر و دن گوی گرد و صولجان پیدا

ز شاخ خشک بیرون آورد گلهای گوناگون | کند باز از پئے تاراج آن باد خزان پیدا

خزان بستنش تو ولی انگیز | ز نابش سود کار و از پئے بوستان پیدا

چو ہم ایجاد و ہم اعدام ہر دو وصف او باشد
چہ تخم زانش کہ گل پنہان شود با گلستان پیدا

بدان تا وا نماید حکمتے دیگر بہر فصلے
نمو زو شے کند چوں تیر و ماہ مہرگان پیدا

بہر جا دادہ تخمے خاصہ کز شے بر ہمان خیزد
نہ بر سنگ زاید شے نے بط شود از ماکیان پیدا

چنین از قطرہ کز ہر دم چکد بے پارہ را ماند
کزان سیارہ میگردد بسے راز نہان پیدا

نما و نشو حیوان و نبات این چنین کش داند
کہ از صنع میگردد دریں ہا ہر زمان پیدا

چو تخم و طبع یکسان ہست اگر ستے کردر و نبود
چرا شد برگ سبز و شاخ خلاذ و ارغوان پیدا

سواد آب چوں رزمی نجوید بیں چہ ستر این
کہ ماہی با سپر شد با خیا بر گستوان پیدا

بیا فندہ چو علم آموخت تا صنایع نماند آن
نیارد یافتہ ہر گز حریر و بہرمان پیدا

دہد جو بہر کس بالش پیدا کند خصمان
زبہر قطع و قتل آورد شمشیر و سنان پیدا

سزای قطع باشد آن زبان کش حمد نسراید
علی القطع او چو بہر حمد خود کردہ زبان پیدا

خدایا حاجت پنہانیم دانم کہ میدانی
کنم نیز آں نہاں بر تو کریم و قہرمان پیدا

ہمیں حاجت کہ با ایماں بری از عالم بیرون
چو گردد وقت بعض ارواح پیشم ناگہاں پیدا

قصیدہ

آن را کہ فقر بہرۂ صدق و سداد دہد
یزدان سعادت دو جہانش جزا دہد

حاجی کہ سوئے کعبۂ صدقش طواف نیست
او را نہ مروہ سنگ نہ مرمر صفا دہد

آن روشنی طلب کہ مثل نامت از ضیاست
زو صبح صادق زائد و فیض و ضیا دہد

بیرونش [illegible] کہ درون ہست از ریا
کان درد را کسے نتواند دوا دہد

[illegible] کسے کہ عجب در جانش بود خراب
کش عنکبوت داغ برص جا بجا دہد

[illegible] اگر ز کبر و ریا کم کنی بصدق
بیشک نشان راستت از کبریا دہد

[illegible] للعبہ را بیشتر [illegible]
عشوہ فروش عربدہ را آشنا دہد

[illegible] کہ ہست در [illegible] آن [illegible]
[illegible] کہ ہست در قلم آن کسے عطا دہد

منکر کہ نفس کشت زبون زانکہ خویش را
نفس ار شود درست بشہوت دہد عنان
دانا بمدعی چہ بیانِ ورع کند
احمق کجا حکیم شود نے فقیہ حق
نے زر عیار مہرہ شود نے عیار زر
ہر دم کجا شوند خران گر کسے بجب
دون جہل را سزد ز تعلم بہت شود
گفتی کہ زندہ نیست درو بانگ بہ ہدہست
ہم مشک ضایع افتد ہم دیگ بد چو کس
مومن سزد چو مشک نہالی بباغ دہر
مردار نشد ز رشتۂ تسبیح عرق او
بردست ترک تیغ مناسب بود بکار
ناصح کہ پردہ پوستی نادان کند پسند
عاقل برمزہا زشناسد دقیقہ را
بے عقل عمر خاک زبہر درم کند
سلطان چار بالش و تخت اوست کاید بدش
آزار جوے ہستی خود را کند گزند
بدخو اگر حریر دہد بوریا شمر
انصفت گو قوی زبرائے ضعیف رست
ظالم بدستِ ظالم کشتہ شود چنانکہ
شمشیر ہی خورد و سلے از جانِ خویشتن

بہر فریب غیر مقامر دغا دھد
گرگ ار شود امیر برہ بہ قضا دہد
ہدہد باہرمن چہ نشان سبا دہد
دانندہ سبق علم چو نا جنس را دہد
گر زرگرے محک بہ کف مہرہ سا دہد
خود رحسران ز خوشہ مردم گیا دہد
دانا چو سبقش از پئے بحث وادا دہد
نہ از زندگی ست نغمہ کہ طنبور نا دہد
در دیگ جائے انگزہ مشک خطا دہد
کاب وضو ست بہرۂ نشو نما دہد
زو ہر رگے نتیجۂ عرق النسا دہد
نسبت بشوخ مرد بجز کند نا دہد
خر بندۂ بود کہ باستر قبا دہد
دانندہ در شبیہ فرس را بہا دہد
بد بر بباد زر ز پئے کیمیا دہد
خرسندی و تواضع و حلم و حیا دہد
سیلی زنندہ راحتِ خود را عنان دہد
خوشخو حریر مید ہد ار بوریا دہد
غربیل آن نثار کند کا سیا دہد
آتش پرست ہندکش آتش سزا دہد
موسیٰ کہ بوسہ بر دہن اژدہا دہد

ز مرگ تشنه‌ی میرو از چنان عمری که آفرینش از آفریدگار بود
تنی که بست و سر و جسمش یکی هزار بود خطی که هست ز عصفرش یکی هزار بود
چو سنگ نسبت ز طینت چه معرفت خیزد کجا ز خشت زر نقره را عیار بود
کتاب مهر و وفا شو بجا ز خشب چنانکه هزار جدول خونت از خراش خار بود
لعشق پاش چو شکلی که مرغ آتش خوار نه پخته باشد اگر کم ز دود خار بود
مکن دو دیده تو خود را انکار نامهٔ عشق چو کعبتین که دیباچهٔ قمار بود
چو پیر ملعبه جوید جهان کند طعنش چو تن دوید کجا سایه را قرار بود
فقیر کیش بریاضت عقیده محکم نیست نگار و ریست کیش از گند نا شمار بود
ز نفس پر پیوست فعل زشت خوب نمود وگرنه زاغکی از نغمه هیچ سار بود
بهر بدی که کند دل بست گرسنه را پیاز پخته به از نافهٔ تتار بود
چو نیست خوی تو شیرین شکر چه سود نام که نیشکر لبم قند و قندهار بود
ز تاب مهر دل هر دم آتشی بایز که سوز وی بود از نور لی زنار بود
کند فروزش شب لیک سوز نشی نکند اگر چه کرمک شب تاب چون شرار بود
بکار و بر سر آن باغی درون فراری که یک شکم همه تند آتش پر انار بود
باختیار طلب یاری از جدایی دور بسان یار که در لفظ اختیار بود
کشنده را بکشش ار چه عزیز شد گهرش شکن لب سنگ که مهره لفرق مار بود
چو فضل نیست با از مستعار ملاف که عار لازمهٔ نقش مستعار بود
بفر منای کی اخلاق دست واد کشای چنانکه به زتویی از نوشته مسار بود
ز بهر روغن آب کسان حریص مشو چو ریگ پیچ که بهر جوی رود بار بود
ولی دلیسر بنا خوردنی شدی مجبور که بو العجب شده را هیچ خوشگوار بود
شکم پرست مشو بار خر به پشت و بسر اسیر بار شکم بین که آن چه بار بود

بروح زی که تن تا همیشه فانی زانکه | بنای عمر نه زاب گل استوار بود
ز زندگی ست پیلے نسکار اژدرهاست | چو اژدها ببرد کرم را شکار بود
بود یکے بد و گر با صفا کنی عملے | که پیش آئینه گرد دہی بہار بود
عمل اگر ز لبشر نے درم جو گوش کرست | چه سود گر در و لعلش بگوشوار بود
بکارِ دین چو بکار است سنگ استنجا | اگر تو کمتر از آن نگ چه عار بود
بکار خود همه اشتر دلان پلنگ شدند | که موش غر دل نقاب صد حصار بود
بملک ل نشند آن تن که او گران جانست | سک اجل نشناسند که بر دبار بود
سبک شوار پے که جان بدان سبکی | درو ثقیل تر از کوه و کوهسار بود
نجا المخففون برخوان و کن بدان عملے | که در سوے از ملاک المثقلون شعار بود
شدی چو مور سبک در کبوترے آویز | که سوے کعبه معنیش رهگذار بود
چو مورچه ز کبوتر رسد باوج هوا | مگر کجا رسد آنکو هوا سوار بود
هوا ببر ز قدم کش اگر همی خواهی | ببارگاه فرشته و شانت بار بود
تو خود فرشته شوا از خویش نتوان شد | جز آنکه صحبت خاصان کردگار بود
فرشته که شود جبرئیل روحانی | کسے که در نظر غوث کردگار بود
نظام حق که ز نیروی اهل دین پیوست | ز حادثات سماوی بزینهار بود
ز تیزی نظرش لب که چاک شد نه خط | همه سرائر بالاش در جهار بود
سپهر در نظر او ز جا جهٔ صافی ست | کش آنچه راز درون بروی آشکار بود
همیشه نور تجلی ست شمع محفل او | درون پرده تار شبے که تار بود
خزینه خرد و یادگار خانهٔ دل | مدام از فلکش پر ز یادگار بود
همیشه در فلک هم عنان اوست چنانکه | مسیح را بفلاک مهر بر جوار بود
شیوخ خفته از و زنده گشته آن داری | بنام را همه رونق ز ذوالفقار بود

بیمن تبرک دو کونش بزرگ دستگهی — که هر زمان ز یمن اللهش بسیار بود

بعز خاک در او که کعبه عزت فخر — هزار کوه ز رشکش همچو خاک خوار بود

ز دست آینه خواهندگان گدو بیگاه — بهوسلائی بیش درش چون سپه چپار بود

وسیله چار همه دستها تهی دارد — از و بود همه گر بهر چه بی شمار بود

بمنا بزید درش هر چپاره دین را — هزار جنت ماوی بیک جبار بود

زهی وتد که سند و دالجبال او تادا — که وصف آن وتد الارض روشار بود

خراب گشته بودتا کنون زبانه حشر — اگر نه در سر سبد این بزرگوار بود

وگرنه رابطه و حصر بشکند سبها — ز خلق او همه فضل جهان بهار بود

ز چشمهاش همه دل چکید همه قطره — ورقش نیست که ز شوق لفافکار بود

سخی پناه ضعیفان که بهر افسردا — ز لوی دیده تو سدی به پیش نار بود

کسی که دید ترا اگرچه دوزخی ست بجرم — بسایه آتش سوزانش لاله زار بود

بس پایه بیش تحقیق یافت از نظرت — بچشم همت او دو سرا دو دار بود

نشان بخته باغ ریاضت است — که غرق خون درون خسته چون انار بود

کلاه دار قبا پوشش نه سپهر سبشت — که ذره ذره دلش همچو کنار بود

بجا کجاست که بیند ورای عرش آمرا — که خاکپاست تو در چشم اعتبار بود

ستارگان همه محشر لعبتی همچو سپند — که زیر پاست تو ایشان ولت نثار بود

رسید هر که بسر رشته ارادت تو — شد آن نجیب که دخل اللهش تهار بود

مرید خضر نژاد تو راکه بهر جست است — ز عرف غیب بر رقعه صد نگار بود

دل تو زنده دامنکش وی ست ندال — بجا وی ست که رشوت خوری هزار بود

بدور دولت آمد حسن و مسکین — ربیع حق که بنا خورش خمار بود

چو نام روشن این شعر نایب النعت — منزله گر ز مثنوی قبول یار بود

ز پاک کردن سه پاکی تن است مراد
که این صفا ز سر آغاز کن که تنبیه پرواست

چو هست پاکی کو سر ز موی پاک مباش
بفرق پاک و شان موی لیلة الاسراست

وگر بپاکی سه پاکی درون نبود
و چهره از خم بر دو طاس زر نه سزاست

چه حاجت همی کنی ای نفس نقش عنوان را
درون نامه چو مضمون بذکر او گویاست

بپاک دامنی از خود ز نسبت او مقنع
ز مهر شیر دلان ورع آهنین غناست

ز عین عزت و عین ورع چه جوئی فرق
نگر مناظرهٔ شب پرک که با حرباست

اگر نصیبه از چشم رحمتت باید
پناه جو بطهارت که او لیش طاهاست

اگرچه شستن اعضا طهارتست لیک
طهارت آنست که عالم لشستن اجزاست

بشوی آن همه اجزا که پر ز باد منی ست
دران محیط که موجش نه از منی نه زماست

ز فضل مان و نه دانش که بر رونده نام
بنردبان ننشیند چو بر شدن یارست

ز علم آلت تحصیل مال تیز مکن
مکش بکفچه زر مایه که گلخن راست

بجاه بین همان کان بلند پست بعکس
که جاه خوانی و جاهست بلکه چاه بلاست

به نقل و عقل مشو اشعری و معتزلی
میان جبر و قدر جوی دین که خوف و رجاست

نماز لا کن و کن از دو ست نفی و کون
بدان صفت که تنجر بهر دو باز و لاست

ز خویش لا شو و بر حرف حدت او سار
بنفس خویش فرد خوان که این نشان ولاست

چو در خلا و ملا لا اشریک لا یت نیست
ورائی نه فلک آنجا که فی خلا نه ملاست

شهادت ست جبین نامه سعادت ولا
فحبت تاج سران گشته بعلیا ست

علا که از ره معنی بلند سیه دارد
سبب همانست که با لعین لا دخیل علاست

میان عرصه لولاک جا سیے لا دیدن
میان عرصه افلاک بین همیش ها و ست

چو لاست صورت مقراض تیغ زمرقت
که سر بنه سه بینی که این نت بقاست

صفات او همه لای شهادتست تبرک
ولیک لا بزبان نبودش چو کاد سجاست

چو کوه پای بدامن کش ار ترا سنگ است
ترا چو قاف قناعت چو سنگ عنقا نیست

چو خشم و قهر و ستم در مزاج هر همه هست
سگی که عف و سیت از وفا تو پدرسان

بیا ببین که از خوی خوب گشته شریف
ز عین عزت خود و نعل خویش همت بند

بپوند و در ز همه خلق کاستانه قریب
اگرچه انجم و مه ره روان بالا اند

برانست خواری تن کوست در نظر پیوست
گرت تو عزت صلیبست هم بعقل ببین

چو فی صحبت هر کس که در زمانه بسست
صفای سخت دلان را صفا مکن بصورت

ستم رفتنی ز سیما ناکه چادر پوشی
بشرم دیده فرو بند تا توانی دید

چگونه در پیمان حسرو نهی کند آنکه
رفیق مرده دلان کیست ناقص تاریک

میان چرخ و زمین ماه و کذب یکی
بسینه کین بشر دگر چه کین بر محل است

برون درون چو زنی لاف قائم سخا
بنزد رند پشیمانیت فرو ترا ز شیخ است

اگر نیست چیز بجاست که ظلم و بیداست

که سنگ و حب هر دو عروه و ثقی است
چو قاف شو که گران سنگ گشته در عنقاست

تو فی کسی که زیر شمس خود بچو قومی است
عفا الا له به از ظالمان سینه کراست

چو پشک گاو که از طیب عنبر سار است
اگر بپند کن بهی کان برون نخفت و طاست

درون لست نه در شنام و مکه و بطحاست
با آفتاب نماند گر همه تنهاست

از انست عزت جان کو ز دیده ناپیداست
که سیم عقل نه بید و ثق هر دو هم داناست

بپیچ زنده کش و یوسفست گر بدلقاست
ببین در آیینه کو چلماش زروی ریاست

که ریسمان تو خام و تن سست گر شیداست
جمال شیر ایمان که در حجاب حیاست

لفنس پیچیار و لیش پیچیش و ل تجلیاست
بران صفت که فرزند نبات نقش سمهاست

میان گنبد ببین یاب ترا ز را و چو صحراست
بادبیده گل بشر گر همه گل بیناست

و در روشنه ماهی بیرونشته حادثیست چیراست
بچشم بار ز شهر کهین ترا زمیناست

امین ست بشهر سکه غارت غوغاست

بلفظ و فضل غلو کن که از نبی و ولی   سخن شناسی کم باشدت بعلم خلل
نسیج و حاجری و مدان چو هر شهی   که کس ندوخت حریر و نسیج را بجول
گذر ز منطق و تکلم کن و فلسفه نیز   که هیچ و ز کفی اکسیر بهر معانی حل
بطب هر آنچه بقیمت کند بصحت زار   بنجوم اگرچه که ز تحبست بهر جو دخل
خلاصه اینست که علم از همه ادیان خوان   ز بهر آنکه بخوانند کالانعام اکل
شناختی چو روشنی جملگی ادیان   طریق ملت احمد گزین ز کل ملل
کن آنچه آخرت و آخرت بخیر بود   که آنچه فیه بحکم نه عمر اول
ز بهر دانش شنیدی پیکاهی ستارقی   که گفت ز دین علما بیا بهر مسل
شو آشنای شعر بیت و نام بحر   که غرقه ماند بحر بسیط و بحر رمل
حذر ز مدح غزل کاب مدح عشقبازی   چنانکه شعله تیز جهیم سوز غزل
چه لاف از سر کل کز سرود شعر بپا   کرده‌ای کنگره بر بیت این سر کل
زهی ز چرخ غزالی شدی تو در عالم   که چرخ زو الغزل گشت پایت از مغزل
نماز صوفی بی دانش آنچنان باشد   که بی فتیله و روغن فروزش مشعل
کجا طهارت پاکان دین کند آنکه   ندانند آب نجس را ز آب مستعمل
مجو ز معرفت از زنگ پوش بی معنی   که هوشمند بجوید حروف و رجدل
مرید جاهل پشمینه پوش پنداری   میان و کله کافر بود البیت کل
خرد نگیرد بر پیسر بر تکلف زرق   که زنجند و بدزال و رعلی و جلل
بلمعه عمل آرای و قلب و شش کن   که او سپاک برآرد ز قلب طلیح عمل
وگر قلب ندارد عمل چه خوانندش   معاند سبب مصریه مجمل
اگر ز جاهل اسفار گفته‌ایی هیچ است   خر است رشته شتران ز حمد اغروی
کجا روا بود آخر که اهل علم و صلاح   بمال و جاه بمانند کار بی مهمل

خوش آن دلی که ز تقدیر یافت آن عشقی | که در سرای آن عقل گفت لا سبیل

زهی دلبری مردم که چو بید آن رو بیت | که هم ز پرتو آن پاره پاره گشت جبل

وصال مجنون بپوید و نظر بس بود | که کور شهوت چو بیند بیل در محمل

فراخ کام مشو در طریق عشق مگر | چنانکه در رهی از خطوتین تا بوصل

دگر فراخ قدم زین مط بباری شد | فراخ دست مشو ابر را اشعار بخل

نگنجدی نکند نقش بذل باذل زانکه | چو رفت نقطه از بذل شد تمام بخل

مراد خلق نیابد مگر که از مسکم | مقول زاده نگردد مگر که از مقول

بهاے مردم دنیار و ماه اخته مهر | ز سنه خطا که تفاخر کنند بسیم و غل

بجمع کردن مال کسے کسیکه دود | بگرد گردن سر نیست گویا که جبل

خورند حرص و اهل بشنز خردمندان | چو گر کسیکه خورد چشم کشته در مقتل

غنی شریف نگشت از فزونی درهم | دنی بلند نگشت از بلندی هیکل

فقیر بهر چه گیرند مال بر بدخل | کلیم بهر چه شوید لوث در محمل

بدانکه جایزه بے وفا نیست همه | خجل که هست بالای تنکه در حنبل

هر آنچه از دگران بر تو آمدست امروز | بدیگران برسد از تو نیز لا تعجل

سخا سعادت درویش بره خوب پاید | ز خود بره که شه مانده در وبال کسل

چگونه ابر بگرید چو سپهر اسخنا دبرق | که آفتاب منور شرف کند بحمل

بود اشارت ابرو که در دعا نگه کند | چو سیر چو بپا بچه است پیش چشم اهل

مکن هلال رجب را لقب بهلال صفر | مکن شناسبخ ن ج القلم بنون حمل

ز خیمه سایه که چو به جوابر باسے بلند | ظلال بهر اطلال گسترند و طلل

که دلنوازی مسکین کند مگر کریم | که کارسازی مجنون کند مگر نوفل

لطیفه بهمه کس با وجود همراه است | که یک قبای بود سپهر به هفت حنبل

رونده که هستی گرهستی نداشت چو مور بپای همت پرسنج کجا برد و تن اثقل

دران مقام که بر تیغ کوه مور دوید سپهر فگنده و چه افتاد و پای پیل و شل

جهاد صغرا و کبرا کسے کند که تنش بتو هنا ز گرانی به تکیه و تنبل

مجاهد از پے محراب و تیغ محراب هست مخنثان و زنان بهر نابه و مرجل

اگر جهاد تو بهر خداست جان بباز که زندگی بشهادت به از اعتا بجبل

وگر شجاعت تو بهر نام و ناموس است حماقت است که میرند بار سیاه و ابل

ز عاقبت که معاول عجز و لی شده مرد چو رفت علت بطال را اشتمار بطل

ولی چو کار بدعوی فتد چو برد ل را گل هست سنگ صلا به بر و هناد بل

به پیشه که صنعت دست در شے زن بپای لنگ هم و در پے جواد و جمل

صلاح خویش بپندیش کا خراو بینی هر احمقے که بود هست بهر خویش اعقل

خدنگ بوسه زند بر رخ هدف لیکن بکار تش نتوانند شدن ز بار دو فل

لعقل فضل دگر باشد و فضول دگر که نے چو حبابه بخواست جمیله محمل

وبال هر کس ز اندازه گرانی او ست گرفت مور عسل نشد گرفت پیل وحل

چو بیانت هست همه فسق فسق او کن پا چو خوف هست همه خمر خمر او کن حل

ولیک آنکه فساد ش لبانج مجهول است از و ازالت آن مشکل است بل اشکل

زلال خضر دل مرده را اثر نکند دم مسیح نگیرد بدست صندل

ولے نصیحت عیب ے چگونه وا نکم کرد که هر کجیست در امثال چون منحی مثل

نخست پند دل خویش را بهم باید که هست در پد مثال و دیبهی مجمل

بجان رسیده ام از خول هیچ زهم سخن که نیست شوخی طبعم بجا اطر ابغل

چو جائے باز بجستجوے که در کمان هست لطیفه بذل بحلق لفمر و ابزل

بدست و شت بینیم که لبت در حضر نشان بین و دل گرچه شد دل

همین قصیده که راه رهائیش ماست / زما رسالهٔ دل بر زمین ظلوم اصل
گناه هم ار چه که فاضلتر از گناه همه است / امید فضل خدا ایست ازان همه فضل

قصیده

اندران دل که ز خورشید سعادت نظر است / حاصل هر دو جهان ذره نامعتبر است
صاف کن دل که شود نسخه ستان معنی / همچو آئینه که او نسخه ستان صور است
دل که از مایهٔ او نفس نرنجد ملک است / تن که از سایهٔ او دیو گریزد ملک است
دل ثابت صور راست نماید بخیال / دل کژ دیده بعکس است که عکس دگر است
عکس آئینه همه راست نمایست که کج است / عکس در آب بهرش زیر و زبر پیدا است
پرتو پیر که پیدا شود از جان مرید / عکس خورشید در آئینه صاف قمر است
بر سر خویش سری جوی اگر تو بشری / که بشرکت چو پی سر تو فرد خوان که سر است
قوت پیر نگون پشت تر از است کمان / زانکه از زور کمان راستی اندر روش تیر است
جای کن در دل پاکی که چو او کردی از اشکم / قطره در بحر فنا بحر شود گر مطر است
رزق حیله بعمل زان هر به رغا است / چشم و ابرو بسخن زان بت بی بصر است
صوف صوفیست بنه زین غلامانه ما / که نه خرقه زهدش زر با آستر است
ره رو از لمعهٔ تقوی نه ز خورشید کیست / کاو پست در خفا و روش سجده با خطر است
ره دو گام است که جائیکه رسی از نیست قدم / در فنا هم نیست بیان گر سفرت پر خطر است
چشم خلد چون دور تو چون گاو خراس / که دو انست همه عمر دو گامش سفر است
تیز شو از پی رهی که زیر بدن آن / رسی آنجا که سپهرت چو زمین زیر پی است
در تو نازک وشی اینها بهوش تیز شو / که تو موری و تو زدر پات پا لشو که زبر است
منکر تیزی ناوک که در آخر کند است / غنچه پیکانست ولیکن نهایت زر است
گر ز لا داری مقراض فلک را بشکاف / تا ببینی که درین پرده چها جلوه گر است

هست این پرده یکی تعبیه در دست قضا ٭ که از او هر نفس آرایش یعنی دگر است
عقل فرماند که قضا میکند آنچه اندر دهر ٭ که نه ز افلاک موالید و نه از انجم حضرت است
هر که گوید فلک این کرد و پذیرفت از غیر ٭ دین یکی باده فروش آن فکر که باده خر است
چرخ هم هست ازین رنج بدوران زانکه ٭ کار عقد این همه ز تقویم ستاره شمر است
بفلک هر چه فرود آری ای بی همت ٭ چون ترا برتر از آن پایه مقام مقر است
ز تو بازیگری مانده گرفتار زمین ٭ بخور و لقمه فرشته هم از آن وجه پر است
چه سلاطین فلک صید کنند از پرواز ٭ مشو آن زاغ که بر جیفه به پیش نظر است
هست غربیل تو چرخ ار بپری دگر نپری ٭ بیضه بیدار که آنرا نه دریچه نه در است
می پرد گرچه فرشته ز بلندی فلک ٭ بفگند بال و پر آنجا که علو بیشتر است
برتر از جسم فلک جوهر خود گیر از آنکه ٭ جسم در زیر بود پایه جوهر زبر است
آنکه گوئی ز فلک زاد بشر و که ترا ٭ جایگه عار است در آن فی محل فخر و فر است
تو خلف بین نسب سهل که لعل چو یاقوت ٭ خون و پیوند جگر گوشه خاص حجر است
ز پی هست این اگر از سفله پدر چه جبین ٭ باز دلو آمدن چشمه رخشان خور است
حاشا لله که رسل زاده افلاک بوند ٭ تا که زایشان نسبت فلک آید صدق این خبر است
چون بهر پنج زحل جل شود از او نشان ٭ ولی تحسین بر ایشان ز دو سعد و دبر است
مشتری گرچه ز اکلیل سعادت دارد ٭ او له هست آنکه در ابراج قمر کسب سر است
مهر گو نور جهان هست و جهان نور است ٭ او هم از نور تحسین نبی نور ور است
شمع خورشید چو ز آن مشعله اول ... ٭ زاد ازان عکس که گویند کز اینهم قمر است
زهره مطرب را هم هست هم زانجا نام ٭ لحن داؤد ز چنگ آمده چه جای حد است
تیر هم زین عرض که بر خاتم نهد ٭ بشکند چرخ چه تیر است که با چار پر است
پیر گردون چه بسیر باشد و دو بال ٭ زاده نش زان نقطه چه مجال فکر است

شخصی ار ترش کسی هست مباش ایمن ازینکه
حاسدار به بصیرت پرده کشد عیب مگیر
هر که از ننگ عیب به است هنر پوشش بود
خوی خویش گیر و زبان را بلطف بر میار
گوش به سخن خوب نه بر بود آن گاه
وز زبانت سخن خوب نیاموخت زگوش
نگاه عنبر بید مردم سر کیپا دو دهر
در کوبان خوی خویش خوی جان ان خوبست
به جفای که رسد بشیوه تسلیم به است
لیک عدا بر نشنو و مرد چو کسی که رسد
تا حلاوت بخشد ز آتش سوزان نرود
صحبت خلق ز آشوب و ستم خالی نیست
خشک ز خشک گرت هست بر و تر ز تر
نوسک بار و ننگ کن بگیران باری او
گر خورد آبی خوری از شکر زبان بر میدار
وربغرلت نشوی بر همه رو نیک ببین
بوی معنی طلب از ننگ مشو شاد که هست
به بصیرت نگر و دانکه از وی به از آنکه
بی بصر اهل بصر را نتواند دریافت
جز همه راست نه بینی چو نظر یابد شه راست
محکم از صدق شو و با صبر کان بست

جهر تا در سرایست سراسر خطر است
که نشسته است بر و سرو تو گر عافیت است
جامه چون صفا پوش زلال شمر است
کان زبان خشک تا تو نرکه نه از لطف تر است
صرف مسکین بزبان زان صدف آنچه در است
گوش تو می شنو ولیک زبان تو کر است
پیش تو گاه وبه از آدمی کون خر است
[illegible] دو لب شیرین شکر است
چون بلائی که رسید از قضا این قدر است
مبتلا بعیش نصیب که بسی زان بر است
گند را لذت آن بوی خوشی گر خبر است
عار از صحبت اغیار گرت ما حصر است
هستی آسوده تر اکنون که شد بحر و بر است
کاسه سرش دو نفر است ونیز با یک نفر است
زانکه او زبده جهت زنی من شاکر است
که کرا هم صغر در که کمال اکبر است
زعفران باشد خنده که کم از معصفر است
کار کردا شتاب پیشه سوزان هنر است
مرغ عیسی نتوان گفت که عیسی شکر است
نقش گر شد صور غلط کرده نگر است
توی از آب شو و نامیه کان در شجر است

خامهٔ راست رقم مایهٔ دین و دولت ناوک راست روش عمدهٔ فتح و ظفر است
عرصهٔ دهر بیابانِ هلاکت و بلا با شدت رهبری صدق گرت راهبر است
خازنِ علم شود صدق کلید آن ساز کت رسد هر چه ز گنجینهٔ ربی غفر است
عالمِ دین را ز خلعت شاهان چه شرف مصحف آن نیست که تعظیم وی از لوح زر است
دست بشستن ز مرافق ندهد ذو التاویل چون مرافق که نشویند که قول زفر است
فخر عالم کوست منکر تو اگر بر وی کز پی ست او ز پی و از پی او مار خر است
جاهل اندر زر و زیور مثل هست چنانکه غرقه در گوهر و زر مردم مفلس اگر است
سهل قندیست که نباتیست قلم داند نیز که نی از معنی لب یار به از نیشکر است
آنکه عارف نبود جاهلش از عالم به کوه با آن زر و یاقوت ز سنگش کمر است
شوم در زعم ولی سعد و مبارک قدم است بوم در فالِ مغل مرغ همایون اثر است
فضلِ نادان که چه رفع محل و راندن خر فضلِ دانا ست که او را سخن از رفع و جر است
گر تو ای کور دل از علم ترا سود چه گر قرة العین تو استاد بعین بصر است
باش تا آنکه به بند دست علم و خرد عشق پرتو که همین سرِ قضا و قدر است
نور مهرِ دلِ افروخته روشن نکند مگر آن چشم که چون مهر بلندش نظر است
عشق سخت است ولی معرفت آموز نیست سرمه سنگ است و لی نور فزای بصر است
آن نه عشق است کش آمیزشِ رنگی باشد زانکه سر جنبش زاغی و سپید از دگر است
بلکه عشق آن است که پوینده کند پای بلند سوی ملکی که بیران سوی نعیم و سقر است
چند جان هر به آن عشق شده چون مجاز بر آن شاهد و در آئینه جا نها خبر است
ورنه بر کنبیهٔ حقیقت نرسد کس باری سنجی آن دل که سلاسلِ ز شکنج طره است
زنده می باید تا سوختهٔ عشق شود کیں شراره نه جگر بر دز گرده حجر است
مشو این دعوی عشق از آنکه کس نسوزد کمتر از برهمن هندی و کبر است

صلاح جو که وبالست مرد فسق و فجور — ز تخمِ تر بنخیزد ثمر نقل و ب باس

بیاور دنِ نازک که رنج فقر برد — حریر پوش چه داند که چیست ذوقِ پلاس

بجز ہوس نبرد جز شنوس ناشاید — زموم آنکه کند دیگ کوزه از قرطاس

بذوق راحت و محنت یکی ہست بر درویش — بوزن گوہر و خارا یکی ست در قسطاس

معاینہ است از اغیار راه تا اخیار — منا صفہ است ز اعشار راه تا اخماس

زبہر دین بود الباس خرقہا از سر — چو نیست آن ہمہ تلبیس باشد از الباس

بغیر علم که شد شامل لام الف لا خو الش — چو علم ہست لباسے گرت بود لاباس

ز جبہ پوش تہی مایہ بہتر ہست سبے — پر از کتاب شریعت خریطہ کرپاس

بعلم راهِ صفا رو که گر برزق آخشی — بہ از فقیہ بتجارت ہست تر کمان نداس

چو صاف شد گہرت جا کنی بہر اسخت — چنانکہ در دلِ آہن درون زده الماس

مجو فریب گرت بہر رزق بستایند — که از نوا زش افزون خزان شود افراس

ثنا ہر اہل دعا جز مقامران نکنند — شبیہ ماشطہ باشد بجلوهٔ خناس

بصدق کوش که در خوابگاهِ تنہائی — ز صدق بہ نبود ہمراه شب ہیں و ناس

بمتی پا ہی بت آماست پشتِ چشم بصدق — بہ از نماز ریا کرده پشتِ پا آماس

بہر دقیقہ صدق استوار باش چنانکہ — فشرد پا بدلِ سنگ دستہ دستاس

چو خفتہ مرده بود خانہ بت و ہیچ مہر — که خواب مردگی آرند قاقم و پرطاس

بہ تن چہ پرورش آری دلت کیسوی فشا — بری چہ آب فشانی نہال ور سیواس

چنان نشست کر این کز دو کون بیخبری — چہ خیزدت کہ نشستی کہ تشنہ کنار جاہس

بخند و از گل ضحاک شاپار چہ — خلافت چمن باج غنچہ عباس

بشق زر دریہ ہی سے کی ازان گیران — کہ ہر یکے نظر آئی سر و سپاہ

اجا شقی سرِ خود ده کہ از تن دگران — بیک درم دو سر تخچہ سپید ہدہ اس

کسان که عاشق صورت شدند شیوهٔ وفا ⁂ ز مغز عشق همه پوست دیده اند و لباس

نشان مجوی وفا در وجود سالوسان ⁂ چنانکه نام وفا در نثار روبهی و آس

مراد عشق جوانان وصال باشد و کام ⁂ که آتش داند آس از همه فائق آس

ز خشم چرخ چو جان دادنیست بار کوش ⁂ که گاه مردنت از عشق باشد استیناس

کسی که بهر بلا نیست اوت آن بخشد ⁂ کسے ز بهر کسی تیر میخورد بر جاس

خلاصه اینست که شناس کر تپے کار نیست ⁂ که راز عیب نهاده پیست سنت اساس

هر آدمی که سر و پای کار نشناسد ⁂ شکم و پشت هم پای کفش فوق لباس

طریق مردم دیوث و لم یمنع و اکنون ⁂ تراس حکم ره ناس گیر ناسناس

چنین زلال که عین العبر خطاب شد سنی ⁂ سنان شنو از پے آتش این نکو مقیاس

بهد هندی ے درین پند نامه خسرو ⁂ پی است که بها هندی جمیع الناس

قصیده

مرد همه جا بسر کار به ⁂ شخص معطل خجل و خوار به

بهره مقصود چو بی رنج نیست ⁂ کاهل بیکار به بیکار به

چون کم رنج از بر غارت نبست ⁂ دوک زن رشته ز عیار به

کندن جان چون ز پی مزد نیست ⁂ کندن جان از تن بیکار به

مرد که شبلی نشود گاه گاه ⁂ زو سگ بازار بمقدار به

آنکه نزیزد بو تفاخر خویش ⁂ زو صنم جالفصه بسیار به

شب روی مرد به از مرد تنگ ⁂ نقد کفن در د زحفار به

از تن کاهل که چو گل نازکست ⁂ خار کش سوخته صد بار به

گرچه به پیری تنت امروز زاد ⁂ کار تو اسال گران پار به

عیب بزرگ است که گویند پند ⁂ الحمد یار ... به پیشتر اسه

هر که چو وحشی بجباشد صبو | پشک وے از نافه تاتار به

از همه شاخے که خورد آب غیر | خوردن نار از خورش نار به

ابر نبارد چو نکوئی ببار | دست ترا ابر گهر بار به

گر ز هنر هیچ دہی کی عطا | آن هنر از تیشه نجار به

سائل تو گرچه چو دجله پرست | از تو بود قطره قطار به

کیسه بے جود بریده به است | کاسه که خالی ست نگونسار به

تیز و معاشر که بنا نقد جیب | برگ گل از تنکه دینار به

دیده که صابون کش درآید بچشم | سرمه او چو نه اشجار به

مالک دینار کجا سے قند | اینکه ازو مالک دینار به

گر بغلیوا ز منائی شکار | بانگ زند زاغ که مردار به

چون شلغم کار رفته بهر قوت | ماش و نخود از در شهوار به

چون زر زمعر که جو یدهوار | از حشر شه زنده احبار به

خواجه که انسان خون کسان خوردے | از قلم او سے منقار به

سے کند اندیشه زر و زر حنا | تنه کره آن را که زطومار به

شحنه که زهنوں بخورد خون خلق | زو بهتر جادوئے گفتار به

سخت هر سے راکه سر خلق کو | سر زنش از کوبش خمار به

دیده که باشد بجفا تیز بین | تیز لیش اندر گه افگار به

شاه جهانگیر پئے خود ست | بهر همه خلق جهاندار به

میر چو اید اکند از بهر مال | مفلسی از گنج زباں کار به

شربت نوشے که بظالم دهند | خون همه ظالم خونخوار به

آب زچه کر پئے کافر کشند | رشته آن هم رگ کفار به

در عطش فسق بسند حریف — از چه زمزم خشم خمار به
زن که بگلگونه بد نامیست — از محبتش کلفه بر جنار به
آنکه به پرهیز نگیرد نصیب — بسته لب از ماندن ناهار به
صعوه که خواهد خورد انجیر خام — شهرسه بستانش به منقار به
چونکه خورش بر همه بیماریست — فاقه علاج دل بیمار به
کم خور و کم کوش که چو باز ملک — طعمهٔ او کبک و بط شمار به
نفس که در وی گهرے از حیاتست — پر در و لب بسته صدف وار به
هر سخنے در محل خود نکوست — زمزمه مرغ بگلزار به
سر الهی بنه تیغ گوے — رمز انا الحق بسر دار به
چون سخن خوش گهر مردمیست — بانگ سر از نعره جانخوار به
لیک که رزق خرد ش عمدان — بر سر حیات کر و طرار به
جو سفیه است دوای خبیث — سگ بدم روبه مکار به
پند و نصیحت ز سفیهان بپوش — آئینه در زنگ ز زنگار به
بر جهال جهل مکو تند زپند — درد خر از دار و سے بیطار به
مشک بترکی چه دهی کش بدبو — سیر فروشنده ز عطار به
لحن و ترنم چه زنی پیش او — کیش وم بوقی ز موسیقار به
وانکه بود قابل پندے در و — خواندن این سحر د استحار به
نام شمار آنچه با بین شعر را — گوشت بے از همه اشعار به
پوش زنان هیچو زنان راست — تیغ جرا بر کف کرار به
پرده بر افگندم ازین بابه از آنکه — رخت فروشنده ببازار به
وصف خسیس از پے میل مبانست — کذب بها پیش خریدار به

اگرچه که خسرو سخنت گوهر است
خاموشیت از همه گفتار به

هست چو گفت تو گناهی بزرگ
برگنهٔ خویشتن اقرار به

هر سخنی کان بدلت بر بود
خواه بد انکار مینکار به

هست همان به که بگوئی بصدق
مغفرت ایزد غفار به

قصیده در مدح سلطان قطب الدین مبارک خلجی

همه هندوستان را فرّه آمد چتر شاه اینجا
سواد اعظم دین گشت از آن چتر سیاه اینجا

ز رشک این زمین سایه گرفته آسمانها را
همایون سایه کرده چون همای چتر شاه اینجا

خلیفه قطب دنیا کو چو مرکب راند بر اختر
نهاده بر زمین دین که هیبت رست راه اینجا

فلک گفتا منم غاشیه در سلطان مبارکشه
برآمد خور به رو گفتا چه جای شبتاب اینجا

سما چون آب غربیل افشان مشبوره
زمین کز پای پیلانش زبس شد چون چاه اینجا

شکست از ملک هند این زجور آسمان یعنی
حوادث کام چون راند بتیغی پناه اینجا

بیابان آن چل کین سو بهی پا آن طرف جنبد
بجنبد مغرب جنبد شهنشه را سپاه اینجا

شهاب است این سپهر از پایه تختش مشرف شد
نگر چون بر محل کار آمدش شب شو دو تاه اینجا

فرو شد در زمین از سر نشستها شیخ دلپیرت
سر از گردون چرا آید حطا بیا بر گاه اینجا

همی آیند شاهان همه خورده برت سجده
بچرانی و پیوسته آنجا کلاه اینجا

زحل را همه هنجار و نصیب سجده آن در
چه می بینی کبار سندر را پشت پناه اینجا

همی خواهد عطارد بهر اشعر یا دگر شه
بعشق مدح شاه آید ز خسرو مدح شاه اینجا

بری جاوید کرد بهرت قضا پیش از قدر گفته
که عمرش جاودان کن ور گنج بسال و ماه اینجا

ایضاً در مدح سلطان موصوف و قلعهٔ قطب آباد

قصر زرشاهی فلک فردوس نور افشان تمکین
هر دو قصر دولت زایکان است چهار ارکان تمکین

گه آن شد که باد از بوی گل عنبرفشان گردد
همه خاک چمن از بوی مشک و زعفران گردد

گر افتد سایهٔ شمشیر سوسن بر رخ لاله
عجب نبود اگر زان زخم نازک خون‌فشان گردد

هوا شد گرم و پیکان نیست تیر اندر دل عاشق
هر آن قطره خوی کز روی گلرویان عیان گردد

بجای فرش نرگس چشم خوبان بر زمین زیبد
چو بیجا اهل جشن اکنون به سرو من روان گردد

دلم صد پاره چون غنچه گل کرد از غیرت
نسیم آن دم که بادامان و بازی کنان گردد

مرا گویند از آن پیوند جان بازآی و در گل بین
ببینم لیک برگ گل عجب پیوند جان گردد

همی گردد صبا از دوستی گرد سر هر گل
بسان بخت کو گرد سر شاه جهان گردد

خلیفه قطب دنیا کان طرف آهنگ این جوید
شهان را در گریز از بیم جان و تن گران گردد

مبارک شد که قصر جای سلطانان گه بارش
بزیر پایمال خلق خاک آستان گردد

جهان‌شاها که گشت آسمان گرد زمین بوسیت
ز گرد انگیزی هیبت زمین هم آسمان گردد

شدند انجم که از روی تابنده اختران جمله
کجا تاب آورد ار با تو هیچ همعنان گردد

نگ عادت از آن کرد است بیداری شبها
که هیچ اهل ایوان جلالت پاسبان گردد

جهان سیراب راحت شد که دست غارت قحط هم
ببام قصر از باران روزی ناودان گردد

صدف ماندهان باز از تحیر در دل دریا
دران دم کابر نیسان کفت گوهرفشان گردد

دعای بنده خسرو ایست کاندر مسند شاهی
جهانت زیر سلطان محمد جاودان گردد

قصیده در مدح سلطان غیاث الدین (تغلق)

خهی زمین ز کفت گشته هر زمان پرور
چنانکه هست ز سیاره آسمان پرور

غیاث دنیا شه تغلق آن خلیفه تویی
که شد ز بذل تو دامان هر جهان پرور

ز موج دست چو دریای خود جهانے را
جهان پرور داری که شد جهان پرور

گهر بخاک شود کم ولیک کم شد خاک
میان دهر چه کفت کرد خاکدان پرور

ز کفت همه ید بیضا نمود چون بعطا
شه کلیم خجل کرد دستشان پرور

چنانکه از نم دستت چنار و بید انجیر   نمود از کرمت دست همگنان پر در

نه بلکه همچو انار کفیده شد هر دست   ز در فشانیت ای ابر در فشان پر در

کفی که خار نه امید داشت گوئی گشت   پر آبله ز تو چون کردیش روان پر در

بر آمد ابر که همچو من شاه در بارم   ز قطره‌ها نه ز در کرده گلستان پر در

برابر برق بخندید بانگ زد که مریز   تو آب خود بکنی چون همه جهان پر در

حیا گرفت ازین ابر زار و زار گریست   که شد ز گریه او خاک در زمان پر در

بمن که با رخ خاصم ندادیم عقیقے   که از بهاش توان کرد خانمان پر در

نگنجد ارچه که آن در دهان من اما   تو کردیم ز چنین بخششے دهان پر در

کنون ازین سخنے پروران درافشانم   که زان شود دهن هر هیچ خوان پر در

چنان بلند شود موج مدحت از حشرو   که جیب دامن گردون ازان شود پر در

چو بحر و کان در و زر بخش تا ابد شد دهر   ز فقر بحر تهی از زر بود نه کان پر در

ایضا در مدح سلطان موصوف

فرخنده باد قصر نو و تخت گاه تو   در قصر تو فزایش اقبال جاه تو

سلطان غیاث دنیا و دین آنکه بهر تو   کرسی و عرش ساخت قضا تکیه گاه تو

تغلق شه آن سکندر ثانی که رسته کرد   سد سکندر اہل جهان پناه تو

طعن غروب کرد سپهر آفتاب را   بر فرق شه که خواست که گیرد کلاه تو

شاها ز بسکه داد بعهد تو نشسته است   کس نشنود به غیر تو از داد خواه تو

دعوای هفت ملک گرفتن ترا رسد   کز رایت است نیزه و شمشیرت گواه تو

روی تو هست آیت رحمت که هر که دید   ننویسدش فرشته ازان پس گناه تو

سایه که فرق تو سر شاهان همی کند   میسازد از برای سمند تو راه تو

شوید فلک چشمه خورشید سر را ز شفق   هر دم بر آستانت بلند پیاده تو

ضرورتست که قهر تو خصم سوز بود / که بی حلب کرهٔ نار ساکنست و حلیم
خصومتست مه و آفتاب را باهم / که گرد موکب تو می برند بهاشیم
عدو چو حملهٔ تو دید تا فنا برسد / رسیده باز رود جانب عدم ز بیم
غزات جیش ترا هست یادگار شمشیر / دیار کفر بپا ز بیوه کرده اند یتیم
شود دو نیمه ز تیزاب خنجر تو زمین / بران نمونه که بغداد شد ز دجله دو نیم
ز حرف تیغ تو گشته است نام فتح درست / وگرنه نقص پذیرد چو اسم دست قسیم
گشاده چشمه چون رحمت از دل دشمن / چنانکه چشمهٔ آب از حجر عصای کلیم
نگر که خورد سنان شد آب رنگ تو چرخ / که از تولد خود تا نهفته گشت عقیم
درست کرده خدنگت بجستن تا طبع / که هست نقطهٔ موهوم قابل تقسیم
دوان به عسکر که خصم ترا خورند ولیک / بکاه طمع ز آنکه از کراهت تحریم
چو سبلهٔ خود ندا داد بنت گرم سر نگوی / چو زهره سر بدر آندم مردگان حمیم
ز رنگ سوخته گردد به رخ آتش تیز / بهشت چه رسد مژدهٔ عذاب الیم
صبا ز مشرق و مغرب ازان رسید به / که کرد صحبت معالیت را عیان تسلیم
دران دیار که باد جهان ستیز تو وزد / بسان ذره کند رقص کوههای عظیم
اگرچه قهر تو هست آتشی مخالف سوز / مطیع راست برحمت چو باغ ابراهیم
نسیم خلق تو گر بر جهنم آورده / بدل شود بگل و لاله شعلهای جحیم
برای پرورش خاکیان مزاج ترا / تا لطافت ست ز جیحون کوثر و تسنیم
فراخ دست چنان آفریده قدرت / درون مشت تو هر بحر هفت اقلیم
ز خواری خود و بذل تو سیم کند فریاد / که کار ریختن آوازهٔ سیم در زر و سیم
در ز خود در خاک رهست مخلد / فتاده چو یتیمان خوار و بی قیم
بدهر فضل هر روزهٔ تو نوشته تاریخ / چه کار کرده بزرگان و اهل تقویم

ز بس که حرص امل گشته از عطای تو سیر ‌‌ ‌ ز جا نبساید چشم اگر بجنبد ز کریم
بیرزد آنکه که دیدنت نثار کنیم ‌ ‌ اگرچه در تن ما روح نعمتست جسیم
سواد مدح چو حیفست بر بیاض قمر ‌ ‌ بتار زر نتوان بخیه زد بروی گلیم
سخن همانست که در مدحت تو صرف کنند ‌ ‌ بغیر آن همه اطراب ماحصت ندیم
شود بهار تو کار سخن ورا بالا ‌ ‌ که از تو مرحمت آموز شد سپهر لئیم
سخن شناسا بعضی جبات بخش سخن ‌ ‌ که همچو خضر و مسیح اند واجب التکریم
بشعر انوری از بنده خواستند جواب ‌ ‌ بدان گمان که نگردد بسست طبع سلیم
بدان عبارت و معنی کجا رسد سخنم ‌ ‌ کجا سموم بیابان رسد بلطف نسیم
من از عطارد و ادراک رمز او نکنم ‌ ‌ هزار بار گرم مشتری کند تفهیم
ولی ز حکم بزرگان چو چاره ام نبود ‌ ‌ نگاشتم سخنی چند بر صحیفه سقیم
چو این مکابره کردم ز ناقدان هنر ‌ ‌ بزیر ذیل کرم عفو کن بلطف عمیم
که شرمسار شمانم ز خابت آن حرف ‌ ‌ سر او فگنده بدانسان که از خجالت جیم
دعات خسرو ازین میکند گریبان ‌ ‌ همیشه در کنف عصمت خدای رحیم

ایضا در مدح سلطان موصوف

صبح چو آفاق را چهره نمود از نقاب ‌ ‌ شد ز نسیم صبا خاک زمین مشکناب
مردم چشم همه کرد گشاده ز پیش ‌ ‌ شقهٔ قند ز که داشت ز بهر جواب
لمعهٔ خورشید بود همچو گلاب از صفا ‌ ‌ گرد سپید آسمان طرهٔ شب زان گلاب
خنده همی کرد ماه بر رخ زنگی شب ‌ ‌ صبح چو درخنده شد ماه شد او رو بتاب
پارهٔ نورست شمس پهلوی عیسی ازو ‌ ‌ سوزن عیسیش دوخت کسوت خیر الثیاب
نور ز ظلمت که شد جلوه نما گوییا ‌ ‌ زاد ز نقش خطا صورت صدق صواب
گشت ز والنجم چون نقش خال لهم کیت ‌ ‌ والضحی والشمس خواند رایت نور آفتاب

تو که عطارد نوشت مدح تو از بے چرا — جدول زرمیک شد لوح فلک را شهاب
تیرگی لب هالنش نیست چو گو بدشتاب — نیست کسے کافگند در دهن او لعاب
کرد دعا خسروت از پئے عمر ابد — هاتف رحمت زغیب گفت که شد مستجاب

قصیده در مدح سلطان قطب الدین مبارک خلجی و شهر قطب آباد

زہے مبارک شہرے زہے خجسته بلاد — که تام یافت ز قطب سپهر قطب آباد
چه کفر بود درو خلق را گرفتے دیو — از نسبت دیو کهن دیوگیر نام نهاد
خبر که ور جز دنیا ست جنت الکافر — بدین نشان همه کس زین حدیث کردے یاد
کنون که بیضهٔ اسلام شد از ین بیضه — بجز همای همایون چرخ پاک نژاد
ادب نباشد اگر جنتش لقب گویم — ولے بفرق نگویم که جنت شداد
ثلث او ز حیات ثلث افتاده — دو نصف جنت شداد ربع سبع فتاد
بپشت کوه درین آسمان گرفته بلند — گرفت او همه بر آسمان بشکل نهاد
ز قول ثابت حق والجبال اوتادا — پناه یافته آن قلعه کاستوار نشاد
و لاجیش ز کرامت شده ز قوت دین — که استوار نشسته بحفظ او اوتاد
شکوه کوه ز بادت زحار بدست گهش — چو سبق دانش لقمان بدست این بیاد
همه عمارت شهرین بسنگ لب پیده — چو جوے شهر که لیلی بتیشه فرهاد
بگرد گرد نگار سنگهاش گرد شده است — یکان یکان دل را بابست حمله دربنیاد
بدست لشکر فرشته هر سنگش — ز بس که کشت بدل کفر آن زمین آباد
دور مکانش از ماده و ز کور شده — عروسگان حصار سپهر را داماد
ز استواری وے زخم مغربی و بست — چه نوش بزم بود بر لب بت نوشاد
زمینش گشته نمازی چو خاک از خورشید — زبس که کرده از نور شرع او شو فساد
بهفت خواست شدن از نهایت اسلام — بدان صفت چنین آن را ستنا استعداد

میان خوشه انگور و نان بر شهرے — شده بحر و بهی از عباد و از عباد
مگر بجز ز چنین شهر یافتند که مصر — فگنده جامه به نیل و دو نیمه شد بغداد
هوا چنانکه همه مژده نشاط دهد — بسان نغمت موعود صالحان میعاد
یکی ست باد مسیحا و دوم آب خضر — همین هوا سیومین وان که جان نزیاد
نسیم این زرے از بزم بر چراغ وزد — گل چراغ دهد نکهت عبیر زباد
و راز شمائل هر مرغ شمۂ گویم — همه درود شود خاص و عام را اوراد
سواد آن بارم خوانده باز و کلک قضا — بیاض گردهم از گل سفیده هم بسواد
عبیر بوے گل زرد و زعفرانی رنگ — که خنده ها زده بر بوی سوری و شمشاد
ببین گل که در و باد بوستان گم گشت — هزار حصۂ طیب ست و نیم حصۂ باد
ز بوے خویش چنانست هر گلے سرمست — که هر نفس که صبا برگرفت باز افتاد
کشند به بندگی هر درخت آزادش — درین زمین بود از سرو سوسن آزاد
حدیث میوه چگویم که میوه هاے جهان — بمانده اند درون خجسته پیش ازان کشاد
هلال موز که از سلخ غره داد برون — چو روز عید کند جمله خلق را ارشاد
نیے حلاوت نغزک که هست در هر گام — نبات ابنا من کل لذت الفواد
نبسکل هست پر از شهد و شیر چشمه زر — که آب از دهن کوزۂ نبات کشاد
بلذت آبی و نار عراق در پیشش — به پیش کوزه حیوانست کوزه جلاد
ز میوه هاے دگر هم سخن کنم لیکن — چه حاجتست شکر را ستایش قناد
دگر ز نم دم تنبول خود عجب برگیست — که زادِ طربش هست جان جو ل ازاد
نه در و بست چو ارواح انبیا زنخست — نمود بیں ید بیضا بدست مدخل زاد
بہ پختگی چو زر پخته وچہ والفتہ جام — که زیر دریمه یاقوت و لعل بیرون داد
رگش ز خون بهی پا کشاده چون کرش — چو گشته تیزی دندانش نشتر فصاد

ازین قصیده که نامش صحیفة الاوصاف — عطارد است دهان بسته جای حمد او
دعای از لب حشر نیوفتد بزمین — که بر شمامهٔ تو وارد دعای را استاد
بجان همیشه که از فتح صور هم بجرد — بزیر دامن خیرت چراغ دولت و [illegible]

قصیده در مدح شهزاده بهرام خان

خطی که سبزه برلب آب روان کشید — دلهای عاشقان سوخته و بر زبان کشید
افتاد لاله زار بدید نش کلاه — زان قامت بلند که سرو جوان کشید
نرگس نگاه صبح که خوابی دراز دید — دیدار سرو فاخته تعبیر آن کشید
گر خون ز چشم خار رود از درون خار — گل خون پاره پاره لبنه چنان کشید
شد لاله دست برده من غنچه لب نهاد — بر روی صبا بر آمد و سوسن زبان کشید
از زخم های بیز خراشید سینها — از خلق بیر هوانش چو بلبل فغان کشید
باد بهاری از نکشد بوی گل بباغ — زانگه که بوی مجلس بهرام خان کشید
شهزاده عز حق که ز چتر بلند خویش — بر فرق دهر سایهٔ امن امان کشید
موی بلا در انجمن انجم او فتاد — در رزم اگر بجانب گردون کمان کشید
تا نا بید از فلک اثر بخش بزین — خواهد به شیرهٔ چشم زحل ناگهان کشید
دشمن چنان گریخت ز پیش سپاه او — کاندر عدم بحیله تو اند عنان کشید
ای خان دهر قدر ترا بار وی قدر — بر بام چرخ بر دو نه نردبان کشید
کاغذ که در درون صدف صاف شد بدل — خسرو ز مدح تو گهر بی گران کشید
جاوید زی که چون خط عمر تو ثبت چرخ — حکم قضاش خلد اید نشان کشید

قصیده در مدح شهزاده بهرام خان

باز باغ آرایشی از سر گرفت — بوستان را پیر روز نو بر گرفت
رقص کرد آب صبا هم چنبر زد — بس کشانرا بانگ بلبل در گرفت

مست شد نرگس که از نم خود دمے | بر زمین افتاد و بادش برگرفت
از خراشِ حلق بلبل خون چکید | خون خراشیده نوائے برگرفت
یکدگر بگرفت برگ غنچہ جست | بو که شاخ از خون بلید بگرفت
چونکه سوسن خونِ لالہ خفتہ دید | در قصاصش از زبان خنجر گرفت
در خرامیدن کف پائے بتان | رنگ خفتن از گل احمر گرفت
گل ز بهر بوسه صد لب راست کرد | آستان خان دین پرور گرفت
غرّه بهرام خان شهزاده | کز کواکب سایه بالاتر گرفت
در پذیرفت از جهان خشک و تری | آنکه هم بحرین هم بر تر گرفت
فتح گر تیغش جمالِ خویش دید | بهر بوسه پای آهنگر گرفت
آستانش را زحل بوسید لیک | جائے خود بر فرق هر اختر گرفت
اے چراغ چشم سلطان نور تو | پا خترزا خانه از خاور گرفت
تیز تیغی کشتی چنین گرد و سیلے | آنکه او را آسمان در بر گرفت
کس نه چیند لولوی خام از سحاب | بس که بخشت از کف گوهر گرفت
جمله دامنها چو دستت کرد سپهر | در دو دیده دامنِ محشر گرفت
فال زد حسّان که باقی جاودان | کنت جهان هر روز عمر از سر گرفت

ایضاً در مدح شهزاده موصوف

چون نسیم نوبهار آرایش گلزار کرد | هر صنم در باغ شد بر فرش گل رفتار کرد
پاسے خوبان می ندانم غرق خون از گل شدست | با خود از بس نازکی شانہ گل اظهار کرد
بود نرگس خفتگان مو کار جان رانشد خرام | بهر دیدن ابر آبش ز دیده بیدار کرد
گل برقعی آمد ز شاخ کرد دامن چاک چاک | بس که زد مرغ ارغنون نحن موسیقار کرد
پاره پاره بسته خونِ غنچه از دل بر فگند | بلبلِ سرمست چون ز عاشقی گفتار کرد

مدح نست از طبع خسرو آن زلال جان نواز — کز هوس بحر روی دست نه در اشعار کرد
شبین شعر او که در سفته بها ندراه را — بین که پیر چرخ را سر باز چون سمع فار کرد
داری آن عمر که تقدیر ازل ایام را — باز گردانید جاویدان بعبرت باز کرد
چون بادا تا ازل در سایهٔ تو ایمن خلق — خواهد آسایش برون ز اندازه مقدار کرد

ایضاً در مدح شهزاده موصوف

هر مژدهٔ مراد که از آسمان رسید — از بهر شاهزاده کشورستان رسید
زان مشتری بگردن مریخ پا نهاد — تا بهر سجده بر در بهرامخان رسید
ای عز حق که داد حق آن عزت بذات — کز دیدن تو در تن ارواح جان رسید
زان ساخته دو خانه کمان تو زان سپهر — در هر دو خانه فتح بهر میهمان رسید
تیر از رفیق یکسره در رود موسی — بیرون رود از آن سر دیگر چنان رسید
بخت عدو که سپر تو ناگه خورد سیلی — دولت که یاوری که رسد ناگهان رسید
لرزان چه در رعب مهابت صدای تو — از گوشت از خروش بکوه گران رسید
کشتی ز رهزار بساحل کنی روان — تا عمر او از آن بخوشی در کران رسید
معذورم ار به بندگی خان نیم — هر کس کجا بمرتبه بر آسمان رسید
اندر هوای خدمت آن در گهم ولیک — ذره بآفتاب سپهر از چسان رسید
نه پایه چرخ باید اندر که نه قدم — کاین بر در تو جز آن نردبان رسید
جائیکه خسروان بجناب نمی رسند — خسرو چه حد آنکه بر آن آستان رسید
گر آدمی بیار بیارد رسید لیک — یاران ز ره آمد میان راه وان رسید
جاوید عیش زان که ترا آفریده اند — گر فضل ایزدت کرمی هر زبان رسید

قصیده در مدح سلطان ناصرالدین محمود

بهار آمد و بشگفت لاله و نسرین — دمانه شد ز نسیم چمن عبیر آگین

چنان لباس جهانگیری تو دوخته چرخ
که آفتاب سر سوزنست عرصهٔ چین

شرف نسبت اسپ عنانگیر من شود گویم
که نسبت نعل سمند تو بین علیین

ز چند کار که نزد تو ناخوش است برنج
که کردی آن بضرورت ز اختیار گزین

یکی که تیغ بری بس چو زخم خواهی کرد
دگر که تیر پس آری گر گشش بکمین

دگر که گنج کشائی هزار بندی کشت
دگر که در صفت هیجا گره زنی بجبین

دگر که مشت به بندی به تیغ و تیر و کمان
دگر که دست ز تیر تو بس رود بکمین

اگرچه این همه در پردلان نشانهٔ عیب
ولی بگو که کدامین هنر نکوتر ازین

فلک بلرزد و خود در دلش خورد آن بیم
چو تو بلند کنی تیغ بهر خصم لعین

شکار تو نبود شیر و گرگ بلکه برزم
هزار شیر چو شیر وبیه با شدت گرگین

به جود بحر عطیت به پیش تو سراب
چو موج دریا بر جامه و لنگی رنگین

ز چهره که به یکی طلع زهره می‌بخشی
هزار نور شود باز در ته پروین

ز بهر آنکه نماید یکی بصورت عدل
ز رای روشنت آئینه ایست با تمکین

چو مشتری نور برین تو خود را چه نسبت
چنانکه بنده خود را پیاده با فرزین

سپهر گفتش خود را بشاه بنده او گفت
پیاده را چه رسد تا به نسبت چهره مبین

چنان بلند که بس سر بپای همی برد گم شد
چو دید زیر دست چو لوح فی شیرین

چو زد چو لنگر بدست عطارد از خشم
نفیش گرفت ز گرمی و شد وبین شیرین

خجسته باد ملک تو و حیات ابد
خدات یار و زمانه مطیع و بخت قرین

قصیده

چو داد پیرهن نور صبح عید جهان را
صبا لعاب به بیزی گرفت دامن آن را

جهان چنین ز چه خوش شد بهار پیدا
بیاده گشت سوار و سپاه تنگ خزان را

رسید عید نگاه خزان دکر دو نشین
دو ماه به راه سطر بهار مشک فشان را

ز آرزوی دو قطره گلاب وشن عیدی — ز تشنگیست دو لب خشک غنچه پیمانه را

ملک نشسته کبوتر بگرد کعبه برید — زبان گشاده بحاجی نوید امن و امان را

چو گشته آیه پاره روان کعبه ملایک — زخون دیده همی بسته پای خسته دلان را

رسید سجده کنان باد قبله گه تو صبح — سلام کعبه رساند جناب صدر جهان را

ز نور علم جهان اگر ندیده ای دل — به بین ضیای حق آن صد آفتاب نشان را

برون کشید به شب قدر اطلس سر خود را — که تا کنند از آن بالش این سپنج زمان را

برای سعد شوم ذات سنت داد گواهی — دو سال چرخ که امسال گشت جمع قران را

نموده مشتری در میان رامح و اعزل — برآمده ز دو سو چون دو نیزه قصبان را

عمامه از سر برجیس در ربوده و رمحش — چو برده سوی فلک تکمه کلاه سنان را

ز چرخ هم زده بس کس سم بزمانت — که هیبت تو جهان بانگ میکند حدثان را

ز بهر آنکه تو بستید میخ ذات تو حشمت — گداخت ز آتش سوزان طبع جوهر جان را

بصدر شرع نشین جاودان که کوه شکوهست — شد است لشکر جاوید قطع عمر روان را

قصیده

بر من هزار منت و بخشایش خداست — کاندر دلم محبت اولاد مصطفی است

لاف از من از محبت ایشان بود بجا — ذره که بود چشمه خورشید آشناست

هر یک نشان چو پاره از نور زاده است — آخر ببین که فرقه عیبی رسول راست

اکسیر این دلند فرشته ز مهر شان — مانند تاب مهر که بر سنگ کیمیاست

چون سر بسجده برکشد این سخن که او — رسته ز شیر فاطمه و خون مرتضاست

من خون خویش بجگر فشانمش جابجا — هر گوشه جگر که از آن خون باصفاست

احمد کتاب حمد شده خوانده جهان — جزوی که زان گسست حسین است تا کجاست

والی چنانچه زینت شرف باشد از مراد — زان تن که ناز بر در درگاه کبریاست

زایشان کسیکه راه نمائے هدایت
وان کز غلط بلوث فتنه هم بدش نگوی
روئیم ما بدنبش ره عاشقان نشان
حاسد که هست گرم دل از دشمنی نشان
بل تیغ در قفاکه بآن ننگ بود دریغ
جالیش تراز کنگرهٔ آسمان کشند
در جد شان دو نسخه جبل امدا آمدست
هرگز [illegible] از درج [illegible] محکم اعتقاد
با نور فقر شان است چو خاکی بجیب نور
والاست کفش پاره شان ز شهرشاه
خلقا نشان محسر که با دسعادت است
قدر لباس کهنهٔ شان کے شناسد آنکه
تاریکی ضلال تبار یاب در غرور است
من مدح شان چه گونه توانم چو پیغمبران
پیداست در جبین همه نور جد و لیک
آن نور دیگر آن چشم ما بپناک
تاج الحق آنکه گوهر والاے روشنش
هست آن بفرق تاج گهرهاے مصطفے
یعنی که یوسف حسنی کافتاب وماه
یک قطب بر زمین بدرست و دگر بسر
آفاق زین قطل لوائے بجهداست

والی ست او که بر سرِ دیباچهٔ وباست
گوهر که در خلاب فتد آن هم از قضاست
خود ننگرد بسجلت با آنکه پارساست
کش تیغ برگ تیغ براند وه او دواست
چون کفش باز گو نه سزاوار آن قفاست
بر لوح کشش که از ان بحر ابتلاست
آن سلسله ست کز در صد عزتش علاست
آنجا اگرچه سلسله جنبش از دعاست
سیارۂ فلک شد هر که باشد سپهبیاست
چون خلعت سیاه نشان هم اهل عطاست
چون باد پیر سے که از و جنبش صفاست
چشمش ابیض چو نیم و در سبره باد صباست
برلوت ماه سلخ هزار نقطه سماست
بالا نرسد زانچه مدحت ثناست
بینائی سنا لمعتن نور شان کراست
کش خاکپاے سید سادات تو تیاست
روشن تر از کواکب رخشنده سیاست
چون مصطفے که تاج سر جمله انبیاست
زآیات حسن سجده کنان پیش آن لقاست
کش شیب آسمان زمین اندر دو قطب جاست
بیچ پیدان [illegible] از ظلمی او دواست

والشمس والضحی ست ز رخسار رسول ‌‌ او نسخهٔ صحیح ز والشمس والضحیٰ ست

خورشید را چه لمعه بجاے که این چراغ ‌‌ در مشهد بلند شهیدان کربلاست

عالم کتاب مهر و وفا گشت از آن خوص ‌‌ کاثار رخوی او همه مهر و همه وفاست

از طیب خلق خاص که در نافهٔ آهوست ‌‌ چون خشک گشته در جگر نافهٔ خطاست

هست اعتصام خلق بپیوند او که آن ‌‌ زنجیر بیت من دخل کان آمناست

سهل ست خفته بشرے اندران بلک ‌‌ چون در بشر که حصهٔ حیوان از کجاست

از شرم آنکه سید سادات بشنود ‌‌ افلاک توبه کرده ز خاصیت حیاست

از نور او چراغ هدایت فروخته ‌‌ شیطان که بر چراغ عملهاے ما صباست

دست دعای او چو بر آید مراد خلق ‌‌ چندین هزار منزل ازین جانب سماست

زانجا که هست قدر بلندش سپهر سبز ‌‌ در چشم همتش چو یکے برگ گندناست

بالش که آن بحکم قضا منصب بیست ‌‌ از نور شرع بینه در ان بالش قضاست

در علمش از معانی بالیته جمله ما هست ‌‌ عیب است بنکه اندر وهم و قیاس نه منتهاست

اے شمع دودمان نبی پر نور روشن است ‌‌ شعله که بهر سوختن جان بنده خاست

گفتند در کتاب نبی یکدو بیت هست ‌‌ کردے در آل مصطفوی شبه نجیطاست

من ز اهل علم بحث بهر بیت کرده ام ‌‌ قفلے شرع نیز بدین ماجرا گواست

شبهه یقین است لیک نشد واقع یقین ‌‌ از بهر شبه جز چو من موسے چراست

سوگند میخورم بخدائے که ذات او ‌‌ پاک و منزه از زن و فرزند و اقرباست

سوگند می خورم بکمالات صنع او ‌‌ که قطره ایست بحر محیطے کش انتهاست

سوگند می خورم بهمه انبیا که حق ‌‌ برزادگان آدم شان کرده مصطفاست

سوگند می خورم بمحمد که هر چه او ‌‌ شهزادهٔ شرف صدف [illegible] است

سوگند می خورم بکلام الٰهی کزو ‌‌ [illegible] اسرار [illegible]

فلک همت راهی کرجلوه | زانبوه انجم زحل بے سپر شد
چنان طیب خلقت که شد پرده پوشی | گل و غنچها را چه پرده در شد
ز خسرو و ما اینت کاندر نزرگی | بری تا قیامت سخن مختصر شد

مرثیه سلطان قطب الدین مبارک خلجی

این چه فتنه ست آنکه پیدا زانجم افلاک شد | کز سواد دهر نقش آدمی عالم پاک شد
معجز احمد ز بهر چاک سینه حسبت راه | ماه برج ملک و چون دل ز خنجر چاک شد
مرکب چوبین گزندے رفت بیرون ز جهان | آنکه خاقانی قباوش بسته فتراک شد
در بهار عمرش از صد یکے نشگفته بود | ناشگفته آن همه گلها مگر خاشاک شد
در زمین خورشید هر شب خاک بر سر میکند | بهر آن خورشید نورانی که زیر خاک شد
گر سگے چون ریخت آن شیر ابن ساقی آن قدیم | شیر یزدان کشته از دست سگے بیباک شد
ثالث روح الله و روح الامین خواهد شد | روح سلطان قطب دین اکنون که بر افلاک شد
آن روان پاک از اینجا کاندران عالم رسید | همدمے همساز بهر عیسی مریم رسید
چیست این یارب که از هر دیده خون میرود | دیدها یا خون بهم از چشم بیرون میرود
خلق را در سینها داغی دگرگون میشود | شهر را از چشمها آبے دگرگون میرود
هر که در دار الخلافه در شده از بهر خبر | بیخبر زین یک خبر حیران و مجنون میرود
کالله آنکه شاه اعظم قطب دین یافت شهید | بیقرار از جای زین انجم قطب گردون میرود
بر جنان خورشید چون تیغ زحل فضل آن رود | این چه شد اوست کاندر عالم دون میرود
خویش چون دیده آسمان خورشید پوشیده بگفت | جهر من جائے نشاید کاینچنین چون میرود
آن شهید نو که در جنت سکونش داده اند | با جوانان علی پیوند خویشش داده اند
کو مبارک شاه سلطان و آن جهانبانیش کجا | وان نشستن بر فراز تخت سلطانی کجاست
وان نگاه بار دادن بامدادان بر سریر | چشم تابنده چون خورشید نورانی کجاست

بر سر خلقی که در ظلمات بحر غش مانده اند
آن بسان نیر اعظم زرافشانی بجاست

ابرهای قطره افشان لبا پرسی هوا
ابر کافشانند متاع بحر و برکانی بجاست

تابش خورشید گردون نیست جز سوز همه
بر سر سایه نشینان ظل یزدانی بجاست

مهر و ماه مانند با و خیره از قدر علو
لیک مهر و ماه را آن نور پیشانی بجاست

ای که در کنج لحد در چار گز گنجیده
آن نگنجیدن بعالم در جهانبانی بجاست

تا تو سوی روضهٔ رضوان تماشا رفته
می نگنجد روضه در خود چون تو آنجا رفته

ای دریغا کان رخ زیبا نخواهد ریختن
وان جمال حسن روح افزا نخواهد ریختن

آن حریر بخت در خاک درشت افتاده وای
یعنی آن نازک وجود آنجا نخواهد ریختن

ای فلک چون بهره خواهی که روبت ریخته
کاینچنان روی جهان آرا نخواهد ریختن

ای زمین خاکی و خاک تر کفنیت راه کرم
زانکه در زیر توان بالا نخواهد ریختن

پیش از این آن دست دریا ریختی هنگام جود
وین زمان آن دست چون دریا نخواهد ریختن

باس چشم سران بودی کنون آن چشمها
کاشکی ریزد همه کان نخواهد ریختن

ریختند اندر زمین دارا و جم اینک کنون
قطب دین هیچون جم و دارا نخواهد ریختن

گر تن او خاک شد کز نور هستی دور گشت
خاک بین کز صحبت این تن سراسر نور گشت

بود یک روز آنکه او با اوج ماه افسر کشید
هست یک روز اینکه مهر و پرده در معجر کشید

ماه من چو دیوانه شد خورشید را سایه گرفت
چون برآن خورشید شاهی سایه خنجر کشید

چرخ چون نازد که گشت آدم که گیری شوم چیه
بر جهان فرق مبارک خنجر کشید

او شهید است و نمرده است و کنون زنده بست
شاه چون کشتن ز کافر نیست کافر کشید

شه غیاث الدین و دنیا ثانی تو مسلم است
کو بزخم تیغ کین ثانی حیدر کشید

حامی اسلام تغلق شاه کانجم سالها
چرخ زد تا زاسمان زین گونه دین پرور کشید

تا همه عالم امید وار سایه رحمت شدند
بر سر شهزادگان زو سایه چتر کشید

ز بهر خواهش فیروزی تو دست نیاز — چو نون خویش کند کفچه در دعا نصرت

ز عزم مرکبت اسلام نصرة یافت چنانکه — رسول یافته در حربی از صبا نصرت

دمیده سورهٔ نصر الله از برای تو فتح — بخوانده نعت بهر عدوت را نصرت

چو ذکر خنجر تو گرم گشت بر خورشید — بدیدن تو فرود آمد از سما نصرت

ایضا

توئی که هست ز ذات تو کامرانی بخت — ز رای تو همه تعلیم کاردانی بخت

وجود پاک تو شد جان روشن دولت — نشسته بر سر گنجینه نهانی بخت

کلید فتح جهانست هر یک انگشتت — خوی جبین تو شد آب زندگانی بخت

تو خاستی و نشستی بهر کردن خلق — وگرنه هیچ نخیزد ز مهربانی بخت

بهر کسی نرسد لقا بخت وز کرمست — رسیده بهره ز لقا رایگانی بخت

ز مهربانی بخت تو میرسد جاسے — اگر رسد بجاسے ز مهربانی بخت

اگر نه بخت جوان خاکپای تو رفتی — بخاکپای تو ضایع شدی جوانی بخت

هزار کوکب مسعود را که آفته اند
کشیده زنده و لطف ذاتت ساخته اند

ترا ست پیشتر از کیقباد و جم دولت — عربستان که ز تو یافته نجم دولت

از آن سبب دولت بود پناه ملوک — که شد ز لشکر منصور تو علم دولت

نشانی تا خبری از وجود تو برسید — سوی وجود بدین شادی از عدم دولت

بهر شهی که همی شد نگان بهر کسی که توئی — که دیده بود وجودت بجام جم دولت

زمانه گشت پر از نور تا ز جبهه نور — طلوع کرد چو خورشید صبحدم دولت

جلال عز و سعادت برای خدمت تست — که زاد این سه را ز یک شکم دولت

علو قدر تو هر دم بخنده ی تو یاد

یارب که بزم خاص است این چون جنت الماوا شده
تا می نخورده لیک از دست کرم گشته چنان
در مجلس شاهان اگر بینی حریفان طرب
خان جام زر داده در و یاقوت و جم جامی
آموخته هر شاه را زین گونه می دادن بکف
زان می نخورده خان گر او بود حق او ده عطا
بنود عجب می اگر برعکس گردد آدمی
تا گشت چون دانش زمی از آسمان خسروها
تا وقت او دارند خوش از بهر موج موختن

باپرده شیب فلک از روح جنت وا شده
عاقل که دیده این کرم هم مست و هم شیدا شده
در جام بر کف آشنا با باده حمرا شده
کف لبالب بر سرش از لولو لالا شده
جاوید باد او را و لیکن و راز و پیدا شده
خود عکس از نی مردم آن گو غرقه در دریا شده
جای که در می عکس را سر زیر و پا بالا شده
آبی که اسکندر ندید احباب و امرا شده
عیسی و ادریس خضر در مشورت یکجا شده

چون چتر او را دیده خور گفتش فلک تمکین توئی
در خویش چترش گشت گم گفت این منم یا این توئی

نغمه زنان بزم بین در بر گرفته ساز را
هر تار دارد حرمتی لیک مرا اندر بزم جان
جنگی گشاده بانگ بین هر جای در می بسته جای
آن یار بربط است کرده چون خط محرر درش
تا می نگر ز افسون دم آورده چون نی در سخن
قوال چون نغمه زند داو و جامی جا بجا
پر شعله است این هر غزل میخواهش چون شعر خوان
خسرو بر آن کن مدح خوان خوش باز ابرکنان

چون بلبلان خوش نوا حاضر شده پرواز را
ناموس شاهانه است آن نی از پئی اعجاز را
آواز نتوان بسته او بسته غبار آواز را
عقد محرر در گرفت انگشت بربط باز را
خوش چشم بندی میکند آن چشم پنهان ناز را
خواهد ذره پاره کند گر بشنود این ساز را
آتش زیادت میکند طبع سخن پرداز را
وز بهر جان دادن ملک در انتظار آغاز را

اندیشه سرعت دهی کن بالا نه در گردن برد
جنبش غبارد کرده از واز علم خان یاد آورد

تا تیغ عالمگیر تو خورشید نصرت تاب شد — خورشید هم شد تافته زان تیغ هم بی‌تاب شد

آب سنانت را سنان شد تیره بالا زیر ابر — هم چشمهٔ خور گشت خون مریخ هم چون آب شد

وا دند دل را فرد پاکرده جانرا تهنیت — رایان عالم تیر تو چون در غزا در تاب شد

الببیس را افتاد دل بگریخت بیشک از جهان — از تیغ محرابیت چون تیغها محراب شد

پیکانت بس کرجانت بر چون دل گفتی — زنده شده زود در جهان چون کرمک شب تاب شد

ذرات گرد لشکرت چون ریزه خشخاش دل — کش فتنه خورده در جهان تا محشر اندر خواب شد

کوس آهن پوش تو آمد برا از روی نشان — از برق تیغت لمعهٔ بر روی زد و سیماب شد

چون بیضهٔ نوروز شد تا گوئی لعل اندر صدف — گوئی زمین در قلب تو غرقه بخون ناب شد

بارید تیر لشکرت در عون تمنا مغل — برگشت بخت آن سگان با واز فتح الباب شد

یک زخم موکرده ز صد تیر تو این آموخته
بس پا ز بهر صد را یکی کرده چو با هم دوخته

دولت که چندین پادشاه را دارای گیهان ساخته — بر نامهٔ فتح و ظفر نام تو عنوان ساخته

هر قطره خوی کز رخت افتاده در قهر غزا — مریخ بهر خویش از آن شمشیر بران ساخته

از کاهش افزون شود خورشید گشته ماه تو — چون ماه نو را مرکبت نعل درفشان ساخته

هر سنگ تیره کاه در زیر پای توسنت — ماهیش آجرت بسته گوئی که از آن ساخته

چون می نگنجد در جهان در آن خیال سالان — هفت آسمان کرد هم خون چون شفقه دامان ساخته

از چشمهٔ خورشید سالها خورده گو تنها — چندین نه بهر بخشش یاقوت زرکان ساخته

غازی بزرگست این ترا کافران در چین — سنگ درت از دولتت یاقوت و مرجان ساخته

در باب تو پا کرده کم در جمع سر جای سران — از بسکه سرها بر درت پا پای دربان ساخته

رفته زمانه را از ازل آینده ایام از ابد — کرده قضا یکجا دران عمر الغ خان ساخته

گر صبح را بیت بر زمین وقتیکه بسکه دید — در خاک از هر ذره خورشید روی به دمد

هم مشکلات چرخ را رای بلندت حل کند ‌‌ ‌ هم کار مهملی فلک از فرمان تو مهمل کند

مقدار مردم کی بود درک کمالات درخور ‌ ‌ ‌ جای که رای دوراتش بر حبیبن را مختل کند

ولهای مظلم را کند روشن هم اخلاص تو ‌ ‌ ‌ زانسان که مهر ماوران چون سرمه را مکحل کند

هر سو که صیت عدل تو غلغل در آفاق افگند ‌ ‌ ‌ نی تار بر عود اشتغلم سے آتش صندل کند

هست آن زبان تیغ تو پیش چراغ مملکت ‌ ‌ ‌ کوشیده این تیغ شه و ز نغمه خود حل کند

هیچ اگر میند در واز عکس تو گشته شود ‌ ‌ ‌ بر چرخ گردان چون زحل سیچاپ ثابت صیقل کند

سایه بقصرت روز و شب خورشید تابد از حسد ‌ ‌ ‌ زانکس نه بر پرده لکه گر به درت [illegible] کند

گر چرخ کژ بین مهر هم لافد گر از همپای تو ‌ ‌ ‌ همچون خیال کذب آن کائینه احول کند

صور قیامت گو بده آن اختر کند افلاک را ‌ ‌ ‌ گر آخر آید عمر تو بر دار دو اول کند

خسرو ببان مهر و مه تابنده میخواهد ترا
مانند عیسی و خضر پاینده میخواهد ترا

باز دهلی راز سر شد عزت و مقدار نو ‌ ‌ ‌ داد دولتخانه را دولت همین آثار نو

چون در آمد بشه درین یوم شرف خورشید وار ‌ ‌ ‌ گشت این گلزار دیرینه زبر گلزار نو

شد محمد کان خلیفه شاه که خوانند خسروان ‌ ‌ ‌ از زبان ذو الفقار تیغ حیدر کرار نو

تا الف عیسی خورشید ش نوا گفتن که هست ‌ ‌ ‌ شهر دهلی بیت معمور از جهان معمار نو

بس که عدلش نام آزار از زمانه بر گرفت ‌ ‌ ‌ بعد ازین پیراهن گلها نروید خار نو

وانکه بی شاهین میزان میدهد انبار زر ‌ ‌ ‌ بر شدن شاهین نیارد بر جهان انبار نو

هر یکی چون شاه زر بخشد که باه از جود مهر ‌ ‌ ‌ از زمین بجاه گرد آرد یکی دینار نو

چون بشادی جلوس آراستن فرمود شهر
عالمی صد رنگ گشت از دو رنگی رست دهر

فیها بین هر یکی را چرخ گردان بر شده ‌ ‌ ‌ چرخ گردانش بسی از چرخ گردان [illegible]

ہم ز حیرت گشتہ ہم از تعجب چرخ زن ‌ ‌ ‌ چرخ با دیگر بسان چرخ با دیگر شدہ

خاک دیوانہ شدہ از دیدن زرکشتہ سایبان ‌ ‌ ‌ شد بان قبہا از پردہاے بر شدہ

سایہ بانہای ملون بس کہ بر رفتہ بلند ‌ ‌ ‌ ابرہاے چرخ را از خرد چہ استر شدہ

ابر بر دریا نہ بند و قبہ چندان کا برشاہ ‌ ‌ ‌ گشتہ بارش ہی زمین بر قبہاے زر شدہ

مے تجلیل شریعت پیش آرود در دور ‌ ‌ ‌ ساغر از تحاول مے از شربت کوثر شدہ

عالمے آراستہ در زیب زیور چون عروس ‌ ‌ ‌ بہر یک قطرہ شاہ سحاب پرور شدہ

بس کہ گرما گرم مطرب بر کشد آواز خوش
پا بر آتش کوفت زہرہ سوخت در دمساز خوش

چون برفتم نالۂ عشاق بیرون میدہد ‌ ‌ ‌ عاشق از دیدہ بنامی عشق از خون میدہد

ہم گشتی جنگ رود آبد ارش جاریست ‌ ‌ ‌ آب تا پید آورد آواز بیرون میدہد

باد در سر کردہ نای و گشتہ بر باد از نشاط ‌ ‌ ‌ نای از دم داد لیکن آدمی دم چون میدہد

دف چو چنبر بستہ زالی پوستی بالا چو سیب ‌ ‌ ‌ گو نواہای جوان ہر یک گرگون میدہد

از خروش رعد شد ہر گنبد گردون صدا ‌ ‌ ‌ وز خروش کوس سلطان نیک کنون میدہد

زان دمامہ از کرون در کوشہا نالد ‌ ‌ ‌ گوشہا را ہر یک دستار موزون میدہد

ابر کو را از آسمان صد گونہ فتح الباب شد
دید چون باریدن شاہ جہاں بے آب شد

شد بعزم خانہ دولت چو در زین جا کرد ‌ ‌ ‌ گوئی از زین مرصع آن پری جا کرد

زین زر ماندہ بیاندہ تو نگرگای آسمان ‌ ‌ ‌ کآفتاب اندر مہ تو برج آہن جاے کرد

حیف باشد ظل دیگر بر سر ظل خدا ‌ ‌ ‌ زین سبب لرزان نفرفش چتر زرین جا کرد

بخشش شاہست چون زر و گہر بر سر چرا ‌ ‌ ‌ بر سرش در سینہ تاج گوہر آگین جاے کرد

لوح محفوظ ست گوئی تختہ پیشانیش ‌ ‌ ‌ بس کہ در سر نوشتہ دولت ہی جا کرد

تخت شد پہلوی تخت شہ بدستور مقیم — ہمچناں کاندر جوار شاہ فرزیں جائے کرد
مردم دیدہ شد خورشید را اکنوں نشست — شاہِ عالم را چو در چشم جہاں بیں جائے کرد

پرتو آن مہر قصر لعل را چوں داد رنگ
شد گلش گوگرد سرخ و لعل خالص گشت سنگ

شاد زانگونہ بعالم خورمی را در کشاد — کآسمان آواز شادی بہر کشور در کشاد
او بدو تنہا نہ رفت و زین طمع دوران چرخ — کو مگر ز السنور و ہفت آسماں را در کشاد
تازہ شد گلزار ملک صد گل تحت شگفت — بر فراز تخت چوں پیشانی انور کشاد
از پئے نظارہ فرخ جمالِ بادشاد — آسماں روز روشن چشم انجم بر کشاد
ہم رواں شد جای در یک چشم کردہ قباب — ہم سحاب از پیش خوبانِ فلک چادر کشاد
شد ز عقد آزاد انگشتِ محرر در حساب — بس کہ عالم را شدہ خوار از خودش اندر کشاد
گشت چوں حقہ زیب در عطارو در نفیر — چوں بمدح شاہ خسرو حقہ گوہر کشاد

بادشاہا بر سریر سلطنت جاوید باش
در جہاں تابندہ و پایندہ چوں خورشید باش

ایضاً

انجم کہ بر سپہر عمل بر کشیدہ اند — از بہر خون ما ہمہ خنجر کشیدہ اند
چوں عاجز اند خلق جہاں بار آخر اے — بر عاجزاں ز بہر چہ لشکر کشیدہ اند
سوئے چو در جہاں قدر نصیبت بس چرا — بنوشتہ اند خط و قلم در کشیدہ اند
اے خاک بر سرش کہ بدل عزتی نیافت — زاناں کہ زیر خاک زمیں بر کشیدہ اند
بنگر کہ چند جبہ چوں آفتاب را — گردِ غروب بر رخ انور کشیدہ اند
گویند کز چہ درد ز انجم دگر کنی — در دم ہمین کہ دیدہ من بر کشیدہ اند
چوں در عبارہ مہ نتواں ز بہر چہ — این ما را پردہ عنبر کشیدہ اند

هر لحظه آسمان چه درم از فغان خویش
پای زمین درم که برآرم جوان خویش

آنکو شناخت گردش خورشید و ماه را
روبد برای خفتن خود خوابگاه را

از عین اعتبار به پایم نعل جنبش
زیرا قیاس نیست درازی راه را

ای سرفراز تیغ اجل در قفا رسید
سر راست دار گرچه نهادی کلاه را

مردم همه نگون شده جنبد ز روی خاک
قامت ازان نگونست سپهر دوتاه را

چون رستن گناه ز خونهای مردمست
هم خون دهم ز مردم دیده گیاه را

من ماه را طلوع نخواهم ز خاک از آنکه
گم کرده ام بخاک رخ همچو ماه را

چون روز بخت خویش چرا نا کنم سیاه
گر من برون دهم ز جگر دود آه را

شمعم بمرد سوزشی از حد فزون بماند
وز شمع مرده شعله بجانم درون بماند

امروز میل خویش بشکلی دگر شده است
شد بی خودی ز رفتن خونم اثر شده است

گفتم که خون ستاده مگر خوابش آمده است
ایهم نه در گمان که بخواب شکر شده است

ای مردم دو دیده بر خون من بگو ی
کین خون کبست وه که زمین جمله بر شده است

این در دمن ز معدن جان که میرود
لعل گداخته که روانت از گهر شده است

دندان تو چه خونست که ندانم که در دمی
یک طشت رفته دیگر سر بسر شده است

آن خونست این جوان که شش هشت هفت سال
پرورده او درونه بخون جگر شده است

گر برده اند خون جگر از درون او
آرند تیغ و طشت و بریزند خون او

حاجی بکعبه گرم چه آهنگ کرده
واهنگ جنت از لحد تنگ کرده

از خانه روی تا فنه بهر چه میروی
هنگام آشتی است اگر جنگ کرده

ای لشکری مرو که بتو کم رسم ازانکه
کوچی نه چند منزل فرسنگ کرده

آهنگ میکنند بتو رده میرسد
کز زهره هم بلند تر آهنگ کرده

زان خواندن غزل که زتو یادگار ماند
سر تا بپای زسوسن و فرسنگ کرده

گیرم که زنگ کردن دندانت شد هوس
دندان خویش را تو مرا زنگ کرده

تنبول مرگ داد ترا برگ زار چرخ
برگ ست مرگ او همه کین ست کار چرخ

در دین نقش تو که نگهداشت جای تو
گوئی تو ئی و دیده من زیر پای تو

آتش روم بخانه و بیرون روم ازانکه
بی رشته تو هیچگونه توان دید جای تو

هستم چو ابر بی بزمین سی بر آسمان
دریا فشان چشم تو اند هوای تو

خواهم که گویمت رحم الله ربی خودی
بی خواست طالعم که بر آید دعای تو

زان خون که از تو رفت در آمد بچشم ما
غرقه بخون نشست دیده هر آشنای تو

ای خون من بپایه بپوینا گرم کن
جائی که پاره پاره نشست از برای تو

تا از پی تو تازه کنی روضه بهشت
دولاب چرخ برد زلال بقای تو

تاریک شد چو بی رخ تو منزل خضر
زآب حیات کم نشود جوش دل خضر

عزم بهشت کرد چو سرو روان من
گفت از زبان حال کی ای دوستان من

چون نیست آن زبان که شمارا کنم وداع
خود را وداع خود بکنید از زبان من

زین تن چو جان بباد شمارفت وقت فوت
یاد آورید از تن من هم بجان من

چون خاک خواسته تن اگر آورین بخاک
کز کوی بید دهر قالب شود استخوان من

دانم کہ چون بود دلِ تازہ کہ زبہار / تا یا آوری بہ ذخوانِ روانِ من

آخر نہ من درین طرف از خون گریختم / بیمار بنگرے پدر مہربانِ من

ای دوستان دو چشم خود از غم کنید پاک
چشم برادرانِ مرا ہم کنید پاک

بے رویت اے چراغ دلِ پارہ پدر / جز سوختن نماند دگر چارہ پدر

باز آئی جان رفتہ من از جمالِ خویش / باز از عمر رفتہ آوارہ پدر

چون رفتن تو دیدہ پدر بین کنون تو نیز / خون خوار گئے جان جگر خوارہ پدر

بر گور تو چو گریہ کنم خیز و از کفن / کن پاک خون ز دیدہ رخسارہ پدر

مشہور سے مراد گریہ بیچارہ آمدست / آخر تو ہم بیا و نظارہ پدر

سیارہ ہا ز دیدہ یعقوب شد روان / یوسف چو شد کہ نیست سیارہ پدر

گر خندہ تو خوش تکے زان کہ خوش بود / اے پارہ جگر جگرے پارہ پدر

ہستی کہ بہشت چو طوبی است بندہ باد
در باغ مغفرت لبِ تو پر خندہ باد

مثنوی در مدح سلطان غیاث الدین تغلق

مبارک منظری باشد دل افروز / کہ باعیش و طرب ہر جا رود روز

گہے خوش خوش بعشرت جام گیرند / گہے با مہرباناں کام گیرند

سرود و روز و بزم و کامرانی / ہمیں باشد نشاط کامرانی

درین نسخہ کہ حرفش نیست جز پند / بعشرت خواندہ باید نکتہ چند

نہ و ہر آن ہم نشین بزم خویست / کہ با مردم ہمیشہ بہر جو یست

گلِ باغ کہ مارا شاد دارد / مگر چون چند مارا یاد دارد

مہ و خورشید کو بر آسمان تافت
نگہ کن تا ببالاے کیاں تافت

نسیم باد کاں گرد جہاں رفت
یکے اندیشہ کن تا برکیاں رفت

بداں ماند کسے کاندر جہاں ماند
کہ خوابے دید یا افسانہ خواند

دراز افسانہ دارد در زمانہ
کہ می خسپد ہمہ کس زاں فسانہ

بخوابت می رود عمر دل افروز
تو پنداری کہ بیداری شب و روز

نہ بیدار است ایں خوابی نہفتہ ست
کسے کاینجا نشد بیدار خفتہ ست

دریں پیروزہ گوں باغ ایں گل چند
بہ تلخی می کند بہ ما شکر خند

کہ تلخ و شور گیتی می شناسیم
وزاں شربت کہ میدانی ہراسیم

ہمہ سرو ید دریں گلشن گیاہے
کہ در وے نیست بوئے آشنائے

بہ نیچ از ایں گل یاسمینے
کہ در وے نیست رنگ نازنینے

چہ بینی رقص طاؤس اندریں باغ
کہ نے باکبک میساز و نہ با زاغ

گہرہاے کہ دارد چرخ مینا
ہمہ قلب آمد اندر چشم بینا

شناسا آنکہ دانش یافت چیزے
کہ نقد تا شرہ نیرزد پشیزے

کسے کو دل بقلبے کرد خرسند
نگیرندش خردمنداں خردمند

رخ نقدے تواں گفتن دریں سنج
کہ امروز از پے فردا شود خرج

نہ گیتی از پے بر بہرہ خواست
کسے کش میخورد از بہر او است

جوانمردے کہ بہرے یافت از دہر
زہے محروم اگر نگرفت از و بہر

بمعشوقی ہمی ماند کہ سرمست
رسید و کام عاشق راند از دست

مسلم گشت بر شاہنشہ عہد
بلندی مال کوشیدن بعہد جہد

زر افشاں بر سر چرخ بنیاد
خلیفہ قطب دنیا جاوداں باد

مبارک شاہ را در کامرانی
فزوں باد از ثمر دن زندگانی

دو چشمش از محمد شاه پر نور — ازان نوبت دو چشمش چشم بد دور
مبارک باشد آن ایوان و آن طاق — که از عیشش مبارک کرد آفاق
دران هم صحبتان چندان درآیند — نظر در روے یکدیگر گشایند
خوشی در دل بسی گردد آن را — که بشناسد قریب آسمان را
نه بندد دل درین گردنده دولاب — که بیداران عالم را دهد خواب
چو فرخ باشد آن فرخنده بنیاد — که نتوان بود اندر وے بجز شاد
خطابش صفر گشت و صفر خالی ست — حمل گر او کشد فرخنده فالی ست
طرب خانه است گرچه خانه ثور — ازو هم هست در عالم بسے جور
دو پیکر هم نه با نیک خوییست — که او هم باد بیماری دوری ست
شد از خرچنگ پایه کرسی ماه — ازو زمین لشکر ماهی نخجیرگاه
اسد خود پنجه وحشت گشاده ست — که داد صید زان سرپنجه داده ست
زخوشه نیز نتوان خورد نانے — که زان باقی شود در سینه جانے
ترا هم زو ندارد آن نشانے — که یابد پله زو کس گرانے
بشادی مے کند از روزگاری — غم بیهوده خوردن نیست کارے
بهر جنش هست خورسندی گزیند — با فزون جستن آزارے نه بیند
بسا آنها که تو به تو نهادند — برفتن بر کفے بیگانه دادند
درین گشت آن کسے تخم طرب کاشت — که خود خورد از پے بیگانه نگذاشت
چه خواهی در دو کون آزادی بند — بدانش پیشه کردن پیشه چند
صلاح و صدق خوی نیک طاعت — وفا و مهربانی و قناعت
عملهائے حسن با دل فروزی — بتوفیق خدایت باد روزی

مثنوی در تعریف تغلق آباد

زهی قلعش بنامش سرفرازی   که دادش سربلندی شاه غازی

غیاث دین و دنیا آن جهاندار   که عدلش دین و دنیا راست معمار

ملک گیتی تغلق شاه والا   که از قصر خلافت گشت بالا

چو فرمود این عمارت ساز کردن   دعا کرد آسمان آغاز کردن

چنان بنیاد او در آب بنشست   که شد در قعر ماهی شست در شست

چو بر رفت آنچنان بالا بر آمد   کش از گردون کمر چون ابر آمد

شد اندر گوشهای چرخ انوراز   ز رازش چرخ را شد گوشها باز

بهر آراسته چون شاه دهرش   ز گردون سنگ مهر آورده بهرش

چو بیند کس بنور آن سنگ را چهر   که هر سنگ است گوئی پاره مهر

ثوابتش برجش اندر سنگ و آرام   ثوابت را نهاده منقلب نام

شرف کرده ز هر سنگش خورشید   بها انداز و بهاری نو بنو امید

گرفته تیر کیش در قوس خانه   که هر چشم بد انداز و طعانه

بحیرت چون زحل گرد سرش گشت   سرش گشت و روان گرد سرش گشت

جهان را چنت آبادی ز بنیاد   که شاهش نام کرده تغلق آباد

درون قلعه با سنجی پایش   بجوانده یا زمین الخضر با این

بصفوت پایه لطف آب رنگش   بشیرینی همه لب پیده سنگش

دهانش عمر بخش و زندگی زای   زلالش سلسبیل راحت افزای

برون قلعه حوضی همچو دریا   بهر کنجش دریاهای جهان

ز لب کاسائیش جان گشته آبش   شده همشیره کوثر خطابش

ز زیبائی بدین حوض جهان گیر   فرود آورده ابر از آسمان شیر

میان قلعه قصر آسمان قدر   که نور او سپهر نور افگند بدر .

همه دیوار و سقفش از زر ناب — مرصع از گهرهای جهان تاب
بهای هر گهر کانجا شدش درج — جهانی را بود هم دخل و هم خرج
تو گوئی گشت زان عالی مطالع — هزاران کوکب سعد و طوالع
بچشم هر دیده ز آسمانش — ز زر و گوهر نگر شد سنگ ازانش
بهر روزن ز نور بخت تابی — بهر در ز آسمان از فتح بابی
کرم را هر طرف دار المرادی — ارام را هر ستون ذات العمادی
در و شاه جهان هر آفتابی — جنبش آسمان را داده تابی
بقصر چرخ تا از حکم جاوید — مسیحا را بود همسایه خورشید
بدان خورشید باد این بقعه پر نور — بر انسان کز مسیحا بیت معمور
خداوندا بفضل و بخشش تو — تو بپذیر این دعای بندهٔ خسرو

مثنوی

صد شکر ز جان ما خدا را — کاو جان ده و جان ستان ما را
بر لوح جهان ز کلک تقدیر — یحیی و یمیت کرده تحریر
کار همه را بکار دانی — بربسته بمرگ زندگانی
میرد بزبان خود همه کس — زنده که بماند اوست آن بس
جز وی دگری کجا تواند — کو خطبهٔ لا یموت خواند
این شربت اگر کسی نخوردی — اقرار به بندگی نکردی
بس بنده که با چنین دم سهل — زد لاف که من خدایم از جهل
چون وقت شدش بهر سبیلی — بردش ز جهان بزخم سیلی
مردن ز حیات کم ندانی — کان مصلحتیست آسمانی
گر مصلحتی در آن نبودی — کی نقد بقا میران ربودی

احمد که خلاصهٔ وجودست — سویش مه و مهر در سجودست
صانع فلک ارچه بهر او ساخت — این قرعه فلک بر دو هم انداخت
جایی که بر او هم افتد این تاب — چون باز رهد کس از چنین خواب
ختم رسل از جهان سبکپای — ادریس و مسیح مانده بر جای
کرده ره رحلت انبیا پیش — روح الله و روح را بقالیش
زان گونه مسیح یافته دم — گوینده و دیگری از و هم
الیاس و خضر که دیر مانده — نی ز آب حیات سیر مانده
بلک از پی شان بقسمت این رفت — بس قسمت غیب کاینچنین رفت
شیطان که ز رحمت است نومید — او یافته نیز عمر جاوید
این هم ز قضاست بهره ناسست — کین خواست بد و دهنده بخواست
این چیست که اهل بی نیازی — در ملک حقیقی و مجازی
هر بخشش خود بدشمن و دوست — زانگونه دهد که خواهش اوست
چون کار چنین است آدمی کیست — گو سر ننهد بمردن و زیست
شو صید و ازین دم آنکه پیوست — بنده بره رضا بود پست
هرچه آیدش از امید و از بیم — بپذیرد و سر نهد بتسلیم
ز اخلاص چو دا شود دم این راز — اکنون ز غرض گره کنم باز
مخدوم قسیم و سرور من — تاج من و افسر سر من
خانزادهٔ روزگار قیران — گر قدر بچرخ کرده طیران
مشغول و لا بقصر والا — مخصوص بقرب حق تعالی
اول شده سلوک بوده — بس غالبه سلوک سوده
تاج بسر ونش معراج — بر سر ز کلاه صوفیان تاج

ترک کلہ ملوک دادہ — در ترک کلاہ سر نہادہ
ذاتش کہ بصوف گشتہ موصوف — آمادہ قلم شدہ دران صوف
زان صاف قلم چو بر کشیدہ — خط بر ہمہ کون در کشیدہ
زآئین صفا کہ در نہانش — آئینہ صاف گشتہ جانش
بی آئینہ خیال و تدویر — بلکہ آئینہ برون ز تصویر
آئینہ جانش باد پر نور — آئینہ صورت از دلش دور
ای از قدمت ولایت آباد — چون اہل ولایت از بلا شاد
خسرو کہ بر آستانت خاک است — وز حادثہ تو سینہ چاک است
سید ادہ عرضہ با دل ریش — صد خدمت و بندگی ز حد بیش
بس بر ورق این غرض کہ دارد — از خون دو دیدہ می نگارد
کان واقعہ کامد از سپہرت — بس جان کہ خراب شد ز مہرت
با نازکی چنان درین درد — جان تو چگونہ طاقت آورد
آہے کہ جراحت دلت داد — وز چشم بد کہ این اثر زاد
رنج کہ گرفت دامنت را — فریاد کہ سوخت خرمنت را
روی فلک کبود بد روز — باد اسیہ ادا ز دست این سوز
چشم بد اختران بد بین — کور از پی چشم شان نمود این
یکچند بموج گاہ عالم — در و صدف تو بود باہم
سبلیت رسید از آسمان بر — ہم از تو صدف ربود ہم در
یعنی اجل از کمین بر آمد — دور از تو بمنزلت در آمد
فرزند عزیز مادرت رفت — تاج از سر و گوہر از سرت رفت
بر تو فلک اول آن جفا کرد — کت از ہمہ ہمدلان جدا کرد

و آنگاه شد اختر ترش چهر — بر مادر مهربانت بی مهر
تا او ز غمت میان خون رفت — با درد تو از جهان برون رفت
نام تو بماند بر زبانش — در آرزوی تو رفت جانش
او در سرای پرده شد دور — در پردهٔ نور گشت مستور
بین تا چه غبار پیکران خواست — کان پرده بعصمت از جهان خواست
آن پردهٔ چو خواست از میانه — باد آمد و زد بشمع خانه
صرصر که رسید بر چراغت — شد کشته چراغ ماند داغت
این بس نه فلک غمی دگر زاد — کان داغ برادرت جگر داد
شد لعل درین محیط بر میغ — زان گوهر تیغ گوهر تیغ
فرزند ملک حسام را نیز — زین خیمه برون زدند دهلیز
یکدرد جدائیت نه بس بود — چندین دگرت بران بیفزود
با چندین دردهای جانی — چون باشد حال زندگانی
زین کاهش جان که شد بیانی — گاهی شدی ار چه بودهٔ نی
با این غم و اندهی که داری — چونی و چه سان و در چه کاری
مونس که و همدمت کدام است — حالت چه و محرمت چه نام است
از دل بکه میکنی حکایت — وز غم بکه می بری شکایت
هم درد بدرد مشکلت کیست — دلسوز بسوزش دلت کیست
تسکین تو که داری اندرین درد — آبت که همی زند برین درد
کس هست بگریهٔ جدائی — گر دل دهدت باشنائی
چشمت همه روز غرق خوناب — در روی بچه حیله در رود خواب
جانی بهزار غم گرفتار — با صبر و قرار چون بود یار

آزرده وسے بعد جراحت — چون یاد کنی ز روح و راحت

رنجیده تنی خزانهٔ رنج — از عیش کجا شود طرب سنج

طوفان غمی کت این طرف زاد — آنجات خراب کرده بنیاد

تیرے که شکاری این طرف خورد — آنجات خراش دره جگر کرد

نقبی که زد آسمان برین سوے — زان سوی کشاد رخنه را روے

آنانکه بپرده رخ نهفتند — در رحمت کردگار خفتند

ما را غم تست کز چنین درد — چون صبر کنی و چون توان کرد

دانم که وسے خراب داری — وز غم جگری کباب داری

سوزے که درونه ترا سوخت — در سینهٔ خلق آتش افروخت

یک شعله که از دل تو برخاست — صد شعله ز هر دل دگر خاست

شد چرخ میان درد و غم کم — زانگونه که محترق شد انجم

آتش بزمین زد و سما هم — من سوختم و شهاب با هم

شعله که شد از شهاب سرکش — اندر من دیوانه زد آتش

زاهد که دعاے صبر میخواند — او نیز بسوز و داغ درماند

این تف بشه گیر دم زد — زو نیز زبانه علم زد

اینجا همه اندرون پر دود — گفتند سلامی آتش اندود

دیگر زپی تو دشمن و دوست — کاتش زده اند مغز تا پوست

شان هم زپے سکون آن سوز — وز خواندن فاتحه شب و روز

در خانهٔ بیت همه جوانان — اندر دو دعاے صبر خوانان

گویان بجد از درد سینه — انزل بقلوبنا سکینه

جاے که جبین خلق در خون — درد تو نگر که چون بود چون

با این همه چون دمت ز تقویست　　از ناله طریق صبر اقویست

گر تفته قدم براه داری　　وز خواجه پی کلاه داری

کاری که مشیت خدا نیست　　زان رنجه شدن نه نیک رایست

دل نه برضا و بارکش باش　　با هرچه خدای کرد خوش باش

صابر شو و رحمت ایدجوئی　　خشنودی کردگار خود جوی

آنکو ندهد رضا بتسلیم　　از خشم خدای باشدش بیم

وانانکه کند شغب درین کار　　نادان کند و شود گرفتار

کاری که بمهلتست یکچند　　رنجه نشود دران خردمند

تا عمر بود توان بدان زیست　　چون عمر نماند چون توان زیست

روغن بچراغ چون نماند　　ماند قدری فزون نماند

گلبن ز تری بیخ او ریخت　　برگ و گل او همه فرو ریخت

بی آب شود چو حوضه پاک　　نیلوفر تازه چیست خاشاک

تا بود زمانه همچنین بود　　جانست همه درین زمین بود

زادن ز برای مردن آمد　　عمر از پی جان سپردن آمد

چون نیست مسیح جمله زین جاست　　از بهر چه است ناله وای

چون کار خدای نیست جز داد　　از داد چرا کنیم فریاد

آنکو نه خدای باشدش بیم　　گردن ننهد مگر بتسلیم

شاکر بود و صبور باشد　　ورنه بانگ و نفیر دور باشد

در دل تفسیر و ناله خیزد　　از دل بسوی خدا گریزد

خور دل چو گریه کرد الی الله　　باید بکریم مغفرت راه

ای در همه رازهای تقدیر　　عارف شده از نمایش پیر

با آن دل زیرک خردمند | خسرو که بود که گویدت پند
هم خود تو صلاح خود بیندیش | آن کن که صلاح باشد از بیش
هم بهر گذشتگان دعا گوی | هم بهر خود از خدا رضا جوی
خشنودی حق طلب نهانی | اینست سخن دگر تو دانی +
این پایه خدای داورت باد | توفیق خدای یاورت باد

مثنوی

مخدوم معظم و مکرم | فرزانه سپاه دار اعظم
تاج سر افسر بلندان | سرور شده بر سر بلندان
ای خانه شمس از تو پر نور | روشن شده از تو بیت معمور
شمس است چراغ عالم افروز | هستی تو چراغ شمس در روز
شمسی که چو تو چراغ دارد | از شمس فلک فراغ دارد
با آنکه ز آفتاب زاده | هم لمعه به آفتاب داده
ذات ملک الملوک ایران | والا پدر تو میر میران
دانی که محمد است و محمود | مسعود شده از پدر مسعود
ذات تو سعادت جهان باد | پاینده چو سعد آسمان باد
این بنده که خسرو کلام است | از دیده و دل ترا غلام است
وانگاه به بوس آن کف پای | کش بر سر و دیده ها [illegible]
از سینه نمود شوق چندان | کافزون [illegible]
زان پس غرضی که بنده دارد | بر خاطر پاک [illegible] نگارد
کان نامه که از تو پیش من آمد | دیباچه [illegible]
دل بسته آن خط خداوند | با نامه [illegible] پیوند

میخواست کز جفای هجران ... پیراهن کاغذین کند جان
سودم چو بسینه نامهٔ تو ... دل داد حروف خامهٔ تو
این نامه چو پرده پوش جان شد ... پیراهن کاغذین همان شد
دل گفت که خط چو تازه شد زیست ... پیراهن کاغذ از پی چیست
جان گفت که خط خوشم نه مانه لیکن ... بی دوست نه ام بسینه ساکن
چون نامه فرستت ما کنم یاد ... از خواندن نامه کی شوم شاد
آنک از پی شمع دار آتش ... از دیدن دود چون شود خوش
این دیده اگرچه زان چراغست ... بی روی چراغ سوز و داغست
شب را که نور شمع و ماهست ... هست از شب قدر هم سیاهست
القصه بصفحهٔ معانی ... بود آنکه سلام مهربانی
شد سین سلام ازه بر دل ... کردی دل من باره بسمل
جان داشت دران جراحت بیم ... کافتد ز شگاف دل بتسلیم
بگذشت شگاف دل تمامی ... کز لام سلام یافت لامی
از بعد سلام راحت افزائی ... کاندر دل و جان من شدش جائی
مضمون دگر سلامتی بود ... کانهم شرف قیامتی بود
آنرا که ز خدمت سلامست ... یاد تو سلامتش تمامست
بین ذره چه سان بتاب باشد ... کس پرسش از آفتاب باشد
مشتاق ترا شبی کرامست ... گو یافت سلامت از سلامت
دیگر بصحیفه در رقم بود ... حرفی که خلاصهٔ قلم بود
کاندر قلم آوری کم ابیش ... بر ما خبر سلامتی خویش
کی این محل است و بندگی کی ... کین گستاخی کند پیاپی

ماه شب چهارده ازان دور ... کاندر نه سپهاش پارهٔ نور

واین آزادی که یافت تحریر ... قربان تو ام شده آستین گیر

ورنه چه محل نه پارهٔ خاک ... گوقصه روان کند برافلاک

وانعام که بد رجنس انعام ... خاص از پی بنده بخشش عام

سگ کاین نعم بنعم بود ... گرهیچ تو معنی کرم بود

از خط شریف و خامه راست ... بدخواسته تمام بیخواست

درخواندن اگرچه شادی انگیخت ... این طرفه که نارسیده بگریخت

شش جوی که شیر بی کران داشت ... لطفت سوی شیرخوردن داشت

گر شیرین داشت جوی شیری ... کاسوده ازان جوان و پیری

این نادره بین که خرد و پیر ... ناخورده جوان شد از چنان شیر

این شیر خوش اربکار بردی ... خود تا ابد از خوشی نمردی

چون نیست فتاد نقد شیرم ... بی شیر چو طفل می نمیرم

رخصی بدل از لفیر خوردم ... آن دم که بنسیه شیر خوردم

این آن مثلست کان جوانمرد ... درخواب سبوی شیر می خورد

این شیر و شکر چو دید در من ... آورد فرو دست شیر بر سن

لیکن زبرای لاغ یاران ... بازی کردم چو شیرخواران

لاغی شکرین گر از لب آرم ... عیبم نکنی که شیرخوارم

این لاغ مرا بلطف بپذیر ... وین حرف سیه بشویم از شیر

هست این شیری خلاصهٔ تاب ... نی شیر که افتد اندر آب

شیری که بشعله تاب یابد ... بی آب شود چو آب یابد

فالحاصل ازین لطایف خوش ... کاراستم این بساط دلکش

زآنست کہ بعد دیر بارے — یادم کردی بیادگارے
من یاد نہ یادگار نارم — یاد تو بس است یادگارم
زان دل کہ بیاد ماش کارست — یک یاد ہزار یادگارست
من بندہ کہ ام کہ یاد آری — یا دل سوی یاد من گماری
لیکن کرمیست سروران را — یاد آوردن فرو تران را
زانگونہ کہ یاد کردی از من — یاد تو کند خدای ذوالمن

خسرو کندت ہمین دعا یاد
کت دولت و عمر بر فزون باد

کارساز نیست کردگار جہان — کہ بباز ی نساخت ہرچہ کہ ساخت
نہ ہوا لیست آب را در وے — نہ یخ از آفتاب تاب گداخت
نہ عنان کسی بدست خود است — کاین فرس در کشید و او در تاخت
در مشیت زبان و سود یکیست — کین زسر ماند او کلاہ افراخت
مومنی را بفقر و فاقہ بسوخت — کافری را بمال و زر بنواخت
ننگر و کار کرد خویش انکو — یفعل اللہ ما یشا ر شناخت
ایکہ عالم شدی و عارف نہ — تیغ بی ضرب مرد چون تو نہ آخت
دین چو نبود چہ سود دارد علم — زین چو نبود چہ کار آید ساخت

طاعت و رزق خسروا بگذار
کہ دغا با خدا نتوان باخت

مہیمنا ز چنان قول و فعل کز من زاد — زنہار نار نسوزد اگر بنار شوم
بہر محل کہ سزا ام بہر ولی کہ نہم — مکن پدید بر و بیم کہ شرمسار شوم
مگر کہ تا بچہ حد شرمساریم باشد — کہ شرمسار بہ پیش تو کردگار شوم

اگر نه کفر بود ناامیدی از رحمت / بناامیدی با اهل کفر یار شوم
دل مرا چو ز خجلت مرا امید نماند / بفضل هم تو دلم ده که امیدوار شوم

در ثنای رسول کریم صلی الله علیه وسلم

محمد است چو دریای رحمت اندیش / پیش کجا رسد آتش بامت مسکین
شمار احسن تقویم را تجنته خاک / ولیست حرف همین و آدم ابجد یسین
مکونات ز تقدیر جمله معلولست / صحیح ذات رسولست و علتش تکوین
همو ست شمع شبستان کن ز نور محبت / که هست دودی ازان شمع سپهر اوج نشین
وجود آدم از آب خاک خون بستند / که زان خوکهن این طاق شد بلند و متین
شدند جان همه تن روح قدس الله فرح / که که بخشند دو میرنا پیش آن یاسین
در آن زبانکه بر نامم بسوی ظلمت گوید / نه نور دین دیدم با دو شمع راه این

در تعریف حضرت خواجه نظام الدین اولیا محبوب الهی قدس سره

میان شیخ نظام و شیوخ دیگر فرق / نرسته تو اند گر عقل ره نماے کند
همین بست فرق کدنا بچشم شیخ نظام / گرش کسی بمثل عرض دوسرا کند
دگر مشایخ هر یک نیس تهی چشمی / هزار ده را در چشم خانه جلسے کند
کسی که عاشق دیداست وه بگردش آید / حدیث دوستی از عالم خدائی کند
دریغ هست کسی اهل ز کریا عارف / که این مشایخ ده جوی راسرا کند

ایضاً

نهے متاع شیع شعر آن پیرے / که بر محبت یزدان بنای فقر نهاد
بلی نشان محبت همان بود که شوق / متاع وجاه ده خانقه نباید یاد
چو عشق محبت میر و زیر و سلطان / بکعبه ره ندهی چه آری دل تو در بغداد
بجنت حلوا پرا کند عمارت دل / بود عمارت شیرین ایک بی بنیاد

وگر بخشت زر آراست خانهٔ باطن   بهشت کرد عمارت ولیک بی شداد
چرا محبت شیرین هوس کنی خسرو   چو کوه می نتوانی شگافت چون فرهاد
چو دم ز عشق بر آری که کار دل نکنی   به پیش اهل دل انصاف آن بباید داد

ولہ

چو شه بخلق جهان خلعت زمستان داد   بهار خرمی اندر زمانه یافت ظهور
ز آفتاب شعاعیست جبهٔ مسکین   نه تیره مبین اکنون و اطلس و سیفور
چو از لوامع این آفتاب بخت شدند   نهفته در زر و زربفت عامه و مشهور
مگر که تیرگی بخت مظلم شعرا   چگونه بیش چنان لمعه گشت حائل نور
مگر خجسته صبائی ز گلستان کرم   وزد که پردهٔ حرمان زپیش گردد دور
فتد بر اهل ثنا شیر پرتو زان مهر   که عیب خجلت ایشان وران شود مستور
بجان بدادن خلعت بسالک ثنا دروهم   زمانه راست ببر گستوان سنین و شهور

ولہ

ای فلک چون باوج شاهنشاهیم رفت   این عطارد آفتاب آسمانرا یاد ده
وی نسیم صبح بگذر در آن ماهی بلند   در زمین تشنه ابر رفشانرا یاد ده
یکنظر میخواهم اے دولت ز چشم مرحمت   قرة العین شهنشاه جهانرا یاد ده
مدتی شد هست سودی در بلندی گرم   این سراپای بخت بلند آسمانرا یاد ده
زین همه بگذر نهانی گر توانی از کرم   از دعاگوئی چو من بهرام خانرا یاد ده

ولہ

کمال الحق آن صدر عالم توئی   که هست زیر جبین چرخ از قضا
پدر حیدر مرتضی باب علم   توئی باب آن حیدر مرتضی
چو موج بیانت بر آید بلند   شود پر گهر آسمان را فضا

اگرت بود رنجی ز عین الکمال | چو حق داد صحت مفی ما مضی
فلک با قدر گفت نقصان کنیم | که نقصان کنی در کمال قضا
قدر بانگ برزد که ای حد شکست | کمال قضا را دهی گر رضا
یمان دیر کا سلام بار و تحیت | دعن کل اشد ایکم اعرضا

وله

خجسته نیر برج شرف یعنی که شمس الحق | خهی عقل خردمند گم اندر کنه مقدارت
امین نقد خورشید و کواکب رای پرنورت | ولیکن هیچ هر در یاد نسیان علم بسیارت
تناسخ گر روا باشد بگوید کاروان تکا نیک | شریح است این بویوسف همین هند خود بکارت
شده چندین نور جبین مشتری طالع | چو با هم کوه با خم خم گشته پیش دستارت
بصد تعظیم اهل علم بهر صورت معنی | هزار آئینه زانو زده در منصب تارت
نشاید کت گران آید گرایشهای دانایان | که از بهر تعلم خویش را بربسته دربارت
چنانکه ابر نیسانی صدفها را گشاید خنده | وهمها باز مانده گاه بحث از لطف دربارت
چو بر جبین بینی بر کمان همه دستانداری | که هست آسان شگاف تار مو اندر شب تارت
همه اصحاب کهف آیند تنگ از رنج بیداری | گر ایشان افگنند گر سایهٔ خود بخت بیدارت
بلند آثار صدرا ذات تست آن ابر دریا کفت | که جز احسان نمی بارد ز ذات فرخ آثارت
چو صبح بخت من از مطلع امید شد طالع | قضا گفت اینکه اکنون شمس حق روشن کند کارت
حیاتت یاد بی پایان جاه رفعت تابان | خدائے کو ندارد یار در هر جا نگه یارت

وله

ای عمدهٔ ممالک وی سایهٔ سریر | گر نیست خاص و عام جهان را رعایتی
والا بهای دین و دول آن کرم تراست | کانرا نبود غایت اندیشه عنایتی
واقف ز لوح غیب حکایت همی کند | رائی تو کان ز صورت تو هست آیتی

قدر تو چرخ را چو ته خویش دید و گفت … کانیک نشیمنی که ندارد نهایتی
کلک تو هست نایب شمشیر و شاه هست … اندر سواد ملک جهانگیر رایتی
هر حرف کاید از قلم فرخت برون … تیغی است آبدار بضبط ولایتی
جور جهان ز پرتو رای تو محو شد … چون ظلمت ظلال بنور هدایتی
زآنجا که هست بذل تو در باب کهتران … مبذول دار در حق خسرو عنایتی
جاوید در حمایت فضل خدای باش … تا باشد از تو خلق جهان را حمایتی

ولـه

عمده تخت خلافت تاج دولت خسروان … ای که صد لطف و معانی در تو پنهان کرده اند
داده اند تا علم و فضل و حید نعمان چنانکه … از پی تعظیم شان چیزیست نقصان کرده اند
نظم و نثرت گو بیا جان سوده اند و سنجیده … وآن دقایق را بخمر ناب حیوان کرده اند
مرتبه چه بود از این برتر که از قدر و شرف … خط انوار الیش طغرای سلطان کرده اند
مقله و بواب در خط الف سین بشنود … لیک در پیش تو نقش از دست لرزان کرده اند
تبر خود و ز سنگ و از آهن تیار زو صیقلی … سخنش لعبت نگه کن بر چه میزان کرده اند
کاغذی کردم توقع دادیم خلعت بهم … آری آری مکرمان زین گونه احسان کرده اند
عیب نظم کاغذت پوشیده عیبم خلعتت … عیب پوشیها خدا وندان بدینسان کرده اند
سالها پوشیده خواهی کسوت عمر دراز … کش ز دامان قیامت عطف دامان کرده اند

ولـه

سر سر دران زمان تاج دولت … که در فضل چون نام خود بر سر آمد
چو خورشید گر نیست او تاج سرها … چگونه طلوعی وی از خفا در آمد
خطابش بیکسر حرف پیش حاشیه … بران حرف کش راستی در خور آمد
دو مردم که سوی من آمد نه سویش … بدو دیده دو مردم دیگر آمد
نه خود چار شد چون دو چشم پیداهش … دران دو دگر این دو مردم در آمد

بزرگا غزلهات کامد بسویم　　ز تا جم بسی درج پر گوهر آمد
از آن خواندن آب اندر آمد دهانم　　ز بس کان غزلها لطیف و تر آمد
عطارد که پیشم صفتهات کردی　　چو این خوانده شد آن همه یاد آمد
دلم را که سررشته عقل گم شد　　بهر سلک گوهر گران افسر آمد
نهادم بسر خسروا کنون شدم من　　که زان تاج بر فرق من زیور آمد
بمان و قیامت کن اندر معانی　　که بنیاد عمر تو تا محشر آمد

وله

باش خاموش و سخن گو همچو حرف خط بلوح　　تا بود در یکزبانت هم سکوت و هم سلام
گر حلال خالص است باید ز بهر خورد خویش　　گندم از نادیدستان هم حلال و هم حرام
چون زبان پند گوی نشتر جراح باش　　گو بمعنی هم جراحت باشد و هم التیام
گاه رفتن نزد درویشان سلامی میکنند　　خوش سلامی باشد آن هم خیر باد و هم سلام
راه رو کش لام الف شد پای همت وان که　　نی الف نی لام یعنی هم الف هم هست لام
نقش براق سواد چشم و کحل شامگون　　باش سود هر همه هم روشنائی هم ظلام
مرترا دلشت بد هم خربوزه گو گوئیم　　آنچنان نامی که هم یک نام باشد هم دو نام
شبهت براسپ کشتی و یا آسیای شوربختان　　کت بیکنفس حاصل آید هم سکون و هم خرام
دی صحابی پیشم آوردند هم سطرش سقیم　　من بدیدم زان مجلد هم صحاح و هم سقام
همه دوام اندر میان روز می باشد زوال　　چون میان روز یکجا هم زوال و هم دوام
عمر می بخشد فلک لیکن چو یارش میکند　　خلق را هم مایه هم بخشیده و هم هست وام
خصم کش بر لب بدست خود نهی حلوا نهم　　در حق او هم نوازش باشد و هم انتقام
غنچه که سوی یار دم کرده لگام اندر دغا　　مرکبش را گوئیا هم یار دم شد هم لگام
همچو تیغ خنجر یا چون رد کند از تیغ خویش　　هست آن شمشیر بر دستش هم اسپر هم حسام

بام را چون رخنه شد کآب ز وی ریزد فرود
آن ست گوئی فی المثل هم ناودان هم صحن بام

اشتر خراس کو را گر دشی بیش از حد است
بین بگنجش همرهی از حد برون هم چند گام

وانه کان پخته شد درگشت چون ماش و نخود
تا بد یگش نفگنی هم پخته و هم هست خام

هر درختی کا یستادست و نشسته بر زمین
یک تنه بین کش بیک پی هم قعود و هم قیام

گر بیکجا صحت و علت ندیدستی گهی
بین ترنج تازه را هم تن درستی هم جذام

دام ماهی گیر کآب آزاد و بیرون روم
آبها را هست هم آزادی و هم هست دام

عاشقی کو روی جانان بنگرد گاه وداع
باشد آن ساعت دلش هم غمگین و هم شادکام

دیده باشی از طریق تجربه شیشه بسی
هم شده قندیل مسجد هم مجلس گشته جام

دیده ماه این تمامی سوی نوران سوسیاه
طرفه باشد یک جسد هم نیم کاره و هم تمام

خنجری دیدم نهانی کرده در وی جای کارد
گر ندیدی بین که آن هم خنجر است و هم نیام

مرکبی کو را عنان بگسسته و گشته دراز
گو ببیا هست آن بصورت هم عنان و هم لگام

گر مکان و لامکان خواهی که یکجا بنگری
مرغ را بین در هوا هم لامقام و هم مقام

مردکی خفتست و ماده خفته بالای فرش
سینه‌شان ضرب آهنش قربان بود هم احتلام

نیم روزان کو بیاید در شام نبود کس خطا
آنکه دیدم نیم روز از چشم خود در عهد شام

کره آتش پر آنسان شده توسن بنگرش
زیر حکم مطیعی هم توسن و هم هست رام

جامع الفتن نام کردم نام این وضع جدید
کاهل معنی را بمعنی هم زبان هم هست کام

ولہ

چون بیا متابعت خمسه همین کردم
هزار مدح مصنف برآمد از دهنم

جهان گرفت و همه منصفان پسندیدند
اگر چه چند حسودی شدند طعنه زنم

کمال سحر مرا گرچه نیک میدانند
هم از کمال حسد منکرند بر سخنم

زبوی باغ شده بلبلان همه سرمست
جعل کنند دماغی که بوشناس منم

ازان خویش نیارند دم دگر که به پیش — زبان کشند بلو زبینه شکر شکنم
فغان کنان که زهی پیچ پیچ گنجه و من — باعتراف چو انصاف داد بست تنم
دگر بحث و سوالی دران همی پیچم — بعیب سلف میخورند خون زتنم
همین شد مرا تیر و کاغذم سپر است — چگونه خسته نگردد بدین سپر بدنم
چو شان کتاب که من پیش خود سپار زند — ضرورتست که من تیر بر سپر فگنم
در بز سپر گذرد تیر خصم خسته شود — چو بی دو است حسد تیراز و چگونه کنم
کسان بنعره که خسرو شد از تو رنجه فلان — بجنگ کس نه نهان و قلیه من بکنم

وله

چو کار سخت بتدبیر سهل گیرے پیش — زروی عقل حصول مراد در انسزے
خورش بجز هوس خام کی بود چون تو — برنج عاج تراشی بدیگ خوب پزے

وله

گر ترا باید که کارے بر مراد دل رود — کافر ماشو بمردان شد خوی فرشته را
نرم خو پر گرم خو شحنه کنی عاجز شود — کاردی کز موم سازی کی برد انگشت را

وله

مدبری کز حرام دارد قوت — کی کراهت کند ازان دل وے
عنکبوتی که خورد وی مگس است — از مگس خوردنش کی آید قے

وله

کسی کو دخل دارد خرج هم هست — سخی و مقبل است از بخت مقبول
کسے کش هست دخل و نیست خرجی — بخیل و مدبر و شوم است و مخذول
کسی کو را نه دخلی و نه خرجی است — دی از اعمال عالم هست معزول
وگر از دام بخشش میکند کس — زبی عقلی به معزور کیست مشغول

جوانمرد است کز حاصل رساند … بیکسان تنگر دمعروف ومجهول
ورانه حاصل فقیری پاکباز است … فقیر او راشمر در بذل محصول
بیان جود و سخاوت وانمودم … بگوش دل شنو گر هست معقول

ولہ

خسیس بد که بخشنده سهل جوی بود … کلیم بر کتف خود نه خیمه بر گردون
لت کنان طلبید دون سزای لت باشد … سگی که کفش خورد سنگ بایدش خوردن

ولہ

ایا فرمان ده مغرور اقبال دو سه روزه … مکار آن تخم بدنامی که بازآرد پشیمانی
زبول غایط از رفتن بمبرز گر رسد فرمان … ترا ز بهره که نشتابی بمبرز گرچه خاقانی
بفرمان چنان چیزی روی هر لحظه در صبر … بفرمان خدا هرگز بمسجد رفت نتوانی
دگر کار او فتد در بانی از ظلم زبردستی … ازان خود جوی نتهی و گنج خلق بستانی
بعقل و تجربت بسیار دیدم کاندرین عالم … کسی که را فزود نتر مال و زر کمتر مسلمانی

ولہ

خدمت کنید بندگی و حلم مفلسان … زردار را تواضع ایشان نیافتم
ترس خدا ز عالم زرجوی و جاه جوی … و انصاف و عدل در ملک خان نیافتم
آنکس بگفت شبلی و قستم بگاه زهد … از بهر جیفه جز سگ سگبان نیافتم
کز لیست زرق بهر درم کار مردمان … در کس که معامله ایمان نیافتم
با اقبال جمله مسلمان و شند لیک … کس را بگاه سیم مسلمان نیافتم

ولہ

اگرچه گشته شود نفس نیز با بدر … که از وساوس شیطان بود بسوی صواب
چه غم که و بینه گشتت مردن نفس … چه جای نقب کفن دزد را بگور خراب

ولہ

ایکه کار تو طاعت و تقویست — از پی لقمهٔ رزق کیسه مدوز
دین برو و ربا مکن ضایع — نزد دیگ شکنبه عود مسوز

ولہ

در و یاقوت و لعل و نقره و زر — لعب طفلان بیش فریش مرد
بین که تا چند کس گرفت و گذاشت — که نه کس برد و نی کسے آورد
که نه مردی فلان کجا بهمان — یافتی این سپید احمر زرد
این تصور که این از آن منست — نبود هوشمند را درخورد

ولہ

بی میانجی راست ناید کارها — وانداناکو عاقلست این ضابطه
دوستی گیرد دو دشمن بیکدگر — باشد ار از کارسازی رابطه
در رود آتش میان آب اگر — در میان باشد سفالی واسطه

ولہ

گر ترا دوستدار شد رندی — جور رندان دیگر از تو سترد
لیک تا جور دیگرے برد او — حالی از جور این بباید مرد
نزد سیر گرچه بوی دهن — بوی سیر از دهن که آرد برد

ولہ

هر کرا مال و منالی هست — عیش او خوشتر است از عامه
وانکه او مفلس است بی توشه — نان بود خواهشش نه هنگامه
پیه پر از او بود کسوت خوب — خارکش تحمل نکند در جامه

ولہ

بسائل گر درم ندهی مزن بانگ — ترا گر در طریق لطف سپریست

بدر دیشی که بد گوید درم ده — به نیکو گفت چیزی بهر چیست

ولہ

به پیشه خو چکد از رویت ابرو انگشت — که آبرو رود از پیش خواجه پیشانی
کسی تواند کو آب خود نگهدارد — که او ز خاک در میر شه شود دانی
زمین کزو برود آب پاره پاره شود — به سخت جان نشست بسر کو نه بیه به بی آبی

ولہ

آدمی در قابلیت عالمست — عمر اگر بگذارد اندر لهو و لاغ
هر که قابل مایهٔ حاصل نکرد — تیره دل مانند بستان پر ز زاغ
و ز برای علم رنجی بر دست — تا بمعنی طوطی گردد کلاغ
روشنائی هست در آتش ولیک — یافت چون از سوزش هر دود و داغ
منت استاد باید برد نیز — تا شود حاصل ز هر معنی فراغ
هست بینائی درون دیده لیک — از طفیل ماه و خورشید و چراغ
گر نباشد آب از باران و جوی — دانه و میوه نبخشد باغ و راغ
جاهلان را خسروا گو باکه نیست — دل درون بیده عقل اندر دماغ
چون در آب و گل فگندی تخم علم — برخور از نه بوستان هشت باغ

ولہ

طریق راستی باید بهر کار — که زان تدبیر مردم راست زاید
سلامت در کژ اندیشان نجویند — که خط در مسطر کژ ندراست ناید

ولہ

تسجعش خوش کردی ای عروضی چون خوشگو — چو معنی نیست از وزن بی معنی چه الفنجی
مزن طعنه شعر و نظم چون تهی فرزینیت و شعر — نسنجد کس ترا اندوی تهی جز عقل ششنجی

عروضت بی نصیب است معنوی کالاثیل فی الصحر		سواد خنده زن بر خویشتن کالفحل فی الزنجی
مرا چون بحر موزونست هم دربست و هم معنی		چه محتاج عروضم من تو بیهوده چه می سنجی
مرا میزان دعاها میکند چون زر همی سنجم		ترا دشنام میگوید که در روی خاک می سنجی
	ولہ	
بصرفه صرف کن ای خواجه گر آب دهان داری		مکن چندان سخن کاید ز لعل خویشتن نغری
زیر مغز لیست بسته آنچنان خاموش وانگه بین		چرا لب بسته است از خنده می تسکنم مغزی
	ولہ	
عالمی دیده رنج در تکرار		گشت در بحث هم عقوبت سنج
که اگر نیستش بدان عملی		بهر چه میشود عذاب الفنج
خسرو کرد حاصل کتابشید		حاصلی ز آن نباشدش جز رنج
	ولہ	
کسی که کسب و هنر نیستش ز بی ننگی		شود مقام طراز النفس عاطل او
چو خود گرفت افعال بد ز بی هنری		فتند بقتل ثوابی رسد بقاتل او
سلاح می نکشد دزد را که دزدی		که تیغ گردن ور دست فعل باطل او
	ولہ	
چنان بپه دل شوای درویش و زیرک		که زر نزدت بود نه آتش نشانی
اگر بر تابه تیزت نشانند		توانی نشست نتوانی زمانی
چو زر زیر تو باشد تابه سرد		خوشی بنشین و میخور خام نانی
	ولہ	
در آید اندر خانه شاه زمانه وی		دیدم نشسته صنعت زرینه گرته سفال
یعنی سبو گلین و سودان زر هش		گفتم که گل چگونه زر شد فرو جمال

ولہ

بدیگ مکرم نان ده چنان بود برکت — که کم نگردد اگر چند هر کسی بخورد
مثل چو نور چراغست گرمی آن دیگ — بدان اگر کسی از چشم تجربت نگرد
چراغ راست یکی شعله و نگردد کم — ز یک چراغ اگر صد چراغ شعله برد

ولہ

نظمی که متعلق است چو بادام جوزدان — گو ناشکسته مغز درون کم برون دهد
شعر گشاده کشمش خرما و سیب گیر — کانرا زنی بکار حلاوت فزون دهد
لیکن چو توت و نارخصی بی سخن که آن — بی خسته لذتی ز درون و برون دهد

ولہ

جواب بد عوان و سفاهت و جفا — زبون شد آنکه زبان را بحلم و لطف گماشت
چو شور باید کردن چه سود شیرینی — نبات جای نمک کی نگه توانند داشت

ولہ

خسی که صحبت کند با کریمی — ز لطف وی البته ذوقی بگیرد
ولیکن کریم از چنان تنگ صحبت — نوید ار برون دهی در پذیرد

ولہ

هر کرا خوبیست کو لوتی ز خود بیرون دهد — در نکوتر جای هر در حال بیرون افگند
مرغ عیسی گر مثل در مسجد عیسی رود — اندران مقصد هم بچال بیرون افگند

ولہ

یکی مستغرق [illegible] خموش است — یکی زانک بیام و نام نوا هی است
طریق [illegible] از روی تجارت — خروش تیک و خاموشی ماهی است

ولہ

براستی چو شود آدمی میانجی کار	اگرچه سهل بود خاص هر خردمند است
هر آنچه او کند از راه راستی همه کس	باحتیاج دران کار کرد خرسند است
گزد ترازوِ سهلند در نظر لیکن	تو احتیاج نگر تا بسوی شان چند است

ولہ

غذا در آدمی اول شود خون	پس آن خون نطفه گردد در تن او
چو آن نطفه کند زیر رحم جای	در آید خون دگر پیرامن او
پس آنگه چون جنین گردد بناشد	بسی بی‌خبر که خون خوردن فن او
چو زادن شیر هم خونست در اصل	که خواهد خورد و نفس روشن او
پس از شیرست خود چون خرد دلی	که بیند رنج شخص جان کن او
زهی خونابه کو گز فرد باشد	تنش هست از پی خورد دشمن او
وگر خفتست خون خوردن آنست	که خصم اوست فرزند و زن او
وگر شاهست وگر درویش تا هست	ندارد رنج دست از دامن او
بر بینان هر که او خواهد ز مادر	بزاید خون او در گردن او

ولہ

همه کس در فقیری بزم خوبیست	چو مه شد سر تبندی در فرازد
چو از آبست و مردم باز چون لب	فزون غرقه کند اندک نوازد
بشوید آب اندک پای هر کس	چو شد بسیار بر سر جای سازد

ولہ

بهر لباس که کاری کنند دانایان	بوصل قطع درشتی و صحبت اندوزند
کسان که فضله نکردند سائبان عمل	در آفتاب حوادث ز جهل میسوزند
ندیده که همه جامهای مردم را	نخست پاره کنند انگهی بهم دوزند

وله

هر رنج و محنتی که بدیوان آسمانست — اندر حساب هستی مردم نبشته شد

کم رست کم ز رنج کم از چه ز حیلها — در پیش رنجهاے فزون پرده هشته شد

آنکس که ساخت مقنعه را سایبان خویش — از آفتاب پخته در خوی سرشته شد

وله

ساعی سگ گزیده که چون گرگ — میخورد خون مردمان را سیر

از سخن وقتی از دهان بندد — زان مشو ایمن و مباش دلیر

که خموشی آن دهان بسته است — خائدهٔ اژدها و خندهٔ شیر

وله

عوان چون ز احمق اندیشد فراغے — شوندش چاپلوسان نیز دم گیر

چو سگ مرگ خر اندر خواب بیند — سگالانش کنند از صدق تعبیر

وله

زادهٔ پور و زادهٔ دختر — هر دو هستند بیگمان فرزند

چون نبی را نبیره از دخت است — بیشتر در نبیره رغبت بند

شبه در زادهٔ پسر بیش است — نکند شبه سوی دخت گزند

از پدر چیست قطرهٔ آبے — بچه را بین که خون مادر چند

الغرض دختری به از پسرے — کان ز آبست و این ز خون پیوند

وله

چیست آن پیکری شگرف بلند — با ستون لیک بی ستون مانند

سوده بینی بخاک بی سجده — کرده دندان سفید با لب خند

آستین است گاو دم پیش — دست او هم همان سزائے پسند

دو عجب بین دو برگ نیلوفر — خواسته از دو سوی پر بلند
صف در جمله ساز این طرفه — که بهر گام جز سپر نفگند
بر سر او اتلکی کژ و راست — که نه پولاد کوه وا ندکند
گر شود پیر هم دو دندانست — عمر با عمر مردمش هم چند
تنگ چشمی کشاده پیشانی — مدبرش پای و ذات دو لشمند
قادر اما نه پیشه عاجز — زنده اما باطلسمش پیوند
اژدها پیش و مار در دنبال — هر دو بهر عمل نه بهر گزند
برج گر منقلب گهی ثابت — ذنب و راس بادی اندر بند
سست شهوت ولیک نی خانه — که در آباد تخم بیشر اگند
هر که دریابد اینچنین لغزی — پیل بارش دهم تبرزد قند

ولہ

چیست آن خانه با چهار ستون — در درونش هزار خانه دگر
لنگرش در میان دروازه — لیک لنگر بزیر سلی بزبر
دارد این خانه دو چراغ عجیب — که چراغش بود غلاف اندر
بام او بارگاه و پرده به پیش — پرده آویخته است و هیچ بسر
هر که دریابد این لغز درست — بخشمش بزرگاو شلخ آور

ولہ

چیست سر زنده و تنی مرده — که زبان آور است و بی دهن
بیش صد گرشی و زنده کنی — می توانیش هر دمی بزدن
تا کند عمر خویش کم زنده است — تا خورد خون خود بود روشن
روز خود را کند بشب پیوند — از سرشتی گداز کرده بتن

همه از دم زیند او میرد — سوزنی زنده تر شود در تن
شاخ گلناریش گلی که دهد — نی بجیب او فتد نه در دامن
هر که دریابد اینچنین لغزی — شب چراغی شود بهر مسکن

ولہ

چیست آن لگن از دو جنس بپای — جنس حیوانی است وکانی هم
گشته دو نیم باز پیوسته — شکمش پارهٔ و زبان بشکم
این طلسم آورد بگاه عمل — پیر زرو کودکی شود در دم
غارتش گاه مشک وگه کافور — گاه کافور و مشک هر دو بهم
اوست موسی که در می فکند — دم شالی زگندم آدم
حک اشعار میکند بهنر — حرف باریک میدهد بقلم
این لغز هر که داند استره وار — جای سازد بفرق اهل قدم

ولہ

چیست آن درج بی کلید از سیم — کش دم از برون فزون بینی
دو نگین شانده اند از چپ و راست — که درو نقش گونه گون بینی
اطلس لعل و خز بهم دارد — کش بسی سوزن از درون بینی
جای او در خزینه ایست گران — که روان گاه در سکون بینی
از دو دم نیست یکدمش در تن — زنده بی دم همو ست چون بینی
جمع گردد دو شهر در یکجای — در ته عین ره که نون بینی

ولہ

آن شکم دار چیست بی رده — کوست خالی و پر بیک هنگام
پوستی دارد و ندارد گوشت — هم پر اندام و هم تنگ اندام

مرده و استخوان برون رفته — میکند کارهای خلق تمام

هرچه او خورد قی کند در حال — زان قی پاک غسل خاصه و عام

قی او را همه خورند که هست — شور و شیرین و تلخ و تیز مدام

هستش اشکم به پشت چسپیده — گشته فربه همان دم از آشام

بس که او هست خاص اهل نماز — صاحب اوست در رکوع و قیام

حملش اندر زنان و زادن نیز — آب بر پشت جفت او بدوام

ز آب پخته شده نه از آتش — خورده و مهابسی چو مردم خام

بسته دستار گرد سر باریک — دوخته در زبان بسی ناکام

هر که دریا بدین لغز ریزم — آب خضرش ز مشک خویش بجام

ولہ

ارأیت ذبحاً قتیلا یا فتی — فی جسمه قیح لعین الناظر

شقفته له خشنة کمثل حجارة — بغساله بلاد الشفاء بساکر

ولہ

رأیت مدورا فیه اللآلی — منظمة کاسنان الکواکب

کان مخدرات فی اجتماع — و خدر بینهن کمثل حاجب

و تحت خدرها عنبار قیفنا — تفرق برنی مثل الکواکب

حلاوته ترغب کل طبع — حموضته تشهی کل راغب

لیست کان هذا الرمز یدری — اناء ضمیره معطی المواهب

ولہ

نہے تحرکا دجلا حیانا — سلمه قوة حسنا حسینا

یهیج للنشاط عند لا — لصوت خفیه موتا حسرینا

من الصراق فرار بمصر   ولیکن کان فی الذهب الا میںنا

ولہ

مخططا امر دار اجیبا   من مولدہ یجیٔ فی السوق
کاسات یلاصقان قیہ   لکن اذا صح غیر مفروق
اسمان من اسمہ فی الالغام   بالعجم سوی الجمال والنوق
فی لطفہ امہاتہ من   صنع الملک الحکیم مخلوق
بدر باہلہ تجلی   بالوصل کعاشق و معشوق

ولہ

ای ز تو کارسازی ہمہ کس   ہمہ کس را تو کارسازی و بس
ہست عرفان تو بعقل چنان   کوہ سنجد کسی بپر مگس
از من ادراک تو بدان ماند   کابلہی کرد باد را بہ قفس
در صفات کمال ہستی تو   عقل بستست و ناطقہ اخرس
بیش یک حکم نیست شہرہ ہزار   روز طوفان باد پارہ خس
مردم از تو بزرگ معنی شد   نی بصورت بسان پیل و فرس
گر بیادت نفس زنند بصدق   آسمان بر پرد ز یاد نفس
عقل و عشقند شب روان تو لیک   دزد بیدار تر بسی ز عسس
زیر پای کلیم پوشانت   پایمال است مفرش اطلس
کی رسم در تو من کہ دل بینم   سد آہن شدہ از ہوای ہوس
سوختہ باد خسرو و شوقت   راست چون دیوی از شہاب قبس

ولہ

ای مونس سپہای غمناک   دی گم شدہ در تو فہم و ادراک

در کار تو از کمال حیرت — دو کون چو نیم ذرهٔ خاک
بس مردم بو الفضول در لاف — از رفتن این ره خطرناک
از عالم کن رویم بیرون — در حضرت تو رسیم ما تاک
کآنجا که کمال بی نیازیست — ابر اد بر آتش تو خاشاک
پاکیست چو وصف بندگانت — نبود ز ادب که گویمت پاک
خسرو که گرفت پایهٔ پیران — یعنی حد کار اوست حاشاک
دانی که براق را نشاید — آویزشش تو به بفتراک

ولہ

ای از در حق رسول برحق — در وحی مصدق و مصدق
وی گفته باست تو یزدان — قد جاءکم الرسول بالحق
دین تو گزین بحکم محکم — ذات تو خلاصهٔ امر مطلق
از کعبهٔ ذات تو بریده — کیستی که کبوتراست ابلق
در مصحف مجد و آیت صدق — خط تو چو آیتی محقق
نامت که محمد است در دین — از حمد خدای گشته مشتق
هر ماه ز ناخنت نشان داد — مه کز سر ناخن تو شد شق
واللیل سیاه چتر تو شاه — والشمس سپید و مه بیرق
از نعت تو ذوق یافت خسرو — زان شد سخنش چنین مذوق

ولہ

ای هر دو کون سایه نشین زیر رایتت — انوار دین کلی ز چراغ هدایتت
اول که خواسته قلم از جویبار کون — بالای لوح نور نبشته حکایتت
بهر مهار گردن بستی سرکشان — حبل المتین زمام بکف کفایتت

محکم سدیست شرع تو کاندر پناه آن ... دوزخ نه بیند امت افزون جنایتت
بیخ بنا گسسته چشمهٔ خورشید روز حشر ... زانسوی کاو فتاده ظلال حمایتت
بهر خلاص امت تو آتش از گناه ... نعل اندر آتش است ز عین عنایتت
خسرو از آن فزون ز نهایت گناه کرد ... کش داد دل عنایت پیش از نهایتت

وله

وال محمد که آسمان روشن شد از انوار او ... از شهد قرآن شربتی گفتار شکر بار او
مرغی که آورده ز حق منشور پاک مغفرت ... نگشاده آن نامه مگر این امتی از منقار او
جوهرشناس صدق کو تا راستی بیند همه ... گر جوهر قرآنست بر گنجینه گفتار او
چون شد ز نه پرده برون در ستر غرب رفته شد ... تا محرم اسرار حق محرم اسرار او
او بر شده بر لامکان رهوار مانده در مکان ... تا عین علیین شده نعل سم رهوار او
پرواز کرده بر سماکش مانده یکجو گران ... گرچه دو عالم خویش را بربسته اندر بار او
گر چشم معنی بین بود از عکس از صورت برون ... بیند لقاء الله عیان ز آئینه رخسار او
از لا و لولاکش قضا پرکار داده چون بکشت ... نه دائره پیدا شده از گردش پرکار او
چه وصف او را و کند خسرو که جای گر دو نیم ... چون خلق را نبود اثر شد نیز شرح آثار او

وله

ای پیش پای خاک تو نور سعادتست ... مقراض تو بهر شب لای شهادتست
هستی تو آن نظام که نون خطاب تو ... محراب راست کرده برای عبادتست
دید آنکه طاعت آورد به ارشی نبود ... هستا و سگی که خفتن صبحش ابادتست
تو شمع صبح و شعلهٔ شوقی که از تو خاست ... زد هر یکی شرار که پیدا نیغ زهادتست
در عهد تو قوام جهان از وجود تست ... مانند صورتی که قیامش بیادتست
هر یک مرید تو چو هلالیست در رکوع ... هر شب هلال وار از آن بر زیادتست

بتوان سعید گفت مرید ترا که اوست | آن مردمی که قربت عین سعادتست
امید گر تو واصل گردد چو حرف بیم | خسرو که بی وصال چو حرف ارادتست

ولہ

آنانکه عقل را بالعمل پیشوا کنند | بارے درین خرابه عمارت چرا کنند
بهر چرا بلند بر آرند ابلهان | ایوان و بارگه که در آخر رها کنند
هر که آید اندرو به سپهر ایمنش بدان | زهد درست دانه که در آسیا کنند
ناوک زنان چرخ که هر سو کمین زنند | هست این کمان خطا که خدنگ خطا کنند
یارب که انجم اهل وفا را درین سرای | باهم چرا کنند چو از هم جدا کنند
چون خاک پر ز مردم دیده است وا چه نیست | از خاک اهل بینش گر توتیا کنند
این دم ببین ملوک که بیدار دولت اند | فردا نگر که منزل خفتن کجا کنند
گردن که می کشند بزرگان بگیر و باش | کافلاکشان بضربت سیلی سزا کنند
خسرو حقیقت که کردند خاک پای | آن سرکشان که خاک کسان زیر پا کنند

ولہ

دیدم بسے زمانه مرد آزمائے را | سازنده نیست هیچ امیر و گدائی را
جز باد و دم ترنم این تنگنای چیست | چون غلغل تهی نفس تنگنائے را
چندین مکن دماغ بکافور و مشک دهر | بو عاریت شناس کف عطر سائے را
در خود ببین بگیر که از بهر عکس کار | آئینها بسی است تن خود نمائے را
قرب ملوک نیست مگر دون سفله را | آنجا مجوی مردم والا گرائے را
جائی که پاے بر سر شاهان نهد مگس | نبود محل اوج پریدن همائے را
تاریکی زمانه چه روشن کند بصدق | مفتوت چو نیست آدمی تیره رائے را
آنانکه گفته اند طلاق عروس کون | کابین این عروس دهند این سرائے را

بی زادن بلا چو بنا شد چه ساختند — گشتند سد باب این فلک فتنه زای را

ای تو سنی که همت عالی خطاب تست — بشکن بیک لکد فلک دیر پای را

روزی که میر دشمن خسرو از غم — الامان قدر که پرستی خدای را

ولہ

آن ره روان که کام بصدق صفا زنند — دل را سرای پرده برون زین سرا زنند

مردان راه دان قدم صدق یا فتند — تا هر دو کون را لگدی بر قفا زنند

جان کند نیست این زدن دست و پا بحرص — آری بگاه کندن جان دست و پا زنند

سحر و فسون نیست از پی تسخیر میر و شاه — حیله گران که دست بر در دغا زنند

بسیار بهتر اند ز پیران زرپرست — آن کودکان که راه دل پارسا زنند

آن دل که درد میکشد از بهر خاک زرد — شاید گرش ز خاک سیاهش دوا زنند

وقتی به رزق گر بگدا خوردت دهیم — حقا که واجبست که بر روی ما زنند

آنانکه عقل شان نکند حرص را سزا — بهر چه پای مور برین اژدها زنند

خسرو خوش آنکسان که فروزند شمع عشق — و آتش بدین فریبگه پر بلا زنند

ولہ

ای دل ازین خرابه وحشت کرانه گیر — پر بر فرازنگر عرش آشیانه گیر

هستی بفقر و یا نه بهانه مکن بهست — یابی مگر خلاص زده راین بهانه گیر

سنگ گران خود نیز از وی همت آمد — هر دو جها بو زن دو فتنهاش دانه گیر

از کیش پاک سهم سعادت نشان بس — زان جانب دو قوس دو گام نشانه گیر

رخش زمانه تند و تو خواهی قرار عمر — گر قوتیست هست عنان زمانه گیر

گیتی فسانه دان و خیالی که اندر وست — زانجا که راست دروغ و فسانه گیر

در عشق خون دل خور و از شوق ناله کن — آن باده را بخور و این ترانه گیر

از عشق این اگر بصومعه خوبی نخوری — در میکده درآی و شراب مغانه گیر
خسرو که ننگ نام جهان بود وا رهی — تا داشت گرد هست شود شاخ و شانه گیر

ولہ

تا کی ای خاک زمین باد هوس پیمودن — سینهٔ اهل صفا را بغبار اندودن
نفس بد را چه طلاهای نفاق آلایی — کنگرهٔ مشک نگردد بغباره آلودن
جان روشن بسوی عالم انوار فرست — زین تن تیره که خواهد نه گل فرمودن
وقت آن بود که خود هیچ نبوده زین بیش — سر سد وقت که هم هیچ نخواهی بودن
دل بجان تو چو سنگیست که گردنده بحرص — آسیا بیهده بی دانه چه باید سودن
هست سوزنده نه سرخ پرو تکیه مکن — زانکه بر آتش سوزان نتوان آسودن
خسرو ار مستی و دنیا چو پی بیهشی است — هوشیاریست به مستی سر چه بغنودن

ولہ

زمانه شکل دگر گشت و رفت آن مهربانیها — همه خونابهای دوستی شد دوستگانیها
نگر پیشه که در صحبت سکندر بود و دانه جان — چه بردی باگران گشته بر دل آن گرانیها
چو پوششها همه گاه فرو گشت از سردی عالم — چو انا ترا تر دل سپرد شد کو آن جوانیها
اگر سوزیم در آتش نه کس دلسوزی نبود — زبس کز مهربانان رفت سوز مهربانیها
نشان مهربان جائی نجستیم تو پنداری — زمانه محو کرد از هر سر کو آن نشانیها
تفضلهای کامران عیش تنگی عیش ما — که ما هم داشتیم اندازهٔ خود کامرانیها
چو امروز آنکه در شادیست فردا نیست در غم — نوید ماتم و غم دان نوای مهربانیها
کشود چون گنج مهمان زمین آید بدید هستی — پری رویان نهفته کرده در دل مهمانیها
ببین خاک سیه در استخوان سرمهوشان — که آب آرد بچشم آن سرمهها در سرمهدانیها
بخند خوشدلی افروش ده روز حیات — که خواهد رایگان رفتن متاع زندگانیها

ولہ

مبند دل بجهان کین جهان بشیز نیرزد
بهیچ چیز مگیرش که هیچ چیز نیرزد

اگر عاقل و داننده بر زمانه بخندد
بخنده لب ایشان که خنده نیز نیرزد

کلاه مرتبه خویش بین و تنگ مکن دل
که با قبای تو نه چرخ یک تریز نیرزد

ز زشت خوی هم صحبتان دهر حذر کن
که خوی زشت بر آن صحبت عزیز نیرزد

مبین بباد بروتی که نیست مردمی آنرا
بسبلتی که محاسن کسست نیز نیرزد

چو حاصل از پی خرجست هر چه خرج نگردد
گراست حاصل قارون بلی بشیز نیرزد

عروس مال کنیزیست خسروا ارچه هندست
تمام ملک جهان ننگ آن کنیز نیرزد

ولہ

اهل خرد که از همه عالم بریده اند
دانند خرد که آنکه بکنج آرمیده اند

دانندگان که وقت جهان خوش ندیده اند
خوش وقت آن کسان که گوشه عزلت گزیده اند

محرم درون پرده مقصود نیستند
جز عاشقان که دامن عصمت دریده اند

بر ترجهان جاده همت که کاهلند
آن کسان که سدره و طوبی خریده اند

در بیضه پر مرغ نروید برون ترآسی
کت پرده گران ببلندی پریده اند

تنها هر ما بریزد دکم چنبیش کسی
اصحاب فیل زتن هم ازین مهره چیده اند

جان نیز هست بار گران آن گروه را
کز بهر خرم عالم وحدت گزیده اند

نارفته ره روند بجای نمیرسد
تا چار رفته اند ره آنگه رسیده اند

وا جان کنان که در غم ماست جانشان
جان داده اند پاره خاکی خریده اند

بی دیده را سیاهی دیده بود درم
بینندگان بگوشه چشمش ندیده اند

خسرو بگوی بد که درین گنبد از صدا
خلق آنچه گفته اند همان واشنیده اند

ولہ

روزی که بعالم است شب دان　　پرسیدن دهر کرم تب دان

ز اشکال زمانه نو ز هر کار　　خورشید بعقدهٔ ذنب دان

راحت خواهی بپاسخ بد　　بر جیس چو زهره بی ادب دان

لافیدن سفله باشد از مال　　بر چیدن کلاغ پر شغب دان

ابنوسی که در امیران　　هنگام کرم بو العجب دان

در فاقه بود فروغ تقوی　　پیرایه گر چراغ شب دان

بر اشک حریص عارفان را　　عمد خندهٔ خیره زیر لب دان

نقب افگن حرص بر دین است　　سه پرده دریدهٔ غضب دان

از خسرو پند تلخ سود است　　بپذیر و هلیله را رطب دان

وله

چون نتوان داشتن خویش بتار بزور　　چند بجولانگری تاختن خنگ و بور

کد یچ شد تو هنوز خفته بزه گوی　　نیم تنت بر زمین است نیم پشت ستور

شمع ازین جای بر بهر شب کور از آنکه　　مشعله نتوان فروخت ز آتش سوزان کور

مرد گر از خلقت هیچ تهی بر زمین است　　و زن گر از همت بیل سبکتر ز مور

مرد چو در حرص ماند چند اندک پیش　　آب چو از سر گذشت چه لب با چه خور

عیش و طرب دلکش است تقوی زهد است تلخ　　شربت و حلوا خوش است زهر کجیبه شور

کشف نمود از غیب عام چه گوید بخاص　　سکه چو محمود راست نه چه زند سیم جور

بیش در او صاف کی روی نه اندر نمود　　گر چه روی صفا روی نماید بلور

بی بصر از اهرمن روشنی صدق از آنکه　　چشم فروزد ز دل روشنی ماه و هور

عربدهٔ چرخ را خنده نکوتر ز خشم　　سنگ زبر دست را چاره نکوتر ز زور

خسروا زین گونه پند جز بصفا از گوی　　ز آنکه نیرزد جوی حکمت یونان بکور

وله

ره زمانه چه بر ظلمت است وبر چه نیز — خوش آنکه پیش روش شعله‌ست از تمیز

جهان و هرچه که در وی است ناچیز است — بعشق کوش که چیزی شوی درین ناچیز

دو کون قیمت تست ار شوی خراب عشق — دگر صلاح فروشی بهات نیم پشیز

همان عشق که باشی در ابروی محراب — نه رو بقبله و دل سوی ابروان کنیز

چه مزد و پایه دهد بی‌حضور تو طاعت — چه لذت آرد و در دیگ بی نمک گشنیز

چه سود پوشش تقوی پاره پرده صدق — چه جای دوختن جیب چاک در تبریز

جهاد با صف ابلیس کی توانی کرد — ترا که ضعف یقین است و نقص ایمان نیز

مدان که بر سپه آتشت ظفر باشد — که ناوک تو ز موم است و خنجر از ارزیز

بلب چه روزه نهی فحش و غیبت بدهان — ورت چه قفل کنی پر ز رخنها دهلیز

هزار بادیه از غیبت آنکه زنند — ز لب جماعت نه ندو او نه شطره و تیز

دلت که مرده ز دیل صلاح کن کفنش — که زنده ابدی گردی از چنین تجهیز

وگر بلاغت تست احتلام در بحث شعر — ز شرم پر نکنی سر بهات مردی حیز

چه خواب هر همه بندی بجادوی خسرو — چو خواب خویش نه بندی گهی بچشم عزیز

وله

بتی هر روز بر دل میر سازم — بخوردن خون خود با شیر سازم

تنی پیرم گرفتار جوانان — بدین طفلی چه خود را پیر سازم

دل صد پاره دارم دوخت هرچند — رگ جان رشته تدبیر سازم

نه پای آنکه بگریزم ز تقدیر — نه صبر آنکه با تقدیر سازم

چو نفس کز نخواهد گشتن راست — چه کوشم کین کمان را تیر سازم

ندارم چون جبالی صدق تا کی — زر از آیینه تزویر سازم

چو کافوری نخواهد گشت روزم — ضرورت با شب چون قیر سازم
بگویم این وجود آهنین را — در امید را زنجیر سازم
بس از بیهوده گفتن خسروا به — که قوت چون تو مرغ انجیر سازم

ولہ

چون بگیتی هرچه می آید روان خواهد گذشت — خرم آنکس کو نکو نام از جهان خواهد گذشت
ناوک گردون که آید بر همه نظاره کن — کز کیان بگذشته و نیز از کیان خواهد گذشت
جز بگیتی بگذر و یکتیر بین گر کیش چرخ — کش کمی تیر است آنکه از همگنان خواهد گذشت
چون گریزم از جفای آسمان چون عاقبت — سیل کز بام آید اندر ناودان خواهد گذشت
غافلان گویند عمر ماست چون کوه گران — وای بر کوهی که چون باد روان خواهد گذشت
آنکه میگوید که خواهم دید پایان جهان — هم تو خواهی دید کو ناگه چسان خواهد گذشت
گر جوانیم و اگر پیریم چون ما بگذریم — بس که بر بالای ما پیر و جوان خواهد گذشت
کاروان دوستان بسیار بگذشت و هنوز — بین که زین ره چند ازینسان کاروان خواهد گذشت
هر که هست آخر بزیر زمینش خفتنیست — خود گرفتم در بلندی ز آسمان خواهد گذشت
مهرگانی و بهاری آیدت خوش باش زانکه — چند بعد از تو بهار و مهرگان خواهد گذشت
خسروا بستان متاعی در دکان روزگار — بی بها عمر تو ناگه رایگان خواهد گذشت

ولہ

بیدار شو دلا که جهان جای خواب نیست — ایمن درین خرابه نشستن صواب نیست
بسیار خورد خون جگر گوئیا فلک — ز آنست سرخی فلک از آفتاب نیست
از خفتگان خاک چه پرسی که خاک نیست — زان خوابگه که پاسخ کسی را جواب نیست
چون هیچ دوست نیست وفادار تر ز خاک — معموره خجسته چو گور خراب نیست
چندین هزار مه که فرو رفت بر زمین — تاریکیش همان که درو آفتاب نیست

چون جان پاک منتظر خواب مردنست ‌ ‌ بیداری کسی که در مرده خواب نیست
طشت حیات خواستن از آسمان خطاست ‌ ‌ گر شیشهٔ امید دلیل شراب نیست
چون مست را خبر نبود از جفای دهر ‌ ‌ بر هوشیار به نه شراب و کباب نیست
ساقی ز جام عشق بخسرو رسان شراب ‌ ‌ زیرا که مست کاره تر از وی شراب نیست

ولہ

خلقی بقا بعالم صورت گذاشتند ‌ ‌ کم چشم اعتبار بمعنی گذاشتند
مردم مگو که آهوی صحرای غفلت اند ‌ ‌ اهل شکم که در هوس شام و چاشتند
معمورهٔ نشاط بیابان در گشت ‌ ‌ کاصحاب عیش تخم وفای نکاشتند
مرغان که بوده اند به گلزار دوستی ‌ ‌ رفتند و آشیانه خالی گذاشتند
گشتند دوستان بجفاداری آنچنان ‌ ‌ گوی که هیچگاه وفای ندا [illegible] شتند
آن سر بلند کرده بزیر زمین ببین ‌ ‌ سرها که سروران بفلک بر فراشتند
لاف وفا چگونه زند آدمی که او ‌ ‌ نقشی که خسرو اگر بی نگاشتند

ولہ

جهان تنبیهم چون دیدنی نمی ارزد ‌ ‌ حدیث دهر پرستیدنی نمی ارزد
از انست خواب اجل چشم بند خلق جهان ‌ ‌ که نقشهای جهان دیدنی نمی ارزد
مکن ز چرخ [illegible] در کله گر سپاهی ‌ ‌ که [illegible] نی نمی ارزد
بگیر راحتی ار داری واگر بود ‌ ‌ مباش رنجه که رنجیدنی نمی ارزد
بخند شاد بزرهای زعفرانی رنگ ‌ ‌ بیجان تو که نخندیدنی نمی ارزد
چو هر نیست کسان بهر تشنی مردار ‌ ‌ به سان کند چو تپیدنی نمی ارزد
هزار گونه گلست اندرین چمن لیکن ‌ ‌ چو بی وفاست همه چیدنی نمی ارزد
چو نیست همدمی از چون خسروی نه بود تن ‌ ‌ که ما جهان دیدنی نمی ارزد

وله

چو کارهای جهانست جمله بی بنیاد
حکیم ورزی بنیاد کارها ننهاد

مشو مقیم درآبادی خراب جهان
چو کس مقیم نماند درین خراب آباد

مبین که ملک فروز است شمع لیلتی دو شاه
بسا چراغ سلیمان که گشت زباد

مپر ز باد چو خس گر بلندی داری
که خس بلند شد از باد لیک باز افتاد

بنقل سهل فراموش کن نهایت خویش
که روزگار بسی بهتر از تو دارد یاد

چو هست بنده خلق آدمی ز بهر طمع
خوش آنکسی که ازین بندگی بود آزاد

چنان بری که بمیر اگر توانی زیست
چو هر که هست بعالم برای مردن زاد

کسی که لعنت خلقی شنید و باز نگفت
هزار رحمت یزدان پاک بر وی باد

پس از تو یاد گری شاد تر تواند شد
بصحبت تو کسی کین زمانست خرم و شاد

کسی که او نه بدنبال مرده خواهد رفت
دروغ دان که پس مرده میکند فریاد

ازان خویش مدان خسروا که عاریتست
متاع عمر چو دادند بار خواهی داد

وله

دریغ صحبت دیرینه وفاداران
خوش آن نشاط و تنعم که بود با یاران

چو از شکفتن نوروز عیش یاد کنم
بچشم من گل اگر بایستد درو باران

چو دوستان دنادار رخت بربستند
جهان چگونه توان دید بی وفاداران

فراق کرده دل افگار و مرهم نی
بحقه نمک از بهر این دل افگاران

دلا بدان که به تعبیر هم نمی ارزد
جهان که صورت خوبست پیش بیداران

عزیز من بمتاع زمانه غره مشو
که آبنست داروی کیسه بران و طراران

بگیر حبل حبیل بهر نقد هر که هست
طناب رهبر در آخر کمند عیاران

چو عمر میرود از حرص خرج آخر جان چکنی
بهرزه چند توان کرد کار بیکاران

بمهر و مهر چه بینی که بهر کین هر روز — بچرخ تیز کند تیغ چون ستمگاران
صلاح نفس مجو خسروا از دل خود زانکه — طبیب مرده نسازد علاج بیماران

ولہ

چو کار جهان نیست جز بیوفائی — در و با امید وفا چند پائی
چو رفتن ضروریست از دهر باری — چه باشیم شاد از دو روزه روائی
رهائی چه امیکنی قصر و ایوان — بجائے که امید نبود رهائی
بلند افتابیست هر یک که بینی — بگردانده ون در رهائی هوائی
اگر آدمی غرقه گردد بدریا — از ان به که باکس کند آشنائی
اگرچه بسے دردها هست لیکن — جدا گانه دردیست درد جدائی
چو دیدی که هستی بقائے ندارد — ز هستی چه لافے درین لابقائی
مرو بهر هستی علف سوی هر خس — مکن خدمت گاو چون روستائی
بجیب فلک خسروا دست درکن — بهر جا چو دونان چه دامن کشائی

ولہ

چون حاصل اگر زاهد تو یکبار توان کرد — صد زاهد دین بسته زنار توان کرد
نه بید شکن طرهٔ پیچان ترا بس — گر اشکنه ای شوخ بخروار توان کرد
آن تیز نگه گردن تو جانب عشاق — بیشی که از ان صد جگر افگار توان کرد
در راز تو گر رشک بنود هم نتوان گفت — جز خویش کرا محرم اسرار توان کرد
داری چه هوس بردن دل پیش تو — دلها نتوان بردن و ابنار توان کرد
عشق چو توی گرچه که سوزنده بلاییست — کاریست که جان بر سر آن کار توان کرد
آنیم که بگریم نه هجران تو با خویش — ماتم زده چند دران یار توان کرد
بر خسرو بیچاره نه اندوه غم خویش — بر مور چه گر کوه گران بار توان کرد

وله

ای بلب پیدن از تو دل هوش کی می بری مبر — وی بخرابی از تو جان باده که میخوری مخور
خوردن غم ز دل بود چند بخلق غم دهی — گر غرض ایمنیست از کسان دل که همی بری مبر
کبک روانی ز رهت هست درون سینها — دانهٔ دل بخوردنی دور که می پری مپر
شاه بتانی بتان بندهٔ تو ز بنده کم — غاشیه ده بفرق شان بنده که می خری مخر
خسرو خسته را ز تو پردهٔ دل چو پاره شد — باری ازان دیگران پرده که میدری مدر

وله

طلعت فتنه چه طرفه است بدل وز دو چشم — که منم گم شده و گم شده را می‌طلبم
گر شگافند به پیکان جگر من سهل است — زان بتر نیست که از دست فراق او بم
نام تو گفتم و آمد بلبم جان برفت — لب بجان آمد و من نیز بر بید بلبم
عجبی نیست اگر میرم ازین غم لیکن — این که من زنده همی مانم ازین غم عجبم
طرب داشتم و عیشی تا رفت دلم — رفت و دنباله دل آن همه عیش و طربم
خسرو از شعله غم کشته بزودی نشود — دور شو ورنه بناشد که بسوزی همم

وله

تو شوخ هر کجا لب خندان کشاده — از دل بسا گره که بدندان کشادهٔ
آن رو کشادهٔ که کنی خلق عذاب — یا خود دری ز روضهٔ رضوان کشادهٔ
روی کشاده را چه نهی زلف بر زبر — ترکش علم که ملک خراسان کشادهٔ
آب حیات میرود از لعل تو سخن — گوی ز هاب چشمهٔ حیوان کشادهٔ
تا کی ز بیم پیش که از بهر جان ما — مستی و خون چکان و گریبان کشادهٔ
ارزان شدست نرخ دل و جان بهر طرف — ما ناخنی ز زلف پریشان کشادهٔ
هست از برای کشتن ما خط کشیدنت — مضمون نهان ندارد که عنوان کشادهٔ

رخنه که کرده بدل ما ز تیغ هجر … از تن ره گریختن جان کشاده
فریادرس که هست ز فریاد خود بجان … خسرو که هر شبی بدی افغان کشاده

ولہ

نوشین لبی بلعلش نوکرده جام جم را … هست از میش خرابی درویش و محتشم را
من خاکپای هستی کانجا که ریخت جرعه … لغزید پای تقوی صد صاحب قدم را
گر در شراب عشقم از تیغ هجر بی حد … ای مست محتسب کس نیست آن کرم را
گفتی غمم همیخور من خود خورم و لیکن … ای گنج شادی آخر اندازه ایست غم را
دلگیر میشود مو در پیچهای مویت … می سان بچون لها آن زلف خم بخم را
صوفی که لقمه جوید مشنو حدیث عشقش … کز دل نصیب نبود در مانده شکم را
از حاجی بیابان پرسند ذوق زمزم … چه آگهی ز کعبه پرنده حرم را
هست از مراد جانان کز خلق رد بیابم … من اختیار کردم خلوتگه عدم را
چون کشتنی است نازش گر هست بیش و کم … تسلیم کرد خسرو بگذار بیش و کم را

ولہ

مست باز خرابی ز سر آغاز نهاد … راه خلقی زد و تهمت ز سر ناز نهاد
خلق دیوانه شد آن لحظه که از رعنائی … کله کز بسر سرو سرافراز نهاد
بسته شد صد دل در راه و بر آمد صد جان … در خرامش چو برآورد قدم باز نهاد
هر طرف سوخته چند بخاک افتاد است … شمع من سوزش پروانه چه آغاز نهاد
ای بس استاد مقام که بعذر ابرو ن … سر گردی آن چشم دغاباز نهاد
پرس ای کبک خرامان که بسویت زتنم … مرغ بشکست قفس روی بپرواز نهاد
ای عفا الله ز پی کشتن ما در چشمت … حسن خاصیت شمشیر سرانداز نهاد
نازشم نیست خوش اما ز دل سوخته پرس … عشق ذوقی که درین نغمه ناساز نهاد

بو کہ خسرو سخنی بشنود از بہر تو شب . زیر دیوار تو شد گوش بر آواز نہاد

ولہ

ز تو نعمتست و راحت لب شکرین و هم . ز من آفتست و فتنہ دل پر بلا و غم هم

همہ عشق و آرزوی غلطم کہ در لطافت . شدہ بیقرار و مجنون ز تو عشق و آرزو هم

کہ اگر دو چشم شوخت نگرد خضر نمیرد . دگرت هیچ بیند بد و چشم تو کہ او هم

نہ فقیہ بل فرشتہ چو تو گر حریف ناید . بنهد بکف پیالہ بکشد بسر سبو هم

تو کہ خون خلق خوردی چہ غمت ازانکہ هر دم . رود آب دیدہ ما بیدت کہ آب رو هم

چہ بلاست بارک اللہ رخ تو کزان تحیر . بخوشیست ماندہ جانم همہ کس بگفت گو هم

بکرشمہ کہ این سوگند کی تو مهر دیت . جگری دو پارہ دارم نظری بچارہ سوی هم

کشتی بنانہ گوی کہ اجل همی برد جان . دل تو اگر نہ بخشد من رخ نکو هم

بفدا هزار جانت دهی ارچہ صد چو خسرو . بخراش غمزہ کشتی ز شکنجہائی مو هم

ولہ

ما نیم کافتاب غلام جمال ماست . صد عید نو در ابروی همچون هلال ماست

روشن کہ می نماید آئینہ سپهر . آن آفتاب نیست خیال جمال ماست

در پیش ما بهای جهانست کنجدی . وین نیست کنجدی و گرایست خال ماست

از عشق ما کسی نزید زانکہ سر زید . آن فرخی ز طلعت فرخندہ فال ماست

دید آنکہ روی ما کہ اگر میزید هنوز . آن کاهلی ز غمزہ آفت سگال ماست

عاشق کشیم و سایہ رحمت نیفگنیم . کین سرزنست نہ نهیب بان و بال ماست

عشاق پیش ما دو جهان میکشید لیک . این پیش نہ در خور عزہ جلال ماست

آن عاشقی گذشت گم خود خیال ما . او خود نماند وانکہ تو بینی خیال ماست

فالکی کہ همچو خستہ شد از سودای درد . هم خون او خوریم چو هی کان سفال ماست

پامال گشت در ره خسرو دو دیت
او را همین بس است که او پایگال ماست

ولہ

ما را چه جان باشد که تو بر ما فشانی باز خود
بر شیر مردان تیز کن چشم شکار انداز خود

صد جا لبست برخ ماز تو از بهر جانی سوخته
بر چون منی ضایع مکن بشناس قدر ناز خود

جان با غمم در کوی تو رنجه شدی هیچ کم شود
گر طاقت آری باز می از عاشق جانباز خود

هر بار گاهی در دلم خواهم بر آرم ناله
که خود بحیرت گم شود گه گم کنم آواز خود

بسته نمیگردد شبی چشمم بر از خون جگر
بسته چنین مگر نیم شبها دو چشم باز خود

در دیست اندر جان من کش چون طبیبی ها ورند
چون کس نه آرد ور دمن پیش که گویم راز خود

خود گشت خسرو خویش را کافگند در ویش نظر
بیهوده تهمت می نهی بر غمزه غماز خود

ولہ

سستم که امشب گوی تو صهبای پنهان خورده ام
می در خیال خویشتن با نامسلمان خورده ام

نی می که خورده ام خون خود چون بوسم از خون در زخم
بر خون گواهی میدهد این می که پنهان خورده ام

از تشنگی آن دو لب خواب خجل می آیدم
مردم که در خواب لبش وش آبحیوان خورده ام

این نیم کشت غمزه را بیرون میا پیدا ز در
تا جان بها انجام رود آنجا که پیکان خورده ام

سوزم بر آتش لیکنم این حق نعمت میکشد
کز دولت دیدار او حسرت فراوان خورده ام

ای مست عیش و خوشدلی بر حال من طعنه مزن
تو جام عشرت خورده من غم هجران خورده ام

بار از خاکیم گر نیست دیگر غمی
آخر بدین حالت گهی گردی نیگران خورده ام

گرچه سگ کوی یت مرا از ننگ کمتر می گزد
بوسیده ام در پای او و زد وق دندان خورده ام

دقتی بخسرو گفته کت من بدست خود کشتم
چندین همه غمهای تو از شادی آن خورده ام

ولہ

چشم پر نم دارند دل بر یادش میدارم
دی اندرون خون من از دیگ غم و مهمانش میدارم

خیال زلف او زنجیر بسازم بپای جان
که بیرون ناید آنکه چشم در جولانش میدارم

براهش گر ز پی سپستانان دیگری جا
همی گویم که هست آن وی زبینانش میدارم

رخ او بینم و با خویشتن هم آن نمیگویم
عجائب غیرتی کز خویش هم پنهانش میدارم

اگر میرم فسوسی نیست بهر جان جز این حسرت
که جان پیش گرفت از لب که اندر جانش میدارم

بتان هر سوی منع دل کنم از عشق چون کاری
که میگویم مشو گرچه در بارانش میدارم

ولہ

زعشقت در دل چو ده جا خراشم
چگونه زهر دیده خونی نپاشم

بیک می سپهر ساقیا جمله زهدم
که زین پیشتر می نیرزد قماشم

بیک سنگ خود عزتی ده مرا
که من هم سگان ترا خواجه تاشم

سر گنجشان بر ندارم که بس شد
رخ خوبرویان وجوه معاشم

مجوئید نقد تعبد که ندم
مبندید لعل ریاضت که لاشم

به مینا نها لبس که دیوانه گشتم
مرا دیو گیرد چو در کعبه باشم

چو بر سر کله شد سفال شرابم
سر خود سزد گر سفالی تراشم

خوشا وقت مستی و رسوائی من
چو هر سوی دشنام گویند فاشم

زهی سرخی روی [illegible] که خونم خوش
بسنگ در میکده رو خراشم

ولہ

مگو صبرم که جائی آن نمانده است
مرا آن از در که پای آن نمانده است

مبین در سجده‌های زر رقم ای بت
که این طاعت سرای آن نمانده است

بجو سیم پای بت و آن هم نیرزم
که در سینه صفای آن نمانده است

دلی دارم که مانده است از پی خویش
خرد جوئی برای آن نمانده است

دلا بگذار جان بر هم درین درد
که هنگام دوای آن نمانده است

خموش ای پند گو چون من نماندم
زمن بگذر که جای آن نماندست

کسان در باغ و من در گوشهٔ غم
که خسرو را هوای آن نماندست

ولہ

تماشاگاه جانها شد جمالت
تماشاگاه دلها زلف و خالت

بغلطم ببخیه چون قرعهٔ فال
چو بینم طلعت فرخنده فالت

مدار این که چشم من چو دلو پر آب
که باشد آفتاب من دبالت

اشارت کردی از ابرو بخونم
مرا پای مبارک شد هلالت

نه جان از لب درون آید نه بیرون
بلا شد عشق پابوس خیالت

چه خوش می‌خوری از خون نالیم
اگر سنگی نیاید زین سفالت

چو حالم شد پریشان پی تو آخر
بگو خسرو که آخر چیست حالت

ولہ

جفا کز دست برین جان زبون رفت
نگویم گر چه از گفتن فزون رفت

هم اول روز کامد پیش چشمم
ز راه دیده در جانم درون رفت

نه من مرده نه زنده زانکه هر بار
که او آمد بدل جانم برون رفت

خطش آغاز شد بیچاره جانم
نرفت از پیش ازین خواهد کنون رفت

دلم میگفت اندوشب سر گذشتی
همه شب تا بروز از دیده خون رفت

همین دارم خبر کاندر نگاه
زبیهوشی ندیدانم که چون رفت

نشد از جادوی هم زان خسرو
همه عمرم بتعویذ و فسون رفت

ولہ

شبهای عاشق را الٰهی صبح طرب کمتر دهد
که غمزه ناوک زنان پیکانش در بستر دهد

شیرین نباتی خواسته‌ست گرد لبت گر نشان
شیرین چرا نبود بگو آن سبزه کز شکر دهد

هر باره کاید در دلم آن غمزهٔ خونریز تو
هر موی بر من خاری شود زان غنچه پُر دردها

از بس که مهرها خاک شد دلها هم اندر کوی تو
نبود عجب گر زان زمین دل روید بر سرها

تا سوخته نبود دلی دردی نگیرد سوز من
آتش کجا خیزد کسی گر دم بجا گستردها

من کشته یک پاسخش او در سخن با دیگران
من مرده و آن روح الله دم جانب دیگردها

گفتم که ای خورشید من آخر بدین سو تا بشی
گفتا که خسرو باش تا صبح قیامت وعدها

ولہ

چون نادرم که فارغ زان آشنا گریزم
که در فسون نشینم گه در دعا گریزم

بوی کشند و او تا همره صبا شد
خلق از سموم وادی من از صبا گریزم

شمشیر خون کشیده عشق و مراد بین کو
پای خرد شکسته چون زین بلا گریزم

مردم بگو پیشای غم کن ذره ذره ام تا
همراه باد گردم سوی هوا گریزم

هر جا نور که باشد بگریزد از بلاے
من خود بلاے خویشم از خود کجا گریزم

گوی که در همه جا پیش از منست ماهر
هرچند کز خیالش شب جابجا گریزم

خسرو مگو که درکش پا از طواف کویش
گو نیست آن حریفی کز وی بتا گریزم

ولہ

ای خوش آن شبها که من در دیده خوابی داشتم
گه چراغی روشن و گه ماهتابی داشتم

از شب تاریک من بگریز ای صبح امید
زانکه من هم روزی آخر آفتابی داشتم

بارها یاد آورم در خواب آن بیهوشی
آنکه وقتی با خیال دوست خوابی داشتم

چند داغ بیدلی پیوسته باری بیش ازین
نام دل بود ار چه ویرانی خرابی داشتم

روزگار آن نیز نتوانست دید و کرد خون
این که بر رو هم ز چشم خویش آبی داشتم

محرمی دیدم شبی دزدیده بیرون ریختم
آن همه خونابها کاندر کبابی داشتم

آن چه دولت بود کامد یکشبی چنده نماند
گوئی از فردوس اعظم فتح بابی داشتم

گفتا کدام بود آنچه شب بالین گذشت | کای بهشتی ز دی دور از تو عذابی داشتم
زاریم بشنید یار و گفت می نالی ز چیست | خسروم زد بر دهان گرچه جوابی داشتم

ولہ

وی کش صبر باشد زان من نیست | کسی کو دل دهد جانان من نیست
کبابم سوخت این خونابه زان نیست | گنه بر دیدهٔ گریان من نیست
همه مضمون من شهری فرو خواند | که مهر صبر بر عنوان من نیست
تو میسوزی دل و مگر تو ای چشم | که شعله در حد طوفان من نیست
نصیحت از خرد جستم خرد گفت | که پروانگان فرمان من نیست
شب آید پیش و جان سوزیش چنان رفت | که زان اوست گوی زان من نیست
رخش دیدم بدل گفتم چه گوئی | که یعنی این بلای جان من نیست
چو تیرم زد کشید آلوده خون | بخنده گفت کاین پیکان من نیست
بسوز خسرو و داد لبها چه نیکوست | که گوش خلق پر افغان من نیست

ولہ

باز این دلم خدنگ بلا را نشانه شد | وآئین زهد ما روش عاشقانه شد
بیدار بخت ما که تو دیدی بخواب رفت | وان عیشهای خوش که شنیدی فسانه شد
عقلی که در فراخی عیشم رفیق بود | چون دید تنگی دل من برکرانه شد
مرغی که زآسمان بقفص بود میهمان | بند قفص شکست سوی آشیانه شد
این سر که صوفیان کلاهش گران نمود | بهر بتان سبوکش خمارخانه شد
صوفی که داغ می بهر از آب دیده شست | شاید بدید و غرق شراب مغانه شد
نیروی هجر خود رگ جانم گسسته بود | تیغ رقیب بر سر آنم بهانه شد
گه کاهشی ز دشمن و گه طعنه ز دوست | مسکین کسی که بستهٔ اهل زمانه شد

خسرو زبس غبار حسد خاک میخورد — زان خاک که لازم آن آستانه شد

ولہ

خلقی همه در شهر و مرا باید گرسوے — هر کس بهی و من تنها بد گرسوے
بینم چو براهش بدهم تا بش بگیرم — دستم بد گرسوے و دو پا بد گرسوے
وه کانچه زمان بود که کردیم و داغش — او رفت لبوے دگر و ما بد گرسوے
در عشق عفا الله طالب وصل چه زشت است — معشوقه دگر سوے و تمنا بد گرسوے
گر کام رسد ور نه رسد دو پسند است — خسرو نزد از رخ زیبا بد گرسوے

ولہ

مرا تا آشنائی با بتان دلربا باشد — محال است این که جانم با صبوری آشنا باشد
اگر بر جانه تقدیر صد این غلط گویم — که پیشت صد خطا در نقش خوبان خطا باشد
سر آن چشم کردم بین یکی زینسو کجا بدیم — پس از مردن همه کن یکنظر کان جز ان بها باشد
بخواهد مرد کس خوردادی من زین خوشتم زیرا — ز جان خویش در رشکم که پهلویت چرا باشد
به بیداری نه هرم رنجها دیده است این دیده — حقش بگذارم از یک شب ترا در زیر پا باشد
صباکے بویت آرد تا زیم بیچاره مسکین — که او را زندگی زین گونه بر باد هوا باشد
موذن حق علا گویان دمن بهر تیغ در خون — نمازی اینچنین آلوده یعنی کی روا باشد
ز هجرش بس که در خود گم شود اگاهیم نبود — که هر شب ادکجا دمن کجا و دل کجا باشد
گرفتاری من در گیسوے خوبان کسی داند — که در دام بلاے همچو خسرو مبتلا باشد

ولہ

هر روز کافتاب بر آید نه بانه — بیرون جهم ز کلبه غم عاشقانه
نظاره رخ تو کنم ورنه بینمت — باری ز جاه و شغان بخورم تا زیانه
از دوستی تو بسر کوے تو نماند — ناشسته ز آب دیده من زآستانه

مردن بکوی تو بهوسم میکند ولیک — بایم اگرچه دیدن رویت بهانه
بیدار بیم بگشت که هر روز ازین خمار — باشم بگه خراب چو مست شبانه
خوابم نماند بو که رسد خواب آخرم — آغاز کن ولا نه من فسانه
از نور عشق نور دلم گنج معرفت — گشت از خیال سیمبران دزد خانه
سوز درون خویش برون میدهم از ناله — بیرون جهد ز هر ته مویم زبانه
خسرو مرو بباغ که از ناله تو دی — مرغان نخورده ز گلزار دانه

ولہ

از غمزه ناوکت نشدی اما چکاهش کنم — هر روز جانی بایدم تا بردرت منزل کنم
دل رفت جا هم میرود گفتی که وصل خوش بری — گیرم که هر کس دل دهد جان از کجا حاصل کنم
چون سر برم خویش را از تیغ بر خاک درت — تا خویشتن مهرت دهد تخم وفا در گل کنم
من در پی صبح طرب دل عاشق شبهای غم — بد روز دادو نه دوا از حیله کی مقبل کنم
دی گفت صید جان کنم گفتم چه دانی از عمل — گفتا که ترک کافرم هر سو شکاری دل کنم
گفتم که خلق از دیدنت جان میدهد بازی بس — گفتا نمی باید کسی چندانکه سان بسمل کنم
گویند خسرو میل کن بر دیگری زان بیوفا — جان و دلم بردی گرد بر دیگری مائل کنم

ولہ

شوخ من پری مست و خرامان بگذشت — حال چندین دل آسوده ز سامان بگذشت
خلق دریافت ز بویش که هم او میگذرد — گرد غمازی خود گرچه که پنهان بگذشت
دیدم آن روی چو خورشید ز دم عطسه کنان — زود وا رو شنیده خوش خندان بگذشت
شب نخو تا بخود خاک رهش می شستم — کامد اندر سر من ناگه و گریان بگذشت
دی همی گفت که جامه بدر از دیده من — گریه بر جیب که افتاده ز دامان بگذشت
زیستن خواستمی از پی رویت زین پیش — دیر زی تو که کنون کار مرا زان بگذشت

آهنین جان مرا غمزهٔ تو کرد شگاف   گرچه پیکان تو مو بود ز سپندان بگذاشت
چند گویی که کنون با تو سخن خواهم گفت   چکنی مرهم دردی که ز درمان بگذشت
خسرو از گفته پشیمانست که حال خود گفت   که غمی در دلم افزود و پشیمان بگذشت

ولہ

صبا نسیم از آن آشنا نمی آرد   شدم خراب ندانم چرا نمی آرد
خوشیست باده ولیکن چه سود چون خیزی   ازان مسافره دوره ما نمی آرد
بکشت کندن جانم بهجر مردان نشست   اجل چگونه کنم چون خدا نمی آرد
همی پرد بفلک یا رسیم هزار دعا   چه فایده چو جواب دعا نمی آرد
کرشمه چه کنی بر من آخر این جانست   نمیدمد نه زمین و صبا نمی آرد
بگشت کوی تو از بس که بنده رفت از جا   چنان شده است که خود را بجا نمی آرد
هزار خوشدلی آرد همی فلک خسرو   ولی چه چاره که بعمد چرا نمی آرد

ولہ

خیزد چو از خواب آن پسر تا گل شود بر روی او   کاندر خمار خوش بود آن نرگس جادوی او
شمشیر بر دستم امید امشب که سوزیش سیم   تا خویش را بسمل کنم آنجا که دیدم روی او
خط سبز و خال سیه لابه نباید مرد چون   تنبول قتلم میدهد از خال چون هندوی او
انگیزدش تا کشد نو دم کمان با ابرو گرت   تا کشته مانم از اجل بر اعتماد خوی او
ای باد گرد سے آمدی قلبه مزن در گلشنم   کین نیست بوی باغ و گل من می شناسم بوی او
کس را ازان خود نشد آن بیوفا تنگدل   بیهوده سودای بری خسرو بجست و جوی او

ولہ

ایکه چشم من ز روی خویش روشن کرده   اندرا خوش خوش که نه آمد و خانه گلشن کرده
صد دل آویزانست در هر تار پیراهن ترا   تو چنین نازک چه تارست این که بر تن کرده

تو همیشه مایهٔ شادی و جانم پر ز غم   جان من ده در چنین جای چه مسکن کرده
جلوه کردی من از رخ تا روانش خون ز چشم   یا رب آید پیش چشمت هر چه بر من کرده
تیغ زن بر گردن من خون من در گردنم   غم مخور چون اینچنین صد خون بگردن کرده
هر شبی تا روز میسوزم گدازان همچو شمع   دم مده چون سوزش من جمله روشن کرده
دوست میدارم ترا با آنکه بهر خویشتن   عالمی بر خسرو بیچاره دشمن کرده

ولہ

زین سو نگاه زانسو اشارت چه میکنی   حال من ستم زده غارت چه میکنی
گفتم همه هم اندرو رخ خویش شرم دار   یا در چنین رخی بغارت چه میکنی
کوییت ز کشته پر چه برای بگردشان   ارواح می طپند زیارت چه میکنی
ای پندگو مرست حال دلم مپرس   بتخانه خراب عمارت چه میکنی
چندین چگویم و کرده راز ما و خوش زی   که خسرو اسیر عبارت چه میکنی

ولہ

من عاشقم نه رعنا کز دوست کام خواهم   کامم همین که زان در خاکی بکام خواهم
دارم هوس که میرم در کوچه کو که ام من   بی خضر و بی مسیحا تا این مقام خواهم
من خون دیده نوشم اینست عشرت من   چه جای آنکه بی تو باده ز جام خواهم
یابم اگر گدایی شامی بگرد کویت   نقصان بود نه همت گر ملک شام خواهم
دیدن نه بس که نامم حسن تو دیگری را   بی گل درست بینم نه صد تمام خواهم
خود را سلام گویم وانگه تو شوم بدین خویش   چون [illegible] زبان گوگر ز تو سلام خواهم
[illegible] ای [illegible] دل خوش است ازا   [illegible] بخشی من [illegible] بنام خواهم
[illegible] عشق باید خسرو [illegible]   [illegible]

ولہ

جان ز خاموشی برآمد بی زبانی چندرا — کن یک امروز نوازش مهمانی چندرا
دی که بیرون آمدی خوکرده هر قطره ز تو — گشت طوفان بلای خانمان چندرا
کی زنی شمشیر سه با غمزه سلطان حسن — کین سیاحت سخت تر پیری و جوانی چندرا
من ز تو محروم خلقی در گمان این هم خوشست — بادیارب روز نیکو بدگمانی چندرا
ایکه وصل کس نجستی ازچه هر دم شوق تو — آتشی افروخت هیزم ساخت جانی چندرا
چند طعن غافلانم یکزمان بیرون خرام — سوخته کن چون من این نامهربانی چندرا
یک سگ آنکه رکوی تو بی داغ ز آه من نماند — وه که آخر چند سوزم بی زبانی چندرا
گر نگردد خاک در کویت چه کار آید تنم — بهر این پروردم آخر استخوانی چندرا
صد چو خسرو میکند جان پیشت آخر گاه چند — زانکه شد هنگام یاسین ناتوانی چندرا

ولہ

هر سحرے بکوی تو شعله وای خود کشم — چند لب خلق را داغ جفای خود کشم
بس که نخفتم از غمت فرق نباشد ش ز من — گر بدرون پیرهن رشته بجای خود کشم
عشق تو شد بلای من کاش بجو هزار جان — گر پی دوستی تو پیش بلای خود کشم
تا بسر آ خوشتن یک نفسیت دیده ام — هر نفسی بچشم خود خاک سرای خود کشم
شب که گذشت کوی تو خاری اگر بپا خلد — از مژده سوزنی کنم خاره ز پای خود کشم
مملکتم داده آنکه شیم گفته — چند میان مردمان ننگ گدای خود کشم
رفت خطا که سرنشته خاک در تو بتیغ کرد — تا سر خود قلم کنم خط بخطای خود کشم
دعوی زهد و بت بدل وه که پیشت پا زنند — پیش برهمنے اگر صدق و صفای خود کشم
بهر جمال میکشد خسرو خسته درد و غم — بر تو چه منت است چون جور برای خود کشم

ولہ

باد لوزد ز چه دنباله جان ما داشت — که دل ما را بر بوی کسی شیدا داشت

نبردم بباغ گر آن دیده که او را دیدم — چون توانم بگل و لاله نانه بیاد اشت
از کجا گشت پدیدار سه خوبان یا رب — آسمان این چه بلا بود که بهر داشت
عشق بنشست بجان خانهٔ دل با دخراب — که من سوخته را بر سر این سودا داشت
خلق گویند که جانت بکار است مبین — چکنم چون نتوانم دل خود برجا داشت
دی که خسرو ز بدبخت بیر نگه کرد بزیست — زلف او داد دلم ورنه کی این پا داشت

ولہ

برنامد آهی از دلم زلفت پریشان از چه شد — پیشت نکردم گریه لبهات خندان از چه شد
خوابم نه و بهر لبت بینم پریشان خوابها — یادی ز تو نامد بمن خوابم پریشان از چه شد
تیرم زدی و منکری گیرم که من ندهم بردن — هم خود بگو کاخر مرا صد رخنه در جان از چه شد
گر فتنهٔ عالم نه تو آفت از یک دیدنت — با این خرد همچون منی بی صبر و سامان از چه شد
روشن شد اندر شهره زین سینه رازش نهان من — دور است باری شمع دل پروانه بریان از چه شد
بی من نبودی پیش ازین اکنون نه بینی سوی من — آنکه آشنا بود آنچنان بیگانه زینسان از چه شد
از داغ خسرو در جگر خلقی کجا یابد خبر — عاشق شناسد اینچنین بیچاره حیران از چه شد

ولہ

دل که با خوبان بد خو آشنائی میکند — شیشه با خاره و نور آشنائی میکند
زاهد کو خو بمسجد کرد خو با نزا ندید — هست نابالغ ضرورت پارسائی میکند
مست آن دو قوم که شب در کوی خوبانشان دیده گفت — کیست این گفتند مسکینی گدائی میکند
بنده در کویش که خون خویش میدارد روا — در حساب خویش حسنش را روائی میکند
پختگان دانند کز خامی پروانه است آنکه — پیش شمع از سوزش خود روشنائی میکند
چون طمع دارند مشتاقان وفا از نیکوان — حسن ما چون نیکوان هم بیوفائی میکند
شعله مشرق که چرخ افروخت میدانی که چیست — بر دل هم صحبتان داغ جدائی میکند

من کج باروی توام کاریست چون بینم بکوی | سوی خورشیدی که هر سو خودنمائی میکند
گرنه خسرو از حیات خویشتن سیر آمده است | از چه با چون تو بلائی آشنائی میکند

ولہ

در نیم شب از گریه در بار بشوئیم | وز خاک سر کوی حسن خار بشوئیم
نامش بنویسیم بدیوار وز گریه | خواهیم هم از گریه ز دیوار بشوئیم
گو باد رخ خویش که آخر بابیست | این دیده ناپاک که هر بار بشوئیم
یکروز قدم رنجه کن و نه بسر ما | تا پای تو زین دیده خونبار بشوئیم
این رو که نمازی هم از آب پاشک | اکنون بریم از خم خمار بشوئیم
زنار شود گر بتن ما نشود دل | زین گریه آلوده که زنار بشوئیم
خسرو که اگر آب کند خون تو گو کن | ما دست نیاریم که زین کار بشوئیم

ولہ

تلخ آب حسرتست و غم آبی که میخورم | خونابه دلست شرابی که من خورم
از خوردن جگر جگر من کباب شد | نبود سزای خورد کبابی که من خورم
هرگز نخوردم آب خوش ای جان که در جگر | تیغ است بی تو قطره آبی که من خورم
در خون خورم ز یاد لبت نقطه که هست | طوفان آفت این میٔ نابی که من خورم
سنگین بس است خسرو اره کجا طاقت آورد | از شعلهای دل تف و تابی که من خورم

ولہ

نهی وصف رخت مهر زبانها | لبت گاه سخن اکسیر جانها
چو میخندد لب شکرفشانت | ز حیرت باز میماند دهانها
ز چشمت کو بدل تخم وفا ریخت | مرا در سینه میروید سنانها
فلک را آه مظلومی چو من سوخت | چرا آتش ببارد ز آسمانها
ملکن عیبم کنم گر بوسه بازی | بگرد کوی تو با آستانها

مرا با شکل رسوائی خوش افتاد … بخندید ای رفیقان بر گرانها

شبی کردم بپستان ناله وسد … رہا کردند مرغان آشیانها

ز عشقت آب چشم من کہ بی ابر … جوان مردے ندارد ناودانها

ازین سو رفت خسرو خلق تو بند … چو بیند جا بجا از خون نشانها

ولہ

چو دیدہ مست کہ بمن چشم آهوانہ کشادی … بفر صبر فؤادی کشل طبیب جوادی

بپوش روی کہ تا بهرہ مند باز نگردد … الی الغنی اذا جاء عایل الا یادی

فغان کہ روی من از دود دل سیہ سد و صدی … رایت قصة حالی وما قرأت سوادی

چو غم شکست مرا تیغ زن کہ وا رہم از خود … اذا انکسر رجل البعیر یعقر حادی

لہ دیدہ دوست بدیناں کہ خویش دوست نمودی … وفی الجفا کعد وقیلعی بودادی

بگاہ نالہ کہ بر رخ بگرود آب دو چشم … کان ذا شغفت راقص لنغمة شادی

مسلم است ترا پادشاہی دل خسرو … ہواک فی کبدی وایا ہیاک شادی

ولہ

یفسا لکہ ناوک میزند چشم شکار انداز او … بسیار مرد شیر دل گردد شکار ناز او

باہی کہ در ہر تار موش لبستہ صد دن کشش … با ما چہ عیاری کند زلف کمند انداز او

بحکم آن خط کز قضا بنوشتہ اندش گرد رخ … جان دام او دارد یقین ہر عاشق جانباز او

نتی کہ مرغ جانت را بند قفس بسیار شد … این ہم نماند جان بسے نزدیک شد پرواز او

نوقی کہ مست شمع خویش آلودہ آتش درا … گر مطرب آرد در نوا ترسم کہ سوزد ساز او

ی محرم آنجنت زان صنم گفتم کنون بیہی برون … چون من روم برگو بہ من از خون بی پرواز او

خسرو ونالہ پیش کس برآید گر خلق خون … کز بس جراحتہای دل خون میچکد از نامہ او

ولہ

مرا قامت چو چوگان گشت و دل چون گوی سرگردان
بیا ای ترک چوگانی بدین سرگشته در گردان

همه شب جان من گرد انست گرد اگرد رخسارت
بران گونه که گردا گرد گل باد سحر گردان

سرت گردم زبانی گوش بر نالهای من
ورت درد سری باشد مرا بر گرد سر گردان

در ایام طرب شکر لبی تا کی کشم تلخی
بزن یکخنده و دامان عیشم پر شکر گردان

شبی ای آفتاب حسن در مهتاب گشتی کن
در و دیوار را از سایهٔ خود جا نور گردان

برون ای از در و دیوانه گردان هوشیاران را
ولیکن خسرو بیچاره را بیچاره تر گردان

ولہ

امروز چیست کز در جانان برون نیامد
مردند دردمندان دربان برون نیامد

نظاره کی زهر سو در انتظار دیدن
دادند جان بر آن سلطان برون نیامد

تیری که زد بغمزه لابد بسیرم ایرا
سینه شگاف کردم پیکان برون نیامد

دی میگذشت گفتم کش ناله بشنوانم
هرچند جهد کردم افغان برون نیامد

اسباب کامرانی از بخت خود نجویم
گر شعبهٔ مغیلان ریحان برون نیامد

گفتی بمیر خسرو کز تو رهم چه حیله
چون جان عشقبازان آسان برون نیامد

ولہ

دلی کازاده باشد جان من نیست
کسی کو شاد باشد جان من نیست

گدایان جان هستند لیکن این سهل
خراج دولت سلطان من نیست

خوشش آن شوخی کردی تیرم زد آنگاه
کشید و گفت کین پیکان من نیست

کجا این منت از سوز شوقش
که بر جان و دل بریان من نیست

نصیحت خواستم از عقل فرمود
که بر دیوانگان فرمان من نیست

زغم هم پیش غم نالم که شبها
جز او کس مونس پنهان من نیست

ولہ

باز گل بشگفت و گلرویان سوی بستان شدند
مطرب بلبل همه در نغمه و دستان شدند

مهمان دیگری بود او بباغ و من برشک
جمله مرغان چمن از آه من بریان شدند

من ز پرده دیدمش اینک بتا با کسب جان
زیستند آنانکه هم در دیدنش حیران شدند

چون گلی بینم تو یاد آئی و جان پاره شود
آن سپرها جمله بهر جان من پیکان شدند

باغ حاجت در کوی خود بین کاهل کل
خاک کشتند اول آنگه گل و ریحان شدند

دولت حسنت فزون باد که پستان تر شوند
این همه لهاکه از اقبال تو پران شدند

نی شدند اهل وفا مهمان رویت بلکه شان
بر جگرهای کباب خویشتن مهمان شدند

لاف عشق آنگاه میل وصل این ماند بد آنکه
حاجیان در کعبه ماندند و بترکستان شدند

خسروا با خیال او بیا تا خوش زیم
هر کسی کر با نگار خویش در بستان شدند

ولہ

خیالی کردیم وین زین خیال خود نمیدانی
نه ابرو بس اگر چو هلال خود نمیدانی

نهادی سنبله بر مشتری میکشی خلقی
سنت آنگه کنم کر تو و بال خود نمیدانی

دمی با مردم دیده نشسته بین چو می بگر
اگر زین همنشین بد خود ملال خود نمیدانی

نه جولان سمندت دور بادا چشم بد گرچه
صفت موران مسکین پایمال خود نمیدانی

سه دو هفته میخوانی رخ خود را و من چون مه
همی کاهم که در خوبی کمال خود نمیدانی

مکن شوخی که خلق از دیدنم بهر چه میمیرد
تو یعنی در میان زلف و خال خود نمیدانی

چه مردم میکشی چندین بغمزه چشم سیاهان کش
مگر اندازه حسن و جمال خود نمیدانی

بخواهد رفت تا که جان همین چندین دل خسرو
که حالی در چنین نظاره حال خود نمیدانی

ولہ

گرنه من دیوانه گشتم زین دل خود کام خویش
هر چه گویم صبا در مرغ را پیغام خویش

چون در آید شام آتش در دلم گیرد ز بر
خویش چراغی میفروزم هر شب الله رشام خویش

نالهٔ و فریاد سگ‌دانی که در مهتاب چیست
زانکه می بینند دور و می نیابد کام خویش

عشق می دارم ز اقبالت که هر شب جگر
دوست کامی میخورم با جان خون آشام خویش

رفت خواهد ناگهان چند از خیال موی تو
سلسله بندم بپای جان بی آرام خویش

نیست چون بخت از وصالم بهره از خون دل
هر دمی بکجا نویسم نام تو با نام خویش

گر نه بیدی بر بتان از بهر دل خستگان
گر زه پیراهن خود بین بران اندام خویش

صد سموم فتنه زاد خلق سوی تست می زند
روی پنهان کن بپوشان برخ گلفام خویش

کیست خسرو تا غم از رنجه داری در جفاش
اینچنین هم جا بجا ضایع مکن دشنام خویش

ولهٔ

هرگاه مرغی از سر شاخی نوا زند
آید بدل کسی و ره جان ما زند

فریاد ازین دلی که بفریاد هر شبی
نالش بدر دازان سر زلف دوتا زند

بی نغمهٔ طرب که بود ارغنون مرگ
مرغی که در شکنجهٔ زاغی نوا زند

ای فاخته تنا ازین آتش بوستان
کز گل امید نیست که بوی وفا زند

او در خرام و دیدهٔ ما هش چه گم شود
گر از طفیل سنگ رهش پشت پا زند

بی هوس ای از دل من هیچ خبر است
کین آه تا گرفت ندانم کجا زند

بسیار ماند مایهٔ جان برمن ای صبا
آن دزد را بخوان که ره آشنا زند

ای بندگوی شیفته را چون نگاه قدر
خلق ریاش کن که کلوخ جفا زند

خسرو ز رشک غیر بجان میرسد بلی
خیزد قیامتی چو گدا بر گدا زند

ولهٔ

فریاد ازین جفا که من از یار میکشم
اندک همی شمارم و بسیار میکشم

هر پاره سهم جفا بود ار گوییش بروی
جوری که من ز یار جفاکار میکشم

خاکم که کوب میخورم و پست میشوم
موری که رنج میکشم و بار میکشم

گر از جفای او دلم افگار میشود — یارش هم اندرین دل افگار میکشم
در ذکر او چه منع ز فریادم آخرین — پیکانست کز جگر نه ز پا خار میکشم
همسایه می بسوز و فریاد میکند — زان نالها که من پس دیوار میکشم
روشن چو روز کرد بر آفاق سوز من — این شعله کز جگر بشب تار میکشم
در خواب مردیم که شبش خواب دیده ام — کش کوی بدیده بیدار میکشم
خسرو خراب گشتی و من هم شدم خراب — کز دیده باده های چو گلنار میکشم

ولہ

نه بخت آنکه بکوی تو جای خویش کنم — نه صبر آنکه سکون در سرای خویش کنم
بگشت کوی تو تقصیر کرده باشم اگر — دو چشم خویش نثار دو پای خویش کنم
ز غیرت دو لب من دو دیده خون گریند — چو آستانه تو بوسه جای خویش کنم
خوش آن زمان که دگر سوی بینی و شنوی — چو من بگریه خون ماجرای خویش کنم
شبم که از تو جدا گشته ام سر از طشت — مگر که هم ز جدای سزای خویش کنم
رخشت که گشت بلا دیده را یکی تنهای — که دیده پیشکش آن بلای خویش کنم
بهر خسرو بر آستان و سلطانیا — بدل نگشت که یاد گدای خویش کنم

ولہ

هر کس نشسته شاد بکام و هوای خویش — بیچاره من اسیر دل مبتلای خویش
هم جان خود این دل هم دوست کرده چند — خونابها خورم ز دل بیوفای خویش
فرداست او به بند جدای دلا بیای — کامروز نوحه بکنیم از برای خویش
تا من از آن دل شدم و دل از آن یار — این جان من کجای من و من کجای خویش
من در هوای یار و پرم نی که بر پرم — پرنده به ز من که پرد در هوای خویش
جانانکه هم چو سوی تو من آن کبوترم — کاید به میهمانی شاهین بپای خویش

یکتن چو صد بینشود از بهر دیدنت　　صد جا خیال خویش نشانم بپای خویش
بارنده بر تو ناوک آه و منت ز راه　　با فم بر آب دیده ز با دو دعای خویش
خسرو ز خویش بهر تو بیگانه شد چنانکه　　گوئی که هیچگاه نبود آشنای خویش

ولہ

شب دلشدگان دیدهٔ بیدار به بندند　　آلا که بخون چشم جگر بار به بندند
چون من ز دال خویش شدم شفته زنهار　　کین تهمت بیهوده بران یار به بندند
من عاشق مستم ره زهد منمائید　　کابریشم طنبور بطو مار به بندند
آنانکه حق صحبت بت باز شناسند　　ناکرده وضو رشتهٔ زنار به بندند
بر من که در تو به بستند غمی نیست　　شاید که بر دیم در خمار به بندند
بی پیچ و شکستی دل عاشق چو شود زانکه　　خوبان گرهی زلف به هنجار به بندند
دلها نبرای ماه که در محمل رازی　　دا لی که تو در قافله این بار به بندند
دل پر غم و هرگز بگلستان نروم زانکه　　دل کان بتو بستند بگلزار به بندند
خسرو نکند نسبت عشق تو بخود زانکه　　شاهی بفتراک تو مردار به بندند

ولہ

ای باد سلام دلم آنجا برسانی　　بوسی ز لبم بر کف آن پا برسانی
یکبار رسانیش سلام همه عشاق　　صد بار از ان من تنها برسانی
بسیار بگردیش ز تا کرد سر انگاه　　صد سجدهٔ فرشش ز سر ما برسانی
دیرینه پیامی که برون داده ام از دل　　پرورده بجو هاى دل آنجا برسانی
جانا رسدت گر غمی از چرخ مبادا　　بر لشت دل ما دل ما را برسانی
کن بر سر خسرو گذرای دوست همانا　　عمر دی امروز بفردا برسانی

ولہ

ای دوستان گر آگه از آن رفته میشوید | گم ره شدم برید و در آن راهم افکنید
نامه کنید تا برسم من بسوی دوست | خاکسترم کنید و بران خط بر اکنید
بر خاک من رسید پس از مرگ هر گیاه | کانرا نه بوی او بود آن بیخ بر کنید
ای طالبان وصل نه ما دور کز فراق | ما چاک سینه ایم شما چاک دامنید
ای تائبان عشق یکی دیدنش ببید | دانم که زاهدید اگر توبه نشکنید
جانان یکی بس است که میرید بهر او | گوئی نه زنده اید که صد جان بیک تنید
خسرو که سوخته است دل او دشمنید | وآن دل که سوخته بود آتشش زنید

ولہ

ای کیست که می آید صد نیشکر جان با او | درویش جهانش را سلطان دل ما با او
بی صبح شبی خواهم کو را غم خود گویم | من گریم و او خندد تنها من و تنها او
مهتاب چه خوش لعوآن کو بود و من باده | لب بر لب و رو بر رو او با من و من با او
هستم بخیال خود من با وی و او با من | یارب چه خیالست این کاینجا من و آنجا او
هجرم چو ز چرخ آمد از آه خودش این بس | تا سوخته بگذارم با من بجهان یا او
گویند چرا آخر دیوانگیست خوش شد | دیوانه چرا نبوم ماه من و شیدا او
من خسروم او زیبا بنگر که چه مشکلست این | دیبا چه دلها من آینهٔ دلها او

ولہ

شد آنکه پای مرا بوسه میزد و نداو باش | بیار باده که گشتم قلندر و قلاش
چو توبه رفت سر صوفی چو من ای مست | سبحه همه ترکن و هم از سفال می بتراش
مرا ز مقنع شاهد کنید خرقه زهد | که زان لباس فرو پوشم این عبادت فاش
منم ز عشق چو خشخاش و ذره ذره دلم | شکفته چند فغان سر برید از این خشخاش
شدیم ما همه بی پوست رو که چهرهٔ حسن | بر آستانه ببین بر آن گرفت خراش

دلا چو دوزخی صرف گشتی از خوبان — شراب میخور و با روی خوب خوش می باش
نیرزم آنکه دعای کنند اهل صفا — نه بی سعادت اگر لعنتم کنند اوباش
اگر ز خامه کشر افتاد نقش ما چه کنیم — چگونه عیب توانیم کرد بر نقاش
نبود بر در مسجد چو خسروا بارم — کنون بخانه خمار کردم این تن لاش

ولہ

مرا دردیست اندر دل که درمان نیستش ما را — من و درد تو درمان نمیخواهی دل ما را
منم امروز صحرائی و آبی ناخوش از دیده — چو مجنون کام خویش خوردن تداوی وحش صحرا را
همه شب دوش در چشمم بخوابم آشنا کردی — چو گشتی آشنائی خون مکن بیگانگی یارا
شبت خوش باد و خوابت سیم با حریف خویش — شبی گرچه نیاری یاد بیداران تنها را
نگر تا چند چون مرده انداز خوی تو آری — نمکن بسیار میرد چون بود تف گرم حلوا را
ز عشق ار عاشقی میرد گنه بر عشق ننهد کس — که بهر عرقه کردن عیب نتوان کرد دریا را
بمیرید و برون مه سینه مشتاقان و دم حسرت — کله تا گر نباد اکثر شود آن سرو بالا را
نبو میدی بسر شد روزگاری من یکروز ری — عنان گیری نکرد امید هم عمر شکیبا را
مزن لاف صبوری خسروا در عشق کین صرصر — برقص آرد چو نفخ صور کوه پای بر جا را

ولہ

سیاه دارم هر شبی سودای زلفت چون کنم — چند گرد خویشتن گه سحر و گه افسون کنم
از دل بدخوی تو خون نابه دارم که گر — قطره از دل برون ریزم جگر ها خون کنم
تو به بند کشتن من من بیان کز دوستی — عمر خود را بگسلم در عمر تو افزون کنم
گریه دارم که در روی بنشیند جز لوی خام — چون نثار پای تو آن لولوی مکنون کنم
چند گوئی عشق را بیرون کن از دل خوش بهی — گر توانم جان من از دل ترا بیرون کنم
گفته ام دلرا چرا از عشق ناری سوی زهد — ده که شاهد خانه را وقف مسجد چون کنم

روح مجنون آید و آموزد آیتهای عشق　　شعر خسرو گر رقم بر تربت مجنون کنم

وله

کاری که بر نیاید از آه رستخیزم　　تا چند بهر نانی با بخت بد ستیزم

در آرزوی خواهم کت گه گهی ببینم　　میرم چنانکه هرگز در حشر هم نخیزم

از غیرت در تو خواهم کشم بدیده　　خاک درت که از وی خاشاک و خس بیزم

از تیغ خویش جانان گر خون من بریزی　　مهرت ز دل نریزد گر در زمین بریزم

از تیغ کند ناید کشتن چو من کسی را　　رحمت بود که داری مهمان به تیغ تیزم

از هول رستخیزم والله خبر نباشد　　بیش از بنا که در هول رستخیزم

سوی تو می گریزم از خود که زنده مانم　　بکشد مرا خیالت گر سوی خود گریزم

عشق است کار مردان من آن نیم که ترسم　　ور زر دو لعل دیده بین زیور جهیزم

بر ماست نظم خسرو تا وی زنی ندانم　　کاهوی هندیم من یا اشتر حجیزم

وله

من بهر تو بدیده دل خانه ساخته　　از من تو خویشتن ز چه بیگانه ساخته

شانه بموی چاره سدت ده کرانه باد　　بر فرق او که بهر ترا شانه ساخته

مائیم رخنه کرده دل از بهر نیکوان　　مسجد خراب کرده و بتخانه ساخته

من چون نیم که سنگ شور خانه و بر دل　　سنگ ملامتم سگ دیوانه ساخته

یاران که در فسانه راحت کنند خواب　　بی خوابی مرا همه افسانه ساخته

چون ناله شبانگه عاشق کشنده نیست　　مطرب که صد ترانه مستانه ساخته

آتش خوراست مرغ دلم خوش پرنده　　کاینه در لفضل قوت وی آن انه ساخته

مردم چه بیوفاست چو در شت آن آهوان د　　کاراسگاه خویش بویرانه ساخته

خسرو بعشق بیش نبود گشته خویش را　　هر تنبیه پیش عاقل و فرزانه ساخته

وله

درا وصاف خود عقل را ره مده — بهشت برین را بابله مده
چنان مست و دیوانه کردی ز زلف — نسیمی بیا و سحرگه مده
چو گویم بتو درد پنهان خویش — خوشی بشنود سوی خود ره مده
گر انصاف جوید دل ظالمم — مده هیچش انصاف و بالله مده
غم عاشقان بشنو اما بناز — جواب سخن گه ده و گه مده
ز تیغ سیمائی و خون میخورم — چنین شربتم را چنین چه مده
رقیب ار کشند خسرو خسته را — نه بازار او را رخصت نه مده

وله

جان بر لب است عاشق محنت آزمای را — دستوری بخشنده لب جانفزای را
گفتی بمهر و مه نگرد ترک من مگیر — این که داد مهر و مه خود نمای را
خون مرا بریز و ز نخونها به وارهان — خیر است این بکن ز برای خدای را
جان خاک آن خرام که گاه نظاره خلق — از فرق خویش باز ندانند پای را
ز آن شوخ چون وفا طلبم من که بر درش — سگ هم ز نشنه می نگرد این گدای را
در گشتن ای صبا چو بر آن سوی میروی — آسیب بر چه میزنی آن بوسه جای را
نازک نگوی ساعد خوبان که نرم کرد — چندین هزار بازوی زور آزمای را
ای دست عشق چون همه شست و گوش تست — چه جای بند خسرو شوریده رای را

وله

بران لبی که شکر با حلاوت از سوی تست — هزار ملک سلیمان برای یک موی تست
ببین صورت جانرا و نتوان دید — ازان صفا که درآن سینه چو بلور تست
دکان زنبه بست نا پدران امروز — که از سواد تست آفاق در شر و شور تست

سر بلند تو کردیم ز چشم آبم ده صفیرش ارچه لذیذست و چشمه هم شورست
نگو بتو نه عجب گر ز عاشقان عجب آنست که چو دانه گل عشاق جنت آن کورست
هزار جلوهٔ مقصود میکند گردون ولی چه سود که چشم امید ما کورست
فراز کنگرهٔ وصل کی توان بر رفت که رشته کوته و بازوی بخت بی زورست
ز اهل عشق بباید شنید دعوی عشق ز شور روم چه داند خرد که از غورست
مگیر خسرو من رسم عشق سهل که شیر زنند چو چنگ کباب و می از تن گورست

وله

آن عاشقان که صرفه جان در بلا کنند باری حدیث عشق ز بهر سرا کنند
پندم همی دهید بعشقت چه جای آن من راضیم که بند ز بندم جدا کنند
چین ز رخ لطف تو چه بود چون هزار جان ظلم تراست قسمت عدل ار بها کنند
گر زاهدان بقبلهٔ ابروت بنگرند ای بس نمازها که ز حیرت قضا کنند
در دیدها نشین که به بندند چشم را کورند اگر ز دیده برونت رها کنند
مائیم سر نهاده بخاک درت که کآیند از برون و سرم زیر پا کنند
خونابه ایست هر دلم از پس که بهر تو با یکدگر دو دیدهٔ من ماجرا کنند
آنگو بطعن ماست رقیبان خویش را تو کش بیک نمودن رویت سزا کنند
خسرو شده از تو کشته و جوید حیات نو زان کشتگان عشق که حاجت روا کنند

وله

ناوک زنی چو غمزهٔ تو در زمانه نیست چون جان من خدنگ بلا را نشانه نیست
دیوانه گشت خلق و بصحرا فتاد از آنکه در شهر ولی حکایت تو هیچ خانه نیست
من در دم پسین تو بهانه گمان بری معلوم گرددت نفسی کین بهانه نیست
جز با خط تو عشق نبازد دلم از آنکه در خط دیگران رقم عاشقانه نیست

جان خاک آن ستانه که بی جان عاشقی ‌ ‌ یک ذره غبار بران آستانه نیست

صعب آتشیست عشق که گشتند جان و دل ‌ ‌ خاکستر از درون دل ما نه نیست

مشنو حدیث بیخبران در بیان عشق ‌ ‌ دانی که احسن القصص اندر فسانه نیست

ای پندگو چه در پی جانم نشسته ‌ ‌ انکار کین پرنده درین آشیانه نیست

کوه گران ز نالهٔ نایم شود برقص ‌ ‌ خسرو بنای نغمه زنان این ترانه نیست

وله

با مراقربانی آن چشم شوخ شنگ ساز ‌ ‌ یا تماشاگاه جانم یا رخ گلرنگ ساز

عاریت کن یک کرشمه از خرامشهای خویش ‌ ‌ وز برای یوسفان عهد شکل شنگ ساز

زان همه ابها که او خوبان بودی گردشان ‌ ‌ تا نه بیند چشم اغیارت حصار سنگ ساز

دعوی خون بر لبت بسیار شد بهر دیت ‌ ‌ خندهٔ شیرین وکیل آن دهان تنگ ساز

ما نه ایم آنانکه جان از خوی تو خواهیم برد ‌ ‌ خواه با ما صلح جوی و خواه با ما جنگ ساز

ما و رسوائی و بدنامی و بی ننگی و عشق ‌ ‌ ای سلامت جو تو رو با عقل و با فرهنگ ساز

چون سر و عشق تو شد در دم ای مطرب بیا ‌ ‌ رشتهٔ تسبیح من بستان و تار چنگ ساز

یار اگر دشنام گفت ای دل بخون بنویس ‌ ‌ بر مثال بخت خود توقیع نام و ننگ ساز

خسرو از عشقبازان چند جانی دام کن ‌ ‌ وانگهی با عادت آن چشم شوخ شنگ ساز

وله

گل آمد و هر مرغی زد نغمه بهر باغی ‌ ‌ هر فاخته دارد با همسر خود لاغی

از باد صبا هر کس بشگفت چو گل خرمن ‌ ‌ کان باد که من جویم کی می وزد از باغی

هر کس غم خود گویان با قمری و با بلبل ‌ ‌ من سوخته جویم خود کرده سیه زاغی

من سوخته ای زاهد تو طعنه زنی هر دم ‌ ‌ چندین چه نهی ما را داغی زبر داغی

خسرو نشود هرگز عشق و خردت باهم ‌ ‌ کان باغ نمی گنجد در خانه این باغی

وله

رخ گل خوش ست و از وی رخت ای نگار خوشتر / چه بود گلی که رویت ز دو صد بهار خوشتر
چه روم بباغ و بستان چو گلی تو نماند / ز گلی که بی تو بینم بدو دیده خار خوشتر
بیکی سخن که گویی بزید دو باره مرده / که ز آب زندگانی دو لبت بار خوشتر
چو کمان کشی دو چشم بدو تیر چاره گردان / که آید از تو تیری دو من چه باره خوشتر
چه خوش است یک کرشمه تو بهر کشتن من / که اگر نه بیم بدیدن بزنی چهاره خوشتر
منم و شبی و با دل همه شب حکایت تو / که غم دراز گفتن بشبان تار خوشتر
چو روم بخاک جانم کند این سخن بحسرت / که بر انچنین زمینی ره آن سوار خوشتر
غم هجر داشت ذوقی که بوصل کس نیابد / تو اگر شراب خواری زپیت خمار خوشتر
چو غلام تست خسرو زید و مرد لب فرمان / تو ازین دو گوی جانا که کدام کار خوشتر

وله

همه شب فرو نیاید ز دلم کرشمه سازی / نه شب است این که هست این غم و انده درازی
بنماز بس که بینم چو ویست نقش آن بت / دو سلام چاره گویم چو ادا کنم نمازی
ده ازین هوس که مردم که بزیر پات میرم / سر من تمام گردان هوسم به بینم نازی
بجفا کلاه کژ چو شانی حسد خود / که میان شه سواران چو تو نیست سرفرازی
چو مرا نماند هستی ز سرم ملطف بگذر / که بگرد صید مرده نپرند شاه بازی
سر آن کرشمه گردم چو بود بناز گه که / ز تو ناشنیده کردن ز ره نیاز رازی
همه شب چو شمع سوزم بچنین خیال بختن / که طفیل شمع پیشت بودم همه شب گدازی
چو ندارم این سعادت که بگریه پات شویم / ز پی ره تو شستن من و گریه نیازی
همه خون تست اشک خسرو و تر این بود چو روزی / پسر سبکتگین را چه بدل خلد ایازی

وله

افسوس ازین عمر که بر باد هوا رفت — کاری بجهان نی بمراد دل ما رفت
خورشید من از اوج جوانی چو بر آمد — بس ذرهٔ سرگشته که بر باد هوا رفت
گفتم ز در خویش مران گفت که بگذر — زین گونه ازین کوچه چو تو چند گدا رفت
کس را چه غم از رفتن دل سوخته من — بود ست از آن من اگر رفت مرا رفت
آن صبر که میگفت منم کوه گران سنگ — بادی بوزید تو ندانم که کجا رفت
گفتم که زنیم بی تو ز دوری بکش اکنون — گر از سر درویش حدیثی بخطا رفت
رنجه نشوم گر بجفا سر بریم زانکه — بسیار چنینها بسر اهل وفا رفت
تو دیر بزی کز گل پایانت نشانیست — هر ذره که از کوی تو بر باد هوا رفت
مارا چه حد صبر بهجر تو که خسرو — آمد بدرت باز بسر آنکه بپا رفت

ول‍ه

یکخنده بزن زان لب لعل شکر آلود — بر عاشق رسوا که رخ از خون تر آلود
در کوچه فتادم چو دل خویش ندیده — گرد دامن من هر نفسی تازه تر آلود
یکشب ز برای دل من محرم من باش — بشنو ز من چند حدیثی جگر آلود
ما نا که بپرسی تو ز چشم که چه کردی — در کوی تو از خون همه دیوار در آلود
جانها که گرفتار لبت گشت چه جانی — پرواز مجو از مگسان شکر آلود
جان کی برم از شکل دو چشم تو که هر بار — بالای یکی بازو دو ناز دگر آلود
عاشق که نمیرد ز رخ زرد چه خیزد — عشقیست در و عین که مستی بزر آلود
ترک غم تو با دو سه راهم بفراقت — گر چشم و لبم هیچگه از خواب و خور آلود
آسوده ز خاک درت اینک سر خسرو — زان صندل راحت که درین درد سر آلود

ول‍ه

چشم فسونگر تو چو داد فسون دهد — دانا نه مام عقل بدست جنون دهد

خونابه میخوریم ز دل وگریه میکنیم — آری شراب گوهر هر کس برون دهد

غم در دل و جگر خوریم از وی همین بود — هر کو نهال را بدل آب خون دهد

مست نشاط عیش کجا گردد آدمی — دور فلک چو باده بطاس نگون دهد

گفتی برون مده غم خود چون نهان کنم — چون رنگ رخ گواهی حال درون دهد

اعرای چه میکنیم از خود ای عجب — شیشه فروش سنگ بدیوانه چون دهد

خسرو نه هر آنکه خورد سنگ بردیت — خود را میان حلقه طفلان زبون دهد

ولہ

درآمد در دل آن سلطان دلها — دل من زنده شد زان جان دلها

همی کارد بکویش تخم جان خلق — که می بارد ازو باران دلها

ز بس دلها که در کوی وی افتاد — شده زاغ و زغن مهمان دلها

بکرما از مهو چشم من کن — سیه چتر خود ای سلطان دلها

زهی مهتاب عالم سوز کافتد — رخت در عرصه حیران دلها

عذابی دارم از تو گرچه بینی — ز رحمت آیتی در شان دلها

نگویم درد خود با کس نشناخت — طبیب کالبد درمان دلها

تو خوش میخور که مشتاقان کباب شد — بروی آتش سوزان دلها

دل خسرو شد از تو بت پرستی — تو بردی تا همه ایمان دلها

ولہ

هر سو که با هزار کرشمه خرام تست — صد دل فتاده پیش سگ نیم گام تست

ده کان تو بی دیانه گردن باخیال — ماهی که گاه گاه بیا لای بام تست

جانم فدای زلف تو آن دم که پرسمت — کین چیست موی بافته گوی که دام تست

خود را نه تو سلام کنم زانکه نیم — میرم گدای این گمان بنرم کان سلام تست

چون میکشی مرا ز لب خویش پیش ازان — یک جرعه بریز که ای کشته شام تست

هستی گرم تمام بسوز و عجب مدار — زینسان که دل به پختن سودای خام تست

جانی که هست در کف اندیشها گرو — بر رخ ز خون قباله نوشتم که دام تست

خونم نگین نگین که فرو میچکد ز چشم — بر هر نگین ز کلک وفا نقش نام تست

خسرو که هند دانه سخن گشته آورد — کمینه کن وظیفه او چون غلام تست

ولہ

ای رخ زیبای تو آئینه سینها — روی ترا در خیال هم نمط آئینها

غمزه مزن کان خیال تا بجگرها گذشت — تیغ هلاک دهیده‌ای که در سینها

یاد توام میکشد کار چو آب هلاک — خواب که بیند گدا حاصل گنجینها

بس که ز رویت نمود خانه مرا خیال — هر همه دیوارهاست پیش من آئینها

صبر نمودی مرا از نظرت پیش ازین — حسن توام توبه داد و پیشینها

دل که ز دعوی صبر لاف همیزد کنون — بین که چه خوش میکشد هجر تو در کینها

شعله دیده‌ام داغ ز دل رفته بود — تو بسری تازه کرد آن همه دیرینها

توبه شکن صوفیان خرقه بمی شو که نیست — بر قصب شاهدان حرمت پشمینها

چرخ شد از ساقیا دوش می با صفا — درد بجمد و بسان تان همه دوشینها

ولہ

شبها من و دلی و غمی بهر جان خویش — مشغول با خیال کسی در نهان خویش

ناورد باد بوی ازان باغ مرغ ما — نزدیک شد که بر پرد از آشیان خویش

ای یوسف زمانه بیا تا بگویمت — تفسیر احسن القصص از داستان خویش

خوش وقت ما چو از پس مردن بچشم جان — بینیم خاک کوی تو در استخوان خویش

شب خواب دیده بود که زیر سر شبی ز تو — خوابی دروغ راست کنم بهر جان خویش

در خود گمان برم که تو یار منی و بانه — در ذکر تو چو آبله کردم زبان خویش
بخت بیار ز کوی تو ما را برون فگند — کم گیر خاکی از شرف آستان خویش
رفت از در تو خسرو اینک بیادگار — از خون دل گذاشت بهر جا نشان خویش

ولہ

✤ چهی در هر نظر چون خویش مقبول — چون من صد پیش در کوی تو مقتول
گمست اندر خیالت عقل و دانش — چو پند و مصلحت در عشق معزول
خوی حسنی که از رویت چکیده — بشسته دفتر منقول و معقول
گریزان گشت از بالای تو سرو — نکرده عرض پیش قامتت طول
تو ای دانا که عاشق را دهی پند — مکن دل در علم بیهوده مشغول
بسی دیدم فلاطون و ارسطو — شده در عاشقی مجنون و بهلول
فرو خوان قصهٔ شیرین و خسرو — که زد لیلی و مجنون هست مجهول

ولہ

ما عاشق روی نیکوانیم — دیوانه شکل هرچوانیم
هر جا که خوی چکد ز خوبان — با خون چشم خود فشانیم
هر چند ز عشق موی گشتیم — بر سینه نازکان گرانیم
ما زنده نه‌ایم جز بیک دست — جانا تو بیا که زنده مانیم
هجر تو ببیچ جان نشسته — بی یکتن با هزار جانیم
دل خورد و غمت نهاد کرده — کان غم بحساب خود نه دانیم
تلخی مسنا که شور بختم — شمشیر مگس که بی زبانیم
گز سنگ دهی دگر دهی قوت — خسرو سگ تست ما همانیم

ولہ

بدان می‌ماند این صورت که پنداری نهانستی	ظریفیش آن قیامتها که من دانم نشانستی
خداوندا نه جان من کم از دوران بلائی را	که دوری از دوستان امروز برمن نهانستی
بتی گر ز دور بینم در دل آید کو ستا این جانا	چو نزدیکش رسم جانم برآید کین ندانستی
چه چندین پرسیم جانا که از بهر چه می میرے	کسے هرگز نمردی زنده بودن گر توانستی
مرا بین کاه فگنم خود را میان کشتگان تو	نگر چند این چنین پیش سگانت استخوانستی
بدی نظاره باری کامید زیستن باشد	دریغا کز مه خورشید خبری با تو بایستی
جفایت چند پوشم ده که خون دل شد ز خاموشی	مرا این مرد ریگ آخر درون سینه جانستی
مرا گر خان و مانی هست کو در کوچه افتادی	اگر بیچاره عاشق را نظر بر خان و مانستی
مرا چون دشمنان کشتی غلط بود این که چندین کس	ز تو بیگانه را خسرو از آن خویش دانستی

ولہ

اگر از من بروی تاب دوری تو ندارم	وگر بنمایم آن روی نیز تاب بینارم
بباغ میوه خورد هر کسی و آن شترم من	که خار خوردم و پیچیده شد بشاخ مهارم
بپیچ خورم ز تو صد خار غمزه بین برم آرد	چو کار خویش بدنبال بخت خویش گذارم
بنقد سر نهم آنگاه پا بکوی تو زیرا	نه عاشقم که بکوی تو کار نسیه گذارم
میاد پیچ و بالت چو زیر پا کنی آن خط	که حال خویش بخاک درت بگریه نگارم
دو لب ز گریه بشویم چو خاک راه تو بوسم	مگیر عیب اگر آب دیده پاک ندارم
کدام خام هوس را گذر فتاد بسویم	که شعله نگرفتش بدل ز ناله زارم
همی کشند مرا و نظاره میکند آن بت	زهی سعادت من آن چه روز است نگارم
بزنده داشتن شب بمرد خسرو مسکین	زهی جفا که من این عمر در حساب شمارم

ولہ

بر آنست جانم که ناگه بر آید	جز از بهر یک دیدنت می نیاید

مزن غمزه چون من ز هجران تو مردم — که کس تیغ بر کشتگان تاز ناید
رسد بر سر خاکم ار پای ایرا — سگ مرده را کس زیارت نیاید
ازان دیده بر خاک راه تو سایم — که زنگار اشکم ز رخسار ت زداید
دلت در وفا راست کاری نماند — چو کژ باشد آئینه رو کژ نماید
اگر در وفا های وعده بخیلی — جوانمردی عشوه چندین نشاید
مکن خسروا گیر دلبند دیگر — دل من کجا با کسی میگشاید

ولہ

جان فدای پسرانی که نکورو باشند — راحت جانست جفاشان چو جفاجو باشند
خود ز خوبان پری چهره همین کار آید — که ستمگاره و مردم کش و بدخو باشند
غنچه سان بهر جدائی همه در پیت شوند — گل صفت بهر جفا را همه تن رو باشند
چکند آهوی مسکین که بتنگ جان نهد — شهسواران چو بدنباله آهو باشند
عاشقان در روش عشق مسلمان نشوند — گر نه در سوختن خویش چو هندو باشند
بر درت گر که بنا گریه عشاق نبیست — غرق چون شند کسانیکه دران کو باشند
هر که بیند خط مشکینت دلش خون گردد — رنگشان این بود آنا که برین بو باشند
در همه هستی من باش تو در فرمای — دل و جان نیز بیک گوشه یکسو باشند
صفت گردن جادوی تو کردن یارند — شاعران گرچه چو خسرو همه جادو باشند

ولہ

سحرگاهان که بعد از بوی گل عنبرفشان آید — چو گل جامه درم کانم ز گل بوی نشان آید
نگارا دیده در ره مانده ام وین آرزو دل — که یا رب نازنین پای تو بر چشمم چسان آید
حذر کن از دم سرد گرفتاران مبادا از دم — که زینسان تند بادی بر چو تو سرو جوان آید
غمت هر شب سد گشتم آنکه امان یابم — که از بهر شفاعت را خیالت در میان آید

بر نیسان چون زید عاشق که از بهر خراش جان
زبان خنجر شود در دل چو نامت بر زبان آید

ملکش چندین مسلمان را که خاکی گشت چون قالب
نه آن مرغیست جان کو باز سوی آشیان آید

برسم بندگی بپذیر خسرو را چه گم گردد
بسلک بندگانت گر غلامی رایگان آید

ولہ

دوش ما بودیم و آن مه روی تا شب مهتاب بود
روی او گرد است لطفی زلفش اندر تاب بود

داستان عشق کز ابروی او میخواند دل
قصهٔ یوسف نوشته بر سر محراب بود

او کشاده روی من سوزان همی خندید چرخ
کین چراغ نیم مرده پیش آن مهتاب بود

بهر سجده پیش پالیش هم ز خاک پای او
دیده را دادم تیمم گرچه غرق آب بود

شکر یزدان را که رخ زردی من پوشیده داشت
سرخی رویم که در پیشت ز خون ناب بود

بر لبش بود اعتقاد من که جان بخشند بکشت
آنکه روح الله گمان می بردمش قصاب بود

خسرو آن شبها که با آن آنچنان زنده داشت
آن همه بیداری شبها تو گویی خواب بود

ولہ

وقت آن کافر بی رحمت از آن من بود
دل آواره شده نیز درون تن بود

شمع شب گریه که میکرد بسوزش ما ناک
شعلهای دل پر سوز منش روشن بود

نشد نه آن خود دم در غم جانان چکنم
عقل بیگانه و عشق آفت و دل دشمن بود

گفتمش دوش رسید و مرا جان فدا دی
گفت من نامده ام بو که خیال من بود

دل که از صدق نه در دامن سیف پیوست
کو سیاحن در وغیش به پیراهن بود

عاشقی را که بکشتند بعشق شهوت
خون او خون شهیدان بکه حیض زن بود

بین که چون موم شده از ساعد سیمین نگار
آهنین بازوی فرهاد که خارا کن بود

میکنم شکر و حشمت که بسی نقد بلا
بمن از دولت آن غمزهٔ مردافگن بود

وی که رسوا شده دیدی بگفتی کین کیست
دامن آلوده بخون خسرو تر دامن بود

ولہ

چون کشاے دہان شکر خند
تنگ شکر شود کشادہ زبند

دو بہ بندی دو لب دو عمر دہی
کہ دو جان سید ہی باہم پیوند

سوزن از دیدن لبت پیش است
گز نظر می چشم حلاوت قند

چشم قصاب تو کشد ہر روز
دورو کانی بلا چوانی چند

چشم بد دور در پذیر اینک
کہ مرا سوزی از طفیل سپند

پا مکش از سر من و بگذار
سایہ زیر پای سرو بلند

با غمت خسرو آنچنان خو کرد
کہ بشادی نمیشود خرسند

ولہ

کاریست در سرم کہ بسامان نمیشود
دردیست در دلم کہ بدرمان نمیشود

میکن بناز خندہ کہ دیوانہ تر شوم
دیوانگی ما چو بسامان نمی شود

رخسارہ مینماے کہ خوش مردنیست آنکہ
جان کند نم ز دیدنت آسان نمیشود

آنکس کہ گشت بیدل و عاشق ز دیدنت
گوی نہ عاشق است چو بی جان نمیشود

جانم فداے نرگس تو خاص بہر آنکہ
خون میکند ہزار و پشیمان نمیشود

دل را ز عشق چند ملامت کنم چو ہیچ
این بت پرست کہنہ مسلمان نمیشود

خسرو کہ ہست سوختہ خام سوز عشق
آتش زنش چو پختہ و بریان نمیشود

ولہ

ہنگام آشتیست بت خشمناک را
دل خوش کنیم لذت وحی فداک را

از خشم بود تا بسر ابرو دلیش گرہ
من زان شکنجہ ساختہ بودم ہلاک را

خوش حالتی کہ گفت مرا پای من ببوس
شرمندہ وار بوسہ زد این بندہ خاک را

جانا مپرس عاشق ازین بس کہ بردرت
گردست پر ز خون جگر ہر مغاک را

بس کز برای آشتی چون تیغ جنگجوی — آن بردهٔ روان دو شهیدان پاک را
چندان ز مژه اشارت لطفم ندای تا که — سوزن سنان بود جگر چاک چاک را
نشنود اگر بجان شود آن یار خسروا — عاشق بخویش ره ندهد ترسناک را

ولہ

سروی چو قامت تو در بوستان نباشد — زیرا ببوستانها سرو روان نباشد
هر سو که بگذری تو باشد زبان دلها — در شهر کس ندانم کش این زبان نباشد
چون خانه مان نیارد مروا زبیت ناگه — گر مرغ بیند آن رو در بوستان نباشد
غم نیست گر رود جان در دیدنم زیرا — مشغول نازنینان مشغول جان نباشد
چشمت به نیم دانگی همه جان فروشد ری — رخت متاع اثر ارزنی گران نباشد
از تیغ لاابالی عشاق می کش ای را — قصاب مهربان را سوی چنان نباشد
گستاخیست از من کان پا بچشم من نه — من هم ترا نگویم گر جای آن نباشد
عشق آنچه بپسند از من بعقل نیست طعنه — برد آنچه دزد خانه بر پاسبان نباشد
چون مرد خسرو شد باری بعشقبازی — دانی که در زمانه کس جاودان نباشد

ولہ

از دست دل برآنم کز جای خود بسوزم — بیرون روم که باشد خوبا گوزن گوزم
دیوانه ام من ای دل زان شمع باد بازد — کاتش زنم جهان را ناگاه اگر بشورم
ذوق طرب نجویم کز غم کنان عشقم — فضل عرب ندانم کز روستای غورم
هر مرده از گناهی سوزند من چو میرم — از سوز عشق بازی باشد عذاب گورم
من چون زیم که دیدم تا خط مور پایش — زود در دل و جگر شد سوراخهای مورم
گویند خسروا آن سو چند این دلخواری — لی خود همی روم من دل می برد بزورم

ولہ

فرشته می ننویسد جفای دم بدمش | که از نخیر آن رو نمی برد قلمش
ز حد و بدن خلقت خسرو اگر آنکه | قضا بقدر دو یوسف کند جمال کمش
اگر بباغ روم دل بگیرد م در حال | که خو گرفت دل من بگوشهای غمش
سماع نالهٔ من می ز خون دل جوید | که از غمزهٔ آن جگر خوار لیست زیر و بمش
کجا ز چاشنی درد دل خبر دارد | کسی که نیست خلاص از وظیفهٔ ستمش
چه جای بانگ موذن بدین دل ریش | که روزگار بسر شد بطاعت صنمش
کنم ز جور تو بر چوب جامهٔ پر خون | که هر که شاه بتان شد چنین بود علمش
جفای دوست بمقدار دوستیست عزیز | اسیر عشق شناسد حلاوت ستمش
بیکدست کز و جان خسرو مسکین | بمیرد از تو و یاد دوست دم بدمش

ولہ

ای صبا بوسه زن زمین در او را | در ز نجید لب چو شکر او را
چون بسی قلب بشکند که همه کس | دل دهد طرهٔ دلاور او را
زان نمیرند کز نظارهٔ رویش | چشم برشد غلام و چاکر او را
کعبه گر هست قبلهٔ عالم | چه جز زان شرف کبوتر او را
ز خط من چو تو ببسره خرامی | خاک بیزد صبا خط تر او را
رو سوی سرو تا فرو نشیند | زانکه بادیست هر زمان سر او را
دل مده غمزه را بکشتن خلقی | حاجت سنگ نیست خنجر او را
چون بسی شب گذشت خوابم نیامد | ای غم اکنون بخوان برادر او را
خسرو آلوده از لبت چو در او | شو بگریه بستان در او را

ولہ

بشگفت گلها در چمن ای گلستان من بیا | سرو ایستاده منتظر سرو روان من بیا

از گریهٔ من هر طرف پر لاله وگل شد زمین
وقت بگل گشت ای پسر در گلستان من بیا

حیف است اید شیخ رخت در بوستان خرمی
ای گل نهان از باغبان در بوستان من بیا

هر طرهٔ تو آفتی هر نرگس تو فتنهٔ
گرچه بلای عالمی از بهر جان من بیا

تلخی که گویی نیست آن چون تلخی هجرت دریغ
با آن همه تلخی خود شکرفشان من بیا

روزی ندارد گر لبم از لعل او باری گهی
وه کای خیال آن دهن سوی دهان من بیا

دانی که هستم در جهان من خسرو شکر زبان
گر نائی از بهر دلم بهر زبان من بیا

ولہ

گیر گز ما واگسستی صحبت دیرینه را
جا مده در دل چنین هم دوستان دیرینه را

کن برین سینه خرامی لیک پای هچ بین
زانکه گوها کرده ام از زخم ناخن سینه را

خورد عاشق چیست بیگاه زهر آلود هجر
وصل چو یاره و تو با صد ناز خور لوزینه را

بس که خو شد با غمت شبهای خود خویش را
دوست میدارم چو طفل کور دل آئینه را

محتسب گو تا چو من صوفی رسوا را بشهر
گشت فرماید بگردن بسته آن پشمینه را

آن نصیحت گوی خود دست آنچه هست آن رسیا
پیش رنگ تو چه میداری دگر آئینه را

طعنه زد بر پایان زینسانکه خسرو شد خراب
ای فراق از جان او خوش میکشی آن کینه را

ولہ

ای ز سودای تو در دل رونق بازار عشق
رونق جانهاست از یاد لبت آزار عشق

دی که میرفتی به پیش عاشقان غمزه زنان
دیگران بسمل شدند و من شدم مردار عشق

من بدان نذرم که گر میرم بسویم ننگری
بین که چون من چند کس در دست در بازار عشق

تیغ خود بگذار تا دام تو بگذارم از انکه
دام معشوق است سر بر گردن عیار عشق

هر زمان از صید فتراک تو غیرت می برم
کانچنان من در نیستم خویش را در بار عشق

عاشق از بستن میرد رخش بیا می بسر
تا بمیرد زین مفرح جان کنان بیمار عشق

از دعایت من چه ای زاهد نگشتم نیک‌بخت | تو بیا باری چو من بدبخت شو در کار عشق
آنکه بیداریش بهر خواب خوش باشد بسست | شاهد است او زانکه خفت اینچنین بیدار عشق
خسروا با جان و دل هم قصهٔ جانان مگو | زانکه نشوان گفت با نامحرمان اسرار عشق

ولہ

گم شدم من به سر کوی بجوئید مرا | او مرا کشت شدم زنده مپوشید مرا
عمری از گم شدنم رفت و نه یابم بار | چون چنین است شما نیز بجوئید مرا
بر درش میروم و آن خاک بر اندام منست | همره آن خاک در او که مشوئید مرا
عاشق و مستم و رسوائی خویشم هوس است | هر چه خواهم بکنم هیچ مگوئید مرا
خسروم من گلی از خون دل خود رسته | بوی من هست جگر سوز مبوئید مرا

ولہ

شب تا به روز خون جگر نوش کرده ام | خوش عشرتیست این که شب دوش کرده ام
خون شد حرام شیخ ولی من چو عاشقم | بر من حلال باد که خوش نوش کرده ام
گر سرو لاله‌گون بیرم نیست این بسست | گر خون دیده لاله در آغوش کرده ام
گفتی بفرق بر سر کویم طواف کن | زین لطف پای خویش فراموش کرده ام
این سر که نیست یکنفس از درد عشق دور | باری ز محنت است که بر دوش کرده ام
سوزی درون که زو جگر من کباب شد | من دانم و دلی که از آن جوش کرده ام
بکشید وه مرا که نخفتست این نگاه | زان نالها که شب من بیهوش کرده ام
روزی ز هوش خویش جگرها برون دهم | این دیگ را که در ته سر پوش کرده ام
گویند گر چه عاشق دیوانه گشته | گفتار خسرو است که در گوش کرده ام

ولہ

بی گرد دیده نقش جانان گردد | دل از جان من پیوسته گردد

چنان در چشم من بخرام جانان — که دیده زیر پایت پست گردد
مگو کز دیدن من چیست حالت — چو دیوانه که از می مست گردد
چو در گیسو گره بندی لب ساحل — که اقطاع تو زان در بست گردد
دلی کز سنگ صد باره آهنین تر — ز یک پیکان چشمت شست گردد
بخندد آن که هست با من جز آن روز — که جمله شیشها هست گردد
اگر خواهد کند وصفت محالست — که خسرو را قلم بر دست گردد

ولہ

دل جز ترا بسینه درون جایگه نداد — دین ملامت زمانه بجور شبانه ره نداد
دارست جای عاشق زان هم نه ایم ما — ما را چو پشت جلوه بدان جلوه گه نداد
آتش صبا در یخته هر چند از آن زنخ — صد کشته را بسوخت که آبی به چه نداد
در دوش صبا ده که جواب آید از وی آنکه — در دو سرا شنید و سوی خویش ره نداد
صوفی که خاک نیست سرش در ره بتان — گفتش بسر زنند که سیرش کله نداد
دیدن بخواب هست گنه لیک دوزخی است — آنکس که در بهولی او داد گنه نداد
شرمنده از هلاکت خسرو مشو چه شد — یکجا تت پیش داد و دو سه جا ده نداد

ولہ

بس که زلف دلکشت در کار دلها دست داشت — هیچکس در شهر ازین سودای بی پایان نرست
عاشقان کشته براهت خاک و بن در غم تم — کان غبار غیر بر دامان تو خواهد نشست
تو ستت در سینه من نعل و آتش نهان — هست آنجا آتشی کز نعل یکران تو جست
سوختی جان مرا و حال می پرسی چه حیست — ای عفاک الله بگویم جان من آنچه هست
خواستی سروی که از بهر قیام خدمتت — از صلاهای تقوی خاست اهل نشست
تو کجا و دندان گشادی بهر خنده یقین هی — گر تو در صفا ببر سو هرو زان دندان شکست

خسرو چو کند نالهٔ عشاق بهر شب — کآخر هم ازان قافله بانگ جرس است این

وله

دامن پاره که صد جا گرهش بربستم — نقد عشق است که در هر گرهی دربستم
جز بخون جگر این چشم گهی بسته نشد — حاصل این بود که من از دل خود بربستم
دل من بستهٔ زلفی شد و نگشاید باز — که گشاید چو هم از خون گرهش بربستم
دلم از خوی بدخویش ببندش افتاد — تهمتی بیهده بر موی معنبر بستم
جان بر نقش پیکی دادم و بر دوست رسید — نامهٔ درد که بر پای کبوتر بستم
من نامرد که از گریه شدم غرق گهر — جلوهٔ عاشق مستند چو زیور بستم
دی خرابات شدم گفت سبوکش بهزین — سر بدیوار که من میکده را دربستم
من که پا تا بهمت نکنم ز اطلس چرخ — افسر جم شمر این ژنده که بر سر بستم
خسروا عشق در آمد بدلم مژده مرا — که بدام پشه جبریل مسخر بستم

وله

دوش من روی چو ماه آشنائی دیده ام — جان در آتش زهر جان بلائی دیده ام
خواست دی بدهد زکات حسن چون دامان مرا — دید و بد گفت و اندرین کوچه گدا دیده ام
برکشتم آن دیده کزوی خورده ام خونها لیک — زآتش میدارم که وقتی زیر پائی دیده ام
تا بروش فرخنده شد فالم که جان در عشق رفت — کین همه من نوبر دی آشنائی دیده ام
عشق را گفتم کمال عقل گفت آری گهی — مقری پیر و خرف در روستائی دیده ام
صد قبائی خون چو گل پوشید خسرو از دو چشم — نواست سروی که در زیر قبائی دیده ام

وله

مه که در پیش چشم روشن ماست — گوئی آن آفت دل و تن ماست
لالها می دمد ز خون دو چشم — گرد من این بهار گلشن ماست

غمزه من جان من دگر میبرم
غم مخور خون ما بگردن ماست

ما چو هندوی سومنات ز عشق
بت پرستیم و دل برهمن ماست

بس که ز اقبال قرب محرومیم
جنگ او بار ما بدامن ماست

گفتم از مهر سوخت خسرو گفت
چند ازین ذره تا بروزن ماست

ولہ

عاشق آن دم که در صحرا شوم
عاشق و دیوانه از ساقی رعنا شوم

میخورم باری که گردم از جهانی بیخبر
ساقیا چند از رخت دیوانه و شیدا شوم

تشنه می چند باشم چون خیال خود مرا
غرقه کن در باده تا سر زیر و پا بالا شوم

پیر دردی خواره ام سبلت که می بینی سیاه
رنگ دست این همان ده تا ز سر تا پا شوم

زهد چون نامد ز من بندم مصلا دیگر
پس بخدمت پیشکار شاهد یغما شوم

مجلسی خواهم که خوبان رقص مستانه کنند
من ز مستی افتم و مالیده زیر پا شوم

مست و می بر دست شاهد بر رهم بیرون برید
تا چو خسرو بر سر بازارها رسوا شوم

ولہ

چه شکلست این که می آید سمند حسن بر کرده
هزاران جان و دل آویزش بندکر کرده

روان او در ره و صد تیر آه از هر طرف باران
همیکردند جانها گرد او خود را سپر کرده

گهی خواهم کشم دیده گهی خواهم که بگذارم
چه بینم سوی او انگشتها در دیده در کرده

سر آن چشم گردم دید چون در دیده سوی من
چو سویش دیده من از ناز دیگر سو نظر کرده

چو شیرین آید آن تلخی که از شوخی و بدخوئی
کند با من حدیث تلخ رو سوی دگر کرده

بتربت هم شوم بی سنگ چون تو بگذری آنسو
من افتاده بدم در خاک خشتی زیر سر کرده

بگاه لعب در روز قیامت عاشقان جمله
بهر سو راه تو بینند سر از خاک بر کرده

ز من مردم که خون گریم ز عشق شهر آلوده
عروسی دان مرا گلگونه از خون جگر کرده

خوش آن مجلس که خسرو گشته غرق جرعهٔ خوبان ۔ متاع هستی خود پیش شان زین گونه برکرده

ولہ

دران هجوم که باری تو پادشا باشد ۔ غم گدا که شود زیر پا کسرا باشد
تنم بسوز و گدازش ز عشق سیمبرت ۔ چو مفلسی که بدستاک کیمیا باشد
یگانه با تو چنانم که در جدای تو ۔ چو یک تنم که از و نیمه جدا باشد
تو پادشاه بتانی و خواهشم اینست ۔ که شغل برهمنی بر درت مرا باشد
بلا و فتنه از آن نخل باد یارب دور ۔ که برگ میوهٔ او فتنهٔ بلا باشد
ندانم این دل گمراه را که فتوی داد ۔ که بت پرستی در عاشقی روا باشد
فغان که باد ز بوی تو بهر کشتن خلق ۔ همی برد که چو من بیدلی کجا باشد
مخواه عافیت ای پندگوی خسرو را ۔ چو عاشق است رها کن که مبتلا باشد

ولہ

مرا بسوی تو پیغام دوستی خطاست ۔ بآفتاب ز ذره چه جای پیغامست
هزار جان مقدس شده نه خاکستر ۔ هنوز پختن سودات ز آدمی خامست
بیار ساقی در پای می که جانم سوخت ۔ ز خامی دل خود گرچه دوزخ آشامست
نه آن چراغ که دلهای خلق می سوزد ۔ چراغها که سر کوی تو بهر شامست
حلال بادت هر خون که میکنی در راه ۔ بران خرام که صد جانش مزد هر گامست
تن تو جان جهانیست گر زمین پرستی ۔ تو سرکشی بگریبان روانی اندامست
خطاست نسبت بالای تو بسرو که سرو ۔ ز شوخ و شنگ خرامان مست خود کامست
دلی ستده بانده که لاف نه نهد ۔ گر این خرابه ز سلطان خویشتم انعامست
زکاة حسن کم از یک نظاره کا خرمن ۔ گدای کوی توام گرچه خسروم نامست

ولہ

دل داده ام بدلبر وردی خریده ام
وین تحفه بهر جان خودش آوریده ام

عشقش که هست قیمت او صد هزار جان
سودی گران است این که بجانی خریده ام

یک موی او بیار که بر دوزم ای صبا
این چاکها که هست بجانی دریده ام

جانست در هوای پریدن که گشت بخواب
بر شکرش مگس شده گویی پریده ام

ای ساربان من اشتر مستم که دیوانه
در وادی فراق مغیلان چریده ام

نظاره ام کنید که در کوی عاشقان
روی سیاه کرده و جعدی بریده ام

خسرو و غم بکشت همان پیوست این
کش سالها بخون جگر پروریده ام

ولہ

آن کودک نورسته که سیمین بدنی شد
چون شست لبانش شیر چو شکر دهنی شد

بس غنچهٔ دلرا که نهد چاک بهر سو
آن گل که ز نوروز جوانی چمنی شد

آن یوسف جانبس که درین سینه درآید
سوتی که تنم گرد تنش پیرهنی شد

سلطان مرا عمر فزون باد بدولت
کز دولت او خلعت عاشق کفنی شد

بس باشد ادب صحبت من بهر خیالش
کو شب بروی ورد زنی و دزد فنی شد

وقت می لعلی که بران روی کشیدیم
اینک همه خونابه بروی چو منی شد

چون جان دهم از خاک من ای میر ولایت
بتخانه برآری که دلم برهمنی شد

پس مرد خدای که چو در عشق درآمد
گلگونه خون کرد برخساره زنی شد

خسرو ز بیزار دل خود خشم گرفتست
کز کرده تو با دل خویشش سخنی شد

ولہ

ز دوری چو تو خونابه من افزون شد
مرهم ز اشک من از آستانت گلگون شد

بجنون دیده نشستم چو قصهٔ دل خویش
دست نشنفتی از ان [illegible] خلقان مجنون شد

تو پای پیش نهادی بره که بخرامی
بپای بسته ز دل [illegible] سر [illegible] شد

بکش بناز جهانی که شکل شوخی تو — نه ز فتنهٔ دهر و بلای گردون شد
کرشمه چند کنی یک طرز گوشهٔ چشم — برین طرف که جگرهای بیدلان خون شد
بکنج کوی تو مردم بگفتیم که سگی — فتاده بود درین گوشه حال او چون شد
خیال خنده که تست این گریه خسرو — که چشمهاش چنین پر ز در مکنون شد

ولہ

آن دل نماند کش سر بستان و باغ بود — کوی همیشه سوخته درد و داغ بود
هر خانه دوش داشت چراغی و جان من — میسوخت زار خانه من آن چراغ بود
من بیخبر فتاده در آن کوی مرده وار — تا دیدنم صلای غلیو از دماغ بود
روزی نشد که جلوه طاؤس بنگرد — این دیده را که روزی زاغ و کلاغ بود
دی در چمن شدی ز بوی تو شد خراب — بلبل که بوی های گلشن در دماغ بود
رفتم بسوی باغ بیادت گریستم — بر هر گلی دگر نه کرا یاد باغ بود
بنگر که چون صحیفه سودا شد از خطت — جانی که کارنامه عیش و فراغ بود
شگفتا بیر سم چو شدم خوش بخنده گفت — خسرو درین حدیث منه دل که لاغ بود

ولہ

روی تو که پیش نظر آسایش جانست — آزاد که جان من اگر هست همانست
در شهر چو تو فتنه مردم کش پیدا — من زیستن خلق ندانم که چه سانست
بس دل شده کشت بیک نظری دیده و رفتش — جانش بعدم رفته و سویش نگرانست
کی بر چو تو خورشید رسم من که ز خواری — بر خاک درت سایه من نیز گرانست
عشق است که با دل خورد افسوس چه داند — هر چند که بنیاد خرد از همه دانست
گر خون جگر گریه کند عاشق شهوت — زین دانش که خیفش نه ز دیده روانست
ترکی که دو ابروش نشسته است بدلها — قربانش هزار است اگر چشم و کمانست

همی آید و در خاک فتادم که بمیرم — گفتم که وه این کیست دلم گفت که جانست
خسرو ز همی دیده بدخواره بخسپ — با خود بسجد شیش همه شب در هذیانست

ولہ

ای وجود تو دیدهٔ و جانم — چشم بیدار و جان پنهانم
بس که سوی تو میدوم بخیال — سوی خود باز ره نمیدانم
گر کرشمه کنی و گاهی ناز — من بدین گونه زیست نتوانم
مهرت از جان من برون نرود — جان من گر برون رود جانم
تا ترا دیدم و ندانم جان — والله از زیستن پشیمانم
چون وفا در دلت نمیگردد — آسیای تهی چه گردانم
خالی از گرد دامنت گفتم — چون بگیرد اجل گریبانم
پند اید وست بی نیفتم ازانکه — تو ز شهری من از بیابانم
اینچنین در خیال یار من — خسروا با خیال جانانم

ولہ

دل من چون شود دور از وثاقش — کماند آویخته زابروی طاقش
عجب سیّاره دارد دل من — که می سوزد جهانی زاحتراقش
هزارم دیده باید گاه جولانش — که بندم فرش در راه براقش
مکن ضایع طبیبا مرهم خویش — که خوش میسوزدم داغ فراقش
گزیده شد دلم از جان که جانم — سگ دیوانه شد در اشتیاقش
خرد در محو عشقش لافنازد — نکو دیدیم پوش و دم طراقش
نخواهد بی تو جان آسوده خود را — بدین آسود جانا اتفاقش
جفاهای ترا گر دل کند شکر — مرنجی جان خسرو زین نفاقش

ولہ

ازانگهی که گشادم برین جهان نظر خود
چه خون که خوردم ازین هر دو چشم بدنگر خود

بباغ رفتم و ذوقی ز بوی گل نگرفتم
ز بس که سوختم از بوی سوزش جگر خود

کجات بینم و در بام تو چگونه برآیم
هزار وای که مرغان نمیدهند پر خود

چو گفتم بدرت شکست هم سر بیدر
هزار فسوس درت بودنی فسوس سر خود

سرم که بر درت افتاد تا بپای تو سنجد
بپشت پا چو کلوخیش دور کن ز در خود

سر افتاده رها کن براه خویش و تن من
طفیل بر خس و خاشاک دان برهگذر خود

چو بنده روی تو بیند بران شود که بگردد
هزار بار بگرد سر خود چشم تر خود

دلم که صدق ندارد ز کار عشق چه بندی
ده این نگین دروغین جدا کن از کمر خود

ز عشق آنکه رسد بی سپر بدیده خدنگت
بر آنست دیده خسرو که بفگند سپر خود

ولہ

رفتی و شد بی تو عالم زار باز آی و ببین
سینه دارم ز هجر افگار باز آی و ببین

بر سر راه تو زان بادی که از سویت رسید
دیده من پر خس و پر خار باز آی و ببین

بی تو از خون دو دیده دوستگانی میخورم
غرقم زین دیده خونبار باز آی و ببین

گر چه نایی که ببینی حال من از گفت من
بوکه بر بیمار جانبین یکبار باز آی و ببین

چو برفتی از من و من از خود اکنون لطف کن
گاه رفتن آخر این دیدار باز آی و ببین

من نمی گریم بیا این شخص چون مویم نگر
از خم گیسوی خود یکتار باز آی و ببین

گر ندیدی سوزش مجنون بدرد و داغ عشق
درد و داغ خسرو غمخوار باز آی و ببین

ولہ

هر بامداد کابشم بر سر رهش
وقتی نگر که بنگرم از دور ناگهش

آبی کنند هر کسی اندر ره سبیل
من خون خود سبیل کنم بر سر رهش

مهمان خویش را که تو اشند باز یافت　　آنان که گم شدند دران روی چون مهش
زان که گهی پر از خوی گلگون کنند نسیخ　　کابش سبز و گلاب چو سیمین بود جهش
گویم بخش جان من و گویدم که نه　　جان بخش من بس است لبهان گفتن خوشش
چون گل ز رشک جامه دریدم که تا چرا است　　در گرد روی گشتن باد سحر گهش
فریاد من نه تا له خسرو که هر شبی　　خفتن نمی دهد که نفیر علی اللهش

وله

زلف تو بهر آب مصفا نتوان شست　　الا که بجو نابه دلها نتوان شست
هر شب من و از گریه چو کو نتوان شستن　　بدبختی این دیده که آن پا نتوان شست
دریا زپی بخت بد از دیده چه بینم　　چون بخت بد از خویش بدریا نتوان شست
با داغ سیه روی عشقت اجل من　　کاین خال محال از من سودا نتوان شست
از دردی خم شوی مصلای من آید و　　کز آب دگر این لکه ما نتوان شست
ته سوی سبو و همین از کوزه نا شست　　زانک از پی ما جامه مصلا نتوان شست
نوشیم می و بر سر خود جرعه فشانیم　　هر جای که جرعه چکد آنجا نتوان شست
اید دست بخسرو مرسان زحمت بندی　　کز زمزم کعبه دم سگ را نتوان شست

وله

هر نیم شب نهفته بروی تو ره کنیم　　پیش در از طفل سگک خوابگه کنیم
در حریم هر طرف ز نظاره مردمان　　وانگاه در رخ تو بدزدی نگه کنیم
روزی دو دیده چهار نشد با تو وه که چند　　در چار سوی راه تو دو دیده ده کنیم
نسخه کن ای فرشته خط یار بهر ما　　باری چنین چو نامه خود را سیه کنیم
هان ای حریف می چو زمی زنده ایم ما　　در تو به هر دو نیست بیا تا گنه کنیم
رندان مفلسیم که گر دست رس بود　　غمهای می سبیل بهر کوی و ره کنیم

گفتی که پرویسم دوسه گر خسروا خوری — دریای پر بسیار مباد اکه نه کنیم

وله

امشب میان غنچه خطان سرمست غلطان بوده ام — جمعی که یاری بکشیشی مست و پریشان بوده ام
دی جمع خوبان بوده ام گر شد بیاد ایمان شکست — عیبم مگیر ای پارسا در کافرستان بوده ام
گر من اسیر بت شدم ای زاهد الله بکش — کافر من گمراه هم وقتی مسلمان بوده ام
با او بدم شب پریشان در خود گم یعنی خلا — من آن گدای ام که شب در خواب سلطان بوده ام
چهره زهر سنگی درم دامن بهر جای گره — شد لعل زخاک ره بسر بر دست مهمان بوده ام
گفتی که در دامان من خود را شناس و دست زن — عمری ازین شرمندگی سر در گریبان بوده ام
پرسی که با من بوده وقتی و تنها گفته — دور از تو اکنون مرده ام آرزو با جانان بوده ام
گویند از وبار آنچه دادی بیخبر بگذار تا — یکچند با جانان بوم با خود فراوان بوده ام
شد خسروا عشقم بلا از بس من و دیوانگی — رفت آنکه وقت عقل را در زیر فرمان بوده ام

وله

روزی بلاغ گفتم که نیست بت با مه — من بعد لست حیا من هذه الندامه
چون او کند خرامش با شکل و قد قامت — نظاره تنادی قد قامت القیامه
گاهی زند به تیغم گاهی زند به تیرم — فی کل ما تعدی خلاقنا ادامه
چون حال خویش گویم با ظالمی کشیش — لم یعتبر حدیثی کالعجم فی التهامه
ماییم و کعبه جان مردن بوادی غم — والله کر یبنی یا طالب السلامه
امشب بناله خود خوش بوده ام که تا که — فی الصبح ذات قلبی ادعیت الحمامه
خسرو ز طعنه نرسد اینجاست بازی جان — کالسیف کیف یرضی من خاف من ملامه

وله

ما نخواهیم این غم خود کاشنا بیرون برد — آشنا هم زین رخ پر خون ما بیرون برد

گفتمی اول که در جانت کشم وین لحظه وای
کیست کو بشگافد این جان و ترا بیرون برد

خاک خواهم شد بکویت خاک بر فرق صبا
از سر کویت گر خاک مرا بیرون برد

از پریشان کاری زلفت که آن دربست کو
دل جدا و جان جدا و تن جدا بیرون برد

مردم از پیچش که نی زلفش نه جان بیرون برد
نی کسی جانم ازین دام بلا بیرون برد

در هوایش آنکه پندم میدهد گر بیندش
مرده دانم گر سر خویش این هوا بیرون برد

دوش میگفتم که آن سلطان خوبان یاد کرد
بیش این سودا که از جان گدا بیرون برد

نوش باد است مارا باده کو هنگام خوش
دعوی زهد از سر صد پارسا بیرون برد

میکند بیرون و میگوید مرا از در برون
خسرو این کین لطیفه سر کجا بیرون برد

ولہ

رسم خونریز دران خوی جفا ساز نماند
این کله در سر آن ترک سرانداز نماند

گر رود جان و گهی باز در آید در تن
گه تنها پاک در اندیشهٔ آن باز نماند

با دوستی که براند سر عشاق بدوش
آن هوا در سر آن سرو سرافراز نماند

بستن چشم ندانم که چه باشد زانگاه
گو برفت از نظر و دیدهٔ من باز نماند

ذکرت از رشک که با خویش نگویم مردم
که برون دادم و اندر دل همراز نماند

ای که زلف از پی بیچاکی لم می تا نلی
دام بگذار که این مرغ ز پرواز نماند

گفتمی نام تو در زستی مردم بیش
که ز لب کم شنوم نام تو کآواز نماند

زاهدی در تو نگه کرد و همه نقد بهوا
بیکی بازی آن چشم دغا باز نماند

ناله ناخوش غم بس که بسی زد خسرو
خجل از بس همه چون مطرب ناساز نماند

ولہ

مرا بهر تو خصومتهاست با دل
کنون با من ز بیچ گدائی یاد

اگر تار سر زلفت همین است
کجا با و کجا جان و کجا دل

ز تو از گوشهٔ ابروی اشارت / ز ما عقل و ز ما جان و ز ما دل
دل او بیگانه گشت از من نرنجم / که عاشق را نباشد آشنا دل
بخون گرم دل پیوست با دوست / پریشان چون توان کردن جدا دل
مرا گوئی که جانت از چیست در شور / بلا شد جان من جان مرا دل
بماندم در بلای دل که یارب / مبادا هیچکس را مبتلا دل
چه گویندم که دل را پند بشنو / که صد منزل ز من راه است تا دل
بیک دلدار بس کن خسرو از آنکه / نه بیند هیچ عاقل جا بجا دل

ولہ

گفتی دلت مرا شد و از من جدا نشد / گوشوار آن هر که شود گوهرا نشد
خورشید من خیال تو از من گهی نرفت / مانند سایه که ز مردم جدا نشد
روزی صبا نرفت بکویت که هر دمی / صد جان پاک همره باد صبا نشد
پرسی مرا که از چه چنین مبتلا شدی / آن کیست کو بدید ترا مبتلا نشد
بسیار داشتم دل آباد و خود خراب / تا نا رها شود پیش من رها نشد
در گردن من آن همه خونها که میکشد / خونریز ما که هیچ خدنگش خطا نشد
دی گرم کرد رخش بسی دیده خاک گشت / بدبختی که چشم منش زیر پا نشد
کردم میان خون جگر آشنا بسی / کان آشنای خون دلم آشنا نشد
جستم وصال نیست و لیکن چون رضای تو / شکر خدا که حاجت خسرو روا نشد

ولہ

گذشت باز بیرون سوی ترک کش کلهم / کنون من و چو سگان خوابگه بخاک رهم
نه بس که من ز نشانش گم شدم بجایی / گمان برم که خیالی مگر بدیده جهم
دلم بماند بدنبال چشم او که کلهم / گهی نگرد بدنبال چشم هم نگهم

من ارچه صوفیم از بهر نقل مست مرا / ته کتاب بسوزید خرقه و کلهم
نی بی درانی عمر و هلاک من زین غم / که نیست هیچ شبی کم ز صد هزار مهم
مگو نصیحتم ای آشنا که بیخبرم / مدار آینه و پیش من که رو سیهم
بجان رسیدم ازین دل بکش ز بهر خدا / که تو ز ننگ من و من ز ننگ خود برهم
گرست عشق گناهم سیاستم کن لیک / تو لیس ده گفتم هم ز خون من گنهم
به پیش دیدهٔ خسرو تو لی دبس چکنم / چو پیش چشم نیابند آفتاب و مهم

ولہ

گر خود سخن ز زهره و یا ماه بشنوم / نبود چنانکه نام بت دلخواه بشنوم
بیخوابیم بکشت دو افسون که بهر شب / بنشینم ز دل فسانهٔ آن ماه بشنوم
تیغم زن ای نقیب که قربان شوم چو خود / آندم که من روارو آن شاه بشنوم
بانگ صدای ارغنون نبود خوشم آنچنان / آواز پای اسپ تو ناگاه بشنوم
خود را کنم سپند و نخواهم ترا گزند / از عاشقان تو بدر تو آه بشنوم
دل را بپای خون فگنند همچو برگ گل / چون تو ز باد سحرگاه بشنوم
فقهی است در عبادت بت این غزل تمام / خسرو بخوانش تا من گمراه بشنوم

ولہ

ای دور مانده از نظر دور ماندگان / باز آی و هم بجان و سر دور ماندگان
عمر بیاد رفت و نیامد ببوی ما / آن باد کاورد خبر دور ماندگان
مردم ز تشنگی در آن هر شب ده که در فراق / دشوار میرسد سحر دور ماندگان
هر شب رویم گریه خون جگر خوریم / آنجا که بود رهگذر دور ماندگان
بیرون نه از نظاره دیدار بعد ازین / هر تشنه‌گی پیاده سفر دور ماندگان
خلقی بپرسدم که رسیده ندی فغان / ایست داغ تازه و تر دور ماندگان

ازپس که بهیده هر ذره هجر یاد دوست خوش ناوک است در جگر دور ماندگان

هر ساعتم نه خوردن غم خواب مردنست آری همین است خواب و خورد دور ماندگان

دلها شود کباب چو خسرو زند نفیر چون دور ماندگان ز بهر دور ماندگان

ولہ

یکره ز دور دیدن قصد هزار جا نکن قربان هزار چون من بر چشم ناتوان کن

در دیدن بلاست شما تا جان دهند خلقی در عهد خود بدبینان نرخ بلا گران کن

از دیدن تو مردم تا بر زنیم نمیرم در شخص مرده من خود را بیار و جان کن

کشت آنکه او به بند و تا کشته گردد هم یکبار رو می خویشتن تماشای لب نهان کن

صد جانست قیمت تو شو زلن من بجانی هر دل گدای یکسو و خود زیان کن

از نوک غمزه تا کی خونها کنی دمادم شهری بکشتی اکنون شمشیر در میان کن

از کوبش غمت چون بگسست بند بندم یکجرعه خود دم و ده پیوند استخوان کن

از لب چو دیگرانم گر شکری ببخشی باری طفیل ایشان خاکی در این دهان کن

گر دهی توانی در جان بری ز من هم تسلیم خسرو خواه این و خواه آن کن

ولہ

لعل لبت بچاشنی از انگبین به است رنگ رخت بنازکی از یاسمین به است

صد فرق در میان تو و آفتاب هست دید آسمان بسوی تو و گفت کین به است

در باغ سرو راست لیکن دیده ام و چیزی که راست سرو همین راستی به است

بی شمع خویش روشنی خانه یا بیدم آتش درون زنند که روشن چنین به است

مائیم جعد کرده قلم کز پی خطش نام سیاه و پیرهن کاغذین به است

گر ز آب تیغ کشته شود هر گه که هست بر جرم عشق غمزهٔ آن نازنین به است

یک تلخی آر ز دست من تلخ عیش را آلوده لبت کز صهبا انگبین به است

گفتی ثبت نگون دولت خوشست خسروا | مارا همین نموده بر انگشترین بس است

ولہ

هندوی زلف را چو تو یغمای چین دهی | در روم و ری سیادت تاراج دین دهی
جز بالش سحر ندهد شغل بلبلان | آن سبزه کش تو مملکت یاسمین دهی
پیش لب تو گرچه گدا نیست کاین | ملک جهان مراست گرم آن نگین دهی
افتاده من بمردن تو گذریم بپای | تشویش بیهده چه بخواب پسین دهی
چون من بروم بتربت من بوسه زنی | علوا بروح من چو دهی انچنین دهی
انجا که گشت تست بگو تا شویم خاک | باری چنین چه کشته خود را زمین دهی
جان بردن نهفته میاموز غمزه را | جلاد را چه استره در آستین دهی
تلخی عشق بی مزه گردد ز نوش وصل | ناخوش هسی که چاشنیش انگبین دهی
من کیستم که خنده زنی تو بروی من | خسرو حسن بهاش تو در ثمین دهی

ولہ

آبادی آن بسیم که از عشق خرابست | آزادی آن دل که از زلف بتان تابست
کو غمزه تا کشته از ناله من قفس | کین نشه غم بی طرف جنگ شرابست
تبسم ز سوال آب حیات از لب دوست | از تیر شکا کشت مرا گفت جوابست
آن سبلت صوفی که ز تسبیح بریدی | زان مست شد امروز که سر باز شرابست
ای آنکه چو فردوس بدیدی با لطافت | من دانم و من کز تو بهر بیناب چه عذابست
پیش دل خود از تو هر افسانه که گویم | گوی که فسونی ز پی بستن خوابست
گر نقل تو احیا کنندم دیر شد این دیر | نه آمد شد سلطان خیال تو خرابست
صد باره مکن از پی نقد غم خود را | کاخر دل بریان نمکدان نه کبابست
خسرو که بغرق است تسلیم که مارا | کشتی نه و مقصود بران جانب آبست

ولہ

کدام دل که تو غمزه زدی فگار نشد — کدام کس که ترا دید و بیقرار نشد

حرام باد ز خاک در تو بر هر چشم — که هیچ بهره این جسم خاکسار نشد

بسوخت ناله من خلق را عجب سنگیست — دلت که سوخته زین نالهای زار نشد

نظاره میکنم از دور و میخورم جگری — که جز بدان همیم آن نقل خوشگوار نشد

جهان پر از گل و سرو روانم از تن دور — صبا چمن بجهان گوئیا بهار نشد

به تن جهاز کنیدم دو دیده چون با دوست — دو دیده چار نشد اما دو لب چهار نشد

خوش آن کرشمه که از ناز خویش در زن ست — بدید و بر شکناد او و شرمسار نشد

متاع وصل نه اند و قیاس همت ماست — که مرغ سدره غلیوار زرا شکار نشد

بعشق دوزخی خام سوز شد خسرو — از آنکه سوخت درین کار پخته کار نشد

ولہ

صفیست آب حیوان ز دهان نوش خندت — اثر لبست جان شیرین زلبان همچو قندت

بکدام سرو بینم که ز تو صبور مانم — که درا زماند در دل هوس قد بلندت

بخزان هجر مردم چه نکست شدی که ما را — بنشاط گل شگفتی ز دهان غنچه خندت

منم و هزار پیچش ز خیال زلف در دل — بکجا روم که جانم رهد از خم کمندت

بر هست فتاده ماندم روشی بکن بچوگان — که چه گرد نیست بادی ز سم سمندت

ز تو دور چند سوزم بمیان آتش غم — همه عمر تم زعودت همه رشکم از سپندت

کن اشارتی چو شاهان که بر بند بند بندم — که ز لطف این سیاست برهم مگر ز بندت

بزن ای رفیق آتش که اثر نماندم تا — تو رهی ز ناخوش من من سوخته ز پندت

بهر این خیال خسرو که بعشق در نهانی — بود ار چه ز اهل حکمت خردی هزار چندت

ولہ

بحل کن آن همه خونها که در غمت خوردم — که عمری از دل و جان شکر این کرم کردم
حدیث وصل نگویم که گفته شد روزی — ز بخت بد چه لگدها که بر دهن خوردم
پری که جان منست هم از دیدن تو می‌میرد — که زنده ماند اگر اینچنین بود مردم
چنان خوشم بجفایت که تو تیر زنی — قبول اگر نکنم من ز دیده نامردم
بمیرم و نه‌دهد درد خود برون زیراک — کجاست دل که شناسد حلاوت دردم
چه کارم آید اگر خاک کوی تو نشود — تنی که از پی آن سالهاش پروردم
سگی که گرد سر کوی تو توانم گشت — بعشق گرد سر خود هزار پی گردم
بگو بتو که شوم خاک نیست غم مگر آنکه — صبا نه کوی تو سوی دگر برد گردم
گریست خون ز جفای تو خسرو صد شکر — که سرخ گشت بکار جفا رخ زردم

ولہ

از من آن کامیاب را چه غمست — زین شب ماهتاب را چه غمست
ذره‌ها گر شوند زیر و زبر — چشمهٔ آفتاب را چه غم است
گر بسوزد هزار پروانه — مشعل خانه‌تاب را چه غم است
خرمن من که گشت خاکستر — آتش پر عذاب را چه غم است
گر مرا نیست خواب اندر چشم — چشم آن نیم خواب را چه غم است
در کنم من سوال حاضر خویش — ترک حاضر جواب را چه غمست
خسروا ار جان دهد تو دیر بزی — ماهی ار میرد آب را چه غمست

ولہ

زلف تو باز فتنه را رشته دراز میدهد — خط تو اهل عشق را سبق نیاز میدهد
می کردی نه بان مرا زین وشی که هر زمان — چشم تو جان برد همی لعل تو باز میدهد
کشتن نغدم از تو به یادم نیه از کشتنا — کاب حیات خلق را عمر دراز میدهد

کی محل سگی چو من لاف وفای آن شهی — گر ز دل شیر اژدها طعمه باز میدهد
ناز که گویمش بکن کی غم جان من خورد — آنکه دمی هزار جان را بتاب ناز میدهد
گذشت شب سیه مرا و کرد فراق بسملم — وه طرفه مؤذنی بانگ نماز میدهد
چهره من همی کند مایه عشق نامها — گریه خون کش از دلم لخت لخت راز میدهد
بر گذری که میکنی داغ فضیحتم بدل — شمع شد از سر هوس تن بگداز میدهد
خلق کیان خسروا ست آنکه فزون میکند — گر پسر سبکتگین جان با ایاز میدهد

ولہ

سری دارم که سامان نیست آنرا — بدل دردی که درمان نیست آنرا
براه انتظارم مست چشمی — که خوابی هم پریشان نیست آنرا
بعشق از گریه ماندم چه جیحم — پر از کشتی که باران نیست آنرا
فراقش کرد عمرم روزها تنگ — شبی دارم که پایان نیست آنرا
ترا ملکی است ای سلطان دلها — که جز دیهای ویران نیست آنرا
سخن داری یگانه در نکوئی — که دوم ماه تابان نیست آنرا
خطت نو خیز و لب ساده هنوز است — خوش آن مضمون که عنوان نیست آنرا
گدا میبوس خطت ست گر حسن — بها ملک سلیمان نیست آنرا
ز خسرو هیچ ار گشت ناچیز — خیالی هست اگر جان نیست آنرا

ولہ

کسی که بوی تو اش در دماغ می افتد — ز زندگانی خویشتنش فراغ می افتد
شدم ز زلف تو دیوانه وای مسکینی — کز این خیال گرش در دماغ می افتد
ز رنگ زلف تو از روی کشتگان چه خوش — ز بهر خوردنشان چون کلاغ می افتد
همی که دل سوخته است شعله او — بکوی یار که برگشته زاغ می افتد

نه قطره سوز دلم هی چکد زین چشم
چو شعله شعله گلی کز چراغ می افتد

خبر ز داغ جگر میدهد بیوی جگر
ز خون دیده که بر جا سراغ می افتد

ز بهر سوزش مرغان بوستان چه عجب
که ناله می کنم آتش بباغ می افتد

سن او فتاده ز ناپاک سینه پیش رخش
لبش بخنده که خسرو بلاغ می افتد

ولہ

ای که بسوی خود صد دل نگران بینید
از شوخی و رعنائی کس سوی کسان بینید

گوید که بخواهم دید میراز من یاری
آنکس نبود خوابی او خواب کسان بیند

خون گشت دل یعقوب تا دید ز پیراهن
گر حسرت آئینه در آئینه داران بیند

نازنده چرا نبود آن شاه جوانان کو
زیر علم گیسو صد لشکر جان بیند

عذرش بچه سان خواهم کاندر دلش آتش
از خون دو چشم من هر جا چو نشان بیند

از حسن همین بهره خونریز و جفا باشد
هر چه چو کند رحمت قصابیان بیند

درجوی سرو سر دم چشم من خون دل
کانکو دل خوش خواهد در آب روان بیند

یاری که هوس تا هر دم کش
بگذار که بیچاره یکچند جهان بیند

تو با همه چون خواهی ولیکن چون خسرو
شد پیر کنون خود را کی یار جوان بیند

ولہ

بیا ساقی که با دردی فتادیم
بخدمت پیش میخواران ستادیم

سر رندی چو گم کردیم در فسق
کلاه صوفیان هم کژ نهادیم

ره کن غرقه کردیم و بمیریم
میان می بهانه دری فتادیم

بجو ساقیان میریم باری
چو داد طاعت و تقوی بدادیم

چه جای توبه ده چون گشته
که از خوبان بخوبان ره گشادیم

نکوئی شاهدان رسوا ندیدیم
که با این دولت اقبال شادیم

مرا از غم بود از عشق داریم
چه غم دارد گر از غم نامرادیم

بکش ای خوش بسر ما را بیک ناز
همان پندار کز مادر نزادیم

بده یکجام کیخسرو بخسرو
که ماهم در گدائی کیقبادیم

ولہ

خرابم کرد تشکل کژ کلاهی
که در زیر کلاهش هست ماهی

چرا از جان نمیرم پیش روی
که صد جان ارزد اندر یک نگاهی

گناه از دیدن خوبانست حقا
که نفروشم بصد تو بیگناهی

سیه رویم ز دل کین دل چنان خست
که بر رو میرود خوبی سیاهی

چنانم شب در آید که شاد بهم
اگر خورشید بینم چند ماهی

ز شوقت چون رسم ای شمع دلهای
بآبی غرقه کردم یا بچاهی

سوار من ز اشکم سبز پا رست
سمندت را ده زین سان گیاهی

خیالت خوابگه در چشم من کرد
مرنج ار هست ناخوش خوابگاهی

مرا دزدان غم آزرد گشتند
که خسرو را زدی در دیده راهی

ولہ

توئی در پیش من با خود مه پروین نمیدانم
شب قدرست امشب کین قدر این نمیدانم

روی باغ و مرا گوی که گل بین چون منم عاشق
همین بینم توی می بینم گل و نسرین نمیدانم

چنانم لذت یاد تو بنشسته است در سینه
که از بس فرق مرگ تلخ جان شیرین نمیدانم

چه می پرسی که از مهرت کشم خود کی با ازکیت
بکش باری تو کز مهر تو مهر و کین نمیدانم

خرد را گفتم اندر عاشقی شرحی بکن گفتا
غریبم رسم این کشور من مسکین نمیدانم

بیا بالینم رسیده یار و من مردن از شوقش
که نامش در زبان و کیست در بالین نمیدانم

سوالی میکنی پیشم که خسرو من کیم پشت
شنودم لیک این حسرت جواب این نمیدانم

ولہ

کر جنبش ز نسیم ایدل تو چاره بکن باری
ور چه زرد و بیرون جان پاره بکن باری

دانم که رود جانم در دیدن روی او
تا زنده این دیده نظاره بکن باری

ای چشم نه بخوابیست از هجر ست این
زین حال گواه خود سیاره بکن باری

ای باد نداری گره کشتی پا یانی
دام از سمن و نسرین رخساره بکن باری

پولاد شکاف آید چون غمزه یاری تیغ
گر جان نکنی ز آهن از خاره بکن باری

چندم غم رسوائی ساقی بیکی باده
این عقل مخالف را آواره بکن باری

عمرت نبود خسرو جز گر سخنش گوئی
تا که بماند جان این چاره بکن باری

ولہ

تقدیر که یکچند مرا از تو جدا داشت
بر جان گله دارم که مرا زنده چرا داشت

اندوه جدائی ز که پرسم که مرا چند
دور فلک از صحبت یارانش جدا داشت

دیوار ترا من غلهٔ خار نخواهم
هجرت بدلم گرچه که صد رخنه روا داشت

داغ دگرانیست که از گریه بشستم
آن داغ که دامانت ز خون دل ما داشت

جان جستی و سیرت که به بیتم ندادی
ور نه که تو عمری بر تو جان چه بقا داشت

وی گیسو پر کرد تو می گشت کشانرا
آن کرد نگویم که همچون بلا داشت

صوفی که خدا میدان تو دید بشوق
آورد مصلا و ترا در ته پا داشت

آغاز شد از سبزه تو بر لب زین پس
در شهر که آورد دل شوریده بجا داشت

خسرو بجفای تو دهد جان در آفاق
گویند همه گان دیوانه وفا داشت

ولہ

غم بگذشت که از یار مانده ام چکنم
بدام هجر گرفتار مانده ام چکنم

نماند طاقت زاری و ناله اکنون شوخ
نمیرود ز دل زار مانده ام چکنم

بمردن و هم غم پنهان باورم نکند | اسیر صحبت اغیار مانده ام چکنم
همی بگفتند ملامت که چند گریی خون | ز زخم غمزه دل فگار مانده ام چکنم
شدم ز یاری خویش و ز جان و دل نپروا | که هم ز خویش و هم از یار مانده ام چکنم
همی گفتند که منکر بودی خوب چو من | بعالم از پی این کار مانده ام چکنم
رفیق گفت خماری وش از چه بود | بسی شب است که بیدار مانده ام چکنم

ولہ

ای غالیه گرد ماه سوده | آراسته شمع را زدوده
همچون شبنمی ز خورشید | آئینه که روی تو نموده
ز پیچش روی دلکشایت | انگاره هزار دل زدوده
جان تازه ز گرد راه شکست | کان خاک مفرحیست سوده
هر روز بکوی تو جوانان | جان کاشته و جگر دروده
هر دم ز رخ که دیدن آن | جان داده و عمر تو فزوده
بیگانه شد آن دلی که بودست | وقتی ز تن خراب بوده
هر شب دل من حدیث در دست | خود گفته و هم ز خود شنوده
کس در غم تو نداد پندم | جز آنکه غمی نیافزوده
از لطف تو یافت بستری لعل | خستهٔ که سیلان خون غنوده

ولہ

ای غمزه تو که تیر جفا در کمان تست | آهسته تر که دست دلم در عنان تست
بنمای رخ که زود بمیرد ز دیدنت | روزی دو سه که عمر درو میهمان تست
جانها بباد داد که دایم شگفته باد | آن گلشنی که بر سر هر دو روان تست
داغیست از شرارهٔ آه کسی مگر | خال سیه که بر رخ چون ارغوان تست

گر هر زمان بخانه دیگر شوی نشانه — می زیبدت که هر همه یاران تست
دل برده‌ای بوام تو اینک بده مه — جان نیز میدهم لب تو گر ضمان تست
زان میزنیم که بدهن انگشترین نهم — شبها درین خیال برم کن دهان تست
گفتیم بکش کمان ز رهم ناوک مژه — بنمود این که این همه بهر جان تست
فریاد خسرو ار شنوی شب بکوی خویش — رنجه مشو که فاخته بوستان تست

ولہ

یاران که زخم چشم بلایت چشیده اند — با جان بمانده از همه خوبان رمیده اند
پس زاهدان شهر که زان چشم پر خمار — بیخود گسسته اند و مصلا دریده اند
ترسندگان ز جور دهان باز بسته‌اند — مرغان دشت دان که بتنگی پریده اند
پاکان که بهر عشق تو خود را فروختند — گویی که گوهری بهای خریده اند
گرد دامن آنکسان نشسته اند کز صفا — دامن ز سلسبیل و ز کوثر کشیده اند
بنمای شکل خود که بسی خون گرفتگان — جان را بکعبت نهاده بدیده رسیده اند
جاروب آستان تو معزول شد که — زان جعدها که بر سر کویت بریده اند
آنانکه عاشقان ترا میزنند طعن — سنگ و در دارشان که رغبت راندیده اند
باید نوین سپاه از غزل خسرو اهل دل — سوزی که در فسانه مجنون شنیده اند

ولہ

بسانک فی فوادی الم بلا دوائے — ازنی الجمال یوما کرما لنا شفائے
شبم دور تو هر شب خبرت نمیکجا ام — تو درون سینه من بغم شو الجائے
افصبرح یا بخیلی بتب الثنا تخیل — وفوالمنی دامادح دامن اجتنائے
همه هر شبه رود بیت من وحسرت خسرو — که گدای بی نوا را ندهی کسی گدائے
وتنام مستریحا بتغافل و تد — بهواک کل لیل هدیا علی التعفائے

زحیات من زهجرت نفسی بحیله ماندم ز تو این قدر بپا بد که دمی بسویم آیی
و اذا فنیت شوقا بفنائک المکلا رأت العیون حالی و بکت علی فنائی
ز سنان و تیر اگر چه دل و سینه رخنه گردد بنود تیر خسرو چو جراحت گدائی

ولہ

از رشک من بیادت جز سرخ گل نروید زان بوی در دیت آید هر دم کسی که بوید
جای که از لب تو باران بوسه بارد دل غنچه غنچه خیزد جان توی توی روید
در چون تو شهسواری دیدن بسست هر دم رخش امید پی کن گر سوی وصل پوید
چون بر درت بهم رخ گردی بر نشیند خون میخورم ز دیده کان گرد بر چه شوید
چشمم که خورد خونم از بس که خون گرفتش خود ریخته خود را با آنکه کس نجوید
جانم فداش چون او خود را بچشم ساید با جمله در حکایت با من سخن نگوید
زین غم که در جدای خسرو و بسینه دارد شاید که بر تن او هر موی او بموید

ولہ

خطاب طلعت تو نامه زمین کردند ستارگان همه بر رویت آفرین کردند
بهر چه هر خم موی تو بهر کشتن خلق هزار فتنه چو دزدان شب کمین کردند
از آنگهی که برآمد خط تو گرد عذار بسا کسان که چو خط جامه کاغذین کردند
اگر فرشته شود بسته چون مگس نه عجب از آن لبی که چو حلوا و انگبین کردند
بنا توانی چشم تو خواست قربانی خوشم که طره و زلفت مرا گزین کردند
بتان که دست نمودند خلق را در خون بعهد تو همه دست اندر آستین کردند
ز خاک مهر گیا رست هر کجا بدر رفت کسان ز دانه دل تخم در زمین کردند
ز من سوال کنی گر چه مست و بیهوشی ز چشمهات که تاراج عقل و دین کردند
ز تند طعنه که رسوا چرا شدی خسرو مرا قضا و قدر چون کنم چنین کردند

ولہ

منم و خیال بازی شب و روز با جوانان ‌ ‌ ز خط خوش تو با خود رقم خیال خوانان
که زید بشهر زیبان که اسیر تو جهانی ‌ ‌ تو چه خوبان ظالم ز کرشمه تیغ رانان
ز غمت فروخت آتش ز برای هیزم آن ‌ ‌ همه جان خاک بروی ز درون پاک جانان
تو که پیر زهد و تقوی بخراشی کی صبید منت ‌ ‌ چه غمت بود عفا الله ز هلاکت جوانان
دل و جان صد که غم بد بدرون هر دو جا ‌ ‌ تو ز جان بسی سبکتر چه کنی برین گرانان
سخن فراقت از دل سبب هلاک من شد ‌ ‌ چو نفیر و آه ما تم بحضور تا توانان
من و حیرت خموشی تو شناسی این معما ‌ ‌ که حدیث خویش گفتم بزبان بی زبانان
چکنم چه حیله سازم که بجان رسید کارم ‌ ‌ چه ز طعن خلق نادان چه ز پند کاردانان
تو اگرچه هیچگاهی نکنی نگه بخسرو ‌ ‌ چه خوش است وه که جانم بحدیث بدگمانان

ولہ

نام گل گیرم بی پشت بر زبان آید گران ‌ ‌ دم نه تم بی یاد رویت بر دهان آید گران
در ترازوی دل ار سنجم ترا با جان خویش ‌ ‌ در لطافت تو سبک باشی و جان آید گران
ابروت در سینه ام بشکست و می لرزم ز بیم ‌ ‌ کاینچنین تو زی بران ببا کمان آید گران
گر خیالت بر دیاغم پر زبان ناریم نه آنکه ‌ ‌ منت کم همتان بر میهمان آید گران
گر بمیرم بر سر کویت ندارم غم آنکه ‌ ‌ بر جهان خاک عزیزان استخوان آید گران
از گرانی دارم این غمها که با این لاغری ‌ ‌ سایه من بر زمین و آسمان آید گران
کو چه بودی گشتم از خواری گرانم با همه ‌ ‌ بوالعجب موئی که بر جمله جهان آید گران
نیک ناید عاشق ار صد جور از جانان رسد ‌ ‌ گرچه بر تر سیل کی بر ناودان آید گران
سودمند است ارچه پند دوست بر خسرو گران ‌ ‌ کز طبیبان کس بر ناتوان آید گران

ولہ

دران دلی که تف از شعله حبیب نشد
ز هیچ روشنیش در میان نصیب نشد

بگو بعاشق اگر حاجت روا شد آن هم
دلی ازان ملامت گزور رقیب نشد

چنان ز دیدن آن چشم ناتوان حالی
بمرد خلق که کس بهره طبیب نشد

در فخر اوست که پیشش روا روا جا هاست
که شاه محترم از زور و نقیب نشد

بیاد او چو غریبان بکنج غم مردم
که هیچ گه بر کس یاد این غریب نشد

ز شکل خوش پسران کافرشی که دین بنگر
کدام سبحه بر بسته صلیب نشد

چو خسرو اهل مراد داری از غم عشق
فزون صبر که غلیوا ز عندلیب نشد

ولہ

ای آرزوی هزار سینه
در بند دل تو صد هزار کینه

مستم ز برت که هست پیدا
در جام چو می در آبگینه

هر قطره خون ز چشم من هست
بر خاتم عاشقی نگینه

طاقت بدلم نماند یارب
انزل بقلوبنا سکینه

ای عقل که پند نامه خوانی
در آب روان کنی سفینه

مجنون خراب کرده داند
اندوه من خراب سینه

ننگ همه عاشقانست خسرو
سپند سوال در خزینه

ولہ

جان شیرین منی ای از لطافت چون پری
گر پری جانست تو از جان بسی شیرینتری

گوییا بر آب حیوان برگ نیلوفر دمید
آن تن نازک بزیر قرطه نیلوفری

چون بدیدم چشم غلطانت کشیدم پشت دست
گفتمش اینجا دوش اینجا نمی بازیگری

خواستم جورت بگویم چون بجستی لب
نیک بخ را چون بکشتم گفت از زبان دیگری

چشمها بر تو دریا گشت لبها خشک ماند
چون تو سلطان جهان به ملک خشکی و تری

سوز عاشق لطف معشوق است گر خود آتش است — منت شمع آنکه دادش وصلت خاکستری

کافرا تا چند خون ریز مسلمانان کنی — بار دیگر گر مسلمانی ببین سو بگذری

دل ز من دزدی و گوئی نهان زیر لب — پس همی خواهی بخنده جان من بیرون بری

بیکسی شوخی که آخر جهدها چندین مدر — خویشتن را گو که از چه پرده دل میدری

جان خسرو میرود گر در بهشت فرهاد وار — میرسد زین رو که هم شیرینی و هم شکری

ولہ

دو رخ بنماد و بازار کواکب بشکن از هر دو — که گردد تا فتنه خورشید و ماه روشن از هر دو

نه بند دگر کمر بشکر دنی پیش بالایت — تو بنما قامت خویش کمر با بشکن از هر دو

کشیدند آن دو لب خط فتوی بخون مسلمانان — بلا و فتنه را تعلیم تو گشت این فن از هر دو

ز جان و دل چه یادت میکنم دارم عجب یاری — که جان و دل نه بگر یگر بشکند دامن از هر دو

ببین ای یوسف جان گریه خون ریز این دو چشم — که غرق خون و خون تا بشد پیراهن از هر دو

دو همدم میپسندم ولی چون من گرفتارم — بحق دوستی نزدیک من بر دشمن از هر دو

مرا همسایه و عالم جزای طاعت ای زاهد — که من کردم گریبان چاک و چیدم دامن از هر دو

عمارتهای عمر و عقل چون شد پر خلل بی او — بیا و ای اجل بنیاد هستی برکن از هر دو

اگر از عشق افتد مرد و نامرد بیاند سر — سر مردان که خسرو مرد تنها باشد از هر دو

ولہ

مردم چشم مرا بر جا رود دریای درد — مردمی باشد که بنشینی چو بینائی در او

ماه را باری چرا با چو توئی نسبت کند — نیست چون عیاری شوخی و رعنائی در او

در رخت گم گشت عقل و گفت یا رب چون کنم — وصف زیبائی که حیرانست بینائی در او

گرد کویت خاک می بیزم بدامان چشم — زانکه گم کردم دل بی روز سر جای در او

تشنه تو گر بمیرد آب زندگی گر بیندت — زنده و سیراب گردد گر فرو دائی در او

عشق استادیست گردش بلای کوی او | مکتب بدبختی و تعلیم رسوائی درد
خلق گوید خسرو از عشق کسی دیوانه شد | چون کند بیچاره چون نبود شکیبائی درد

ولہ

ای در دل من چو جان نشسته | در سینه درون نهان نشسته
بالات که راست کرده تیراست | تیریست بمغز جان نشسته
جان بر لبم آمد ز رفتن | تا نام تو بر زبان نشسته
من رفتن جان چگونه خواهم | تو شوخ دران میان نشسته
من غرقه و دست و پا زنان وای | می خندد تو برکران نشسته
این خاک که را ز در مکن دور | گردیست بر آستان نشسته
عشاق کشی چو بر در تست | خسرو بامید آن نشسته

ولہ

خیالت بر دل خود شاه سازم | ز بهرش دیده منظرگاه سازم
همه جا بها کنم خاک ار توانم | که از بهر سمندت راه سازم
چو دل خواهم بر آرم از زنخدانت | رگ جان رشته آن چاه سازم
بدل زلفت نشسته چون توانم | که شبهای غمت کوتاه سازم
زهی حسرت که بی تو این تن خویش | گهی خورشید و گاهی ماه سازم
چه بد خواهم صد جان بایدم تا | نکو خواه چو تو بد خواه سازم
چو خسرو را تو شادی می نخواهی | ضرورت با غم جان کاه سازم

ولہ

ز نشانه چون سیاهی زلف خون آلوده را تابی | شود خونابه‌ها روان از هر خم و تابی
درابروی تیغ دیدم خون من از آب شو ابرو | کزان چشم سگی آلوده شد زان گونه محرابی

تنگ داری لب و دارد حلاوت بیش از آمده حلاوت گرچه کم باشد چو افتد بجلابی
گرت آماج داری پیش خود خوانی زنی تیرم ازان بهتر که از دورت ببینم تیر پرتابی
سر آن شکل کردم کافتد از در جوی عکس او بمیر و زنده مرده بزیدار تو شد از آن آبی
قبا منها گذشت از دیدنش بر تن بر با شبی میکرد بازی آفتاب من بمهتابی
بخوابش دیده ام وقتی و عمری شد که بیدارم بده ای بخت خواب خود مگر بینم چنان خوابی
نه بید خوب را شعر و ادب زیبا پسر باید که باشد کافری بازنده شوخی و قلابی
بگویش میرود خسرو سگش را کو صدای دل که پیش خون گرفته میرود مهمان قصابی

ولہ

چون ناله بهر دیدن آن یار بر کشم خواهم که این دو دیده بدیسار بر کشم
بانگ بلند خیز داز آتش چو شد بلند تا دیدنم بهانست چو آواز بر کشم
صبرم بنا شد ار چه که هر دم ز خون دل در خانه نقش آن بت طناز بر کشم
بر یاد قامتش چو بگریم عجب مدار کز گل هزار سرو سر افراز بر کشم
او در بست سیر نگردم هزار بار گر خونش را فرو برم و باز بر کشم
رسوا شدم ز خلق گرم دست رس بود یک یک زبان سفله و غماز بر کشم
دست عزیز رنجه کند گر بکشتنم خود تیغ آن سوار سر انداز بر کشم
میگفت دی رقیب که گر کاوم آستانش پس سر که زان عاشق سرباز بر کشم
یاران بسوختند ز من خسرو آه گرم تا چند پیش محرم و همراز بر کشم

ولہ

برو ای صبا و سلامم بآستانش رسان بصحن منظر و دیوار و در و بامش رسان
پیامی از لب من با هزار بوسه شوق بهر زمین که رود و قامتش و دامنش رسان
دگر کرم کنی آسیب بر دامنم زن پس از دهان من آسیب دامنش رسان

وگر گرمی کنی آسیب برد با نم زن — پس از دهان من آسیب بر دهانش رسان

شود چو خاک تن بر غم بپای هش ریزد — چنانکه غبار نگویم با آستانش رسان

بجان من رسان هر نفس از و بوی — چو جان برون رود از تن در آن جهان رسان

دل مرا که خدنگی زدی رقیب بلطف — پر و کلش از دل من باز در کمانش رسان

فسرده که کند عیب حال من یارب — ز سوزش دل من شعله بجانش رسان

کسی که غرق بدریای عشق شد بزمین — با آشنائی پاکان کمر بکرانش رسان

زبان جانست هم عشق خسرو و این دعوی — چو سخت میکند این غم همه زبانش رسان

ولہ

منم و خیال بازی خشت ز با جهالت — چه سود اگر بپرسی نفسی که چیست حالت

خط جمله خوبرویان که برای ملک دلها — ز قضات حجت تو قیمت از جمالت

قد تو نشسته همه خوناب سهی دل خورده — بچنین جفا نگه کن که چه پرورد نهالت

سر من نگاه جولان ز دست [illegible] — نکس از آن بلند بختان که شدند پایمالت

بدو عالم نقد حسرت نتوان خرید جای — که بنیم کجند دو جهان خرید خیالت

کنی ار چه ذره ذره تن من روا ندارم — چو تو آفتاب روشن را که بود زوالت

بکشم ز چشم دیده ز برای آنکه جانان — چکند چنین کلوخی [illegible] که خیالت

ز تو نیست چو دید زنخی شد چو نمی کرم جفن — چو می بهشت باد همه خون من حلالت

ز فراق سوخت خسرو مکند بوصل خواهش — که غرض نبود یاری که نکند [illegible] وصالت

ولہ

من کشته هجر یار خویشم — درمانده روزگار خویشم

زین غم که بکس نمیتوان گفت — شبهاست که غمگسار خویشم

ساقی ندهی مرا قدح زانکه — من سوخته خمار خویشم

در خون خود ار بنا نشست یار | بس یار تو نی که یار خویشم
یاران چه قرار و صبر جویند | از من که نه بر قرار خویشم
ای کز پی عشق گویم پند | می گو تو که من بکار خویشم
گویند که خسرو از چه نالی | من فاخته بهار خویشم

ولہ

در خم گیسوی کافر وش که داری تارها | کردن بهر کمر پاکانست این زنارها
پرده بردار از رخی کو مایهٔ دیوانگیست | کز دماغ عاقلان بیرون برد پندارها
فتنه و جورست و آفت کار و بار حسن تو | حسن را آری بود زین گونه دست افزارها
آشتی ده با لبم لب را کش آزارم نگار | کز پس آن آشتی خوش باشد این آزارها
هست در کوی تو بستان های غم تا بنگری | سبزها گر رسته ام رست از پس دیوارها
خار خارست در دست و غنچهای حسن بدان | چون کنم چون جز چنین گل نشگفد زین خارها
ناله وارم کش از دل چون برآرم بگسلد | بار بردار آن مهار و توسنان افسارها
عاشق کاه علف دل نیست بل نقش سنگ است | چون دل کاوان که بفروشند در بازارها
گفتمش جان میکنم خون میخورم بهر تو گفت | خسرو اشتاق را جز این نباشد کارها

ولہ

ای جهان کشته جان چند کس خواهی شدن | عاشقان بسیار از آن چند کس خواهی شدن
می زنید خلق از تو من هر دم از غیرت که وای | یک تنی ای شوخ جان چند کس خواهی شدن
من ز دورت هم نه بینم تو علی رغم مرا | شهسوار هم عنانی چند کس خواهی شدن
بهر تو دلها کباب و چشمها پر ... بیا | یک ... همانی چند کس خواهی شدن
هر کسی گریان که تنها با تو شب بگذرد می | مونس چشم روانی چند کس خواهی شدن
زین هوس مردند مشتاقان که تو یک شب شوی | دیر زی تو دیگران چند کس خواهی شدن

جان وهد هر کس که بیند ناگهت نیکو تو — تا بلای ناگهانی چند کس خواهی شدن
زین خرامش لب که می میری همه نظارگی — جان خسرو جان ستان چند کس خواهی شدن

ولہ

خوبان مه پیکران که نه اولاد آدمند — جانند و یا فرشته و یا روح اعظمند
زان انگبین چه ناله کنی ای مگس که زود — مرغان عرش چون مگس از شهد پر کنند
خواهند روح وامق و مجنون و ویس را — کایشان درون پردهٔ این راز محرمند
ای سلسبیل راحت و ای چشمهٔ حیات — بر تشنگان سوخته لطفی که در همند
رندان هجر ز بیند بکوبیت که می خورند — عشاق را که سوخته آتش غمند
هر شب منم ز نقش خیال تو در گریه — چون بوم و شب پرک که ز خورشید میرمند
مهمان روی خویش کن از لطف یکدمی — آن قوم را که پیش تو مهمان یکدمند
شادند داغ در دل خلقی ز عین عشق — آن نقشها که در رهت از نعل ادهمند
خسرو که زنده نیست نصیحت چه میکنند — باد مسیح بر سگ مرده چه می دمند

ولہ

ملک گفت تا زلفش علم شد — ز جانها عارضش او را حشم شد
فرشته گو گناه من نبشتی — چو خطش دید مرفوع القلم شد
همه اطرافیان آتش گشت چشمش — که عالم زیر انگشت با بهم شد
تنها موشی بجوی گشتها ما را — دو لعلش بهر جان من بهم شد
نشین پیلم که با پیچم عمری — گرفتاری که عمر او ستم شد
نمی دیدی بمن از تنگ بیدی — مریح از زین قدر قدر تو کم شد
کسی بد روزی خسرو شناسد — که او دیده شبهای غم شد

ولہ

از تو یاد آمدی و من شدم از یاد خویش
حیف باشد لاف یادت وانگه از خود یاد خویش

شب بکویت گشته یار اینا رهم عذر خواست
سالها گر چشم خود نالم بکف پای خویش

باشد از بی دیدگی گر گویم اندر روی تو
آنکه بر خاک درت کردم ز سوزن دیده ریش

آسمان هر لحظه تیر زنی که از من شو جدا
بست این پیوند خون آخر نه پیوند سر ریش

جان من بر پای من هر اد یکبار طریق جلوه کن
پیش چشمی کو جدا از مردن نخواهد گشت پیش

هر که در کیش مسلمانی بود چون تیر راست
گر کمان ابروت بیند برون آید ز کیش

خار خار شعله که بالای لبت آغاز شد
در حق لبهای خسرو دانان پهلوی نیش

ولہ

یارب آن لبهای تو از آب حیوان ریختند
یا بسی جان یکسان بگداختند آن ریختند

شیره جانها کشیدند شیرین بر کشیدند آخر آن
وآن تن شیرین ستانان شیرینی جان ریختند

هر کجا خون ریخته از روی ملاحت با بیست
چاشنی گیران نعمت در نمکدان ریختند

عیش تلخم با خیال لعل روح افزا خوشست
شربت زهری که در دی آب حیوان ریختند

زین هوس کز راه یکرانت ز و شاید گرد
آبروی خویش را بسیار خوبان ریختند

شعله می خیزد ز گور کشتگان بر جا تو ر
بس که اندر خاک با دلهای سوزان ریختند

همچو چشم نامسلمان تو بی تهمت نیند
کافران چین که خونهای مسلمان ریختند

از گناه نیکوان یارب مرا سوزی بخش
گرچه آن مردم کشان خونها فراوان ریختند

عاقبت پیدا شدی آب آورد بارانیان
آنچه گریه در شب تاریک پنهان ریختند

خسروا نگری که خس و خاشاک بنا می شسته
چشمهای عاشقان هر جا که باران ریختند

ولہ

چمن چون بوی تو دارد بوستان جمیع میرم
بیا در حسن تو در خدمت سرو چمن میرم

ندیم از تو بیمیم [illegible]
نه ام چون دیگران کز جان بپیم یا [illegible] میرم

خوش آن نیمی که تو از ناز سویم بنگری و من | بزاری هر دو انگشت او فگنده در دهن میرم
شدم رسوا درون شهر در صحرا روم اکنون | که رسواتر شوم گر در میان مردمان میرم
سخن چون جمله گفتم ای زاغ چند بینی که دید او را | چو بیرون او فتم در عرصهٔ زاغ و زغن میرم
مرا پیراهن صد چاک بر هم دوختن زان پس | همان آرایش گورم کنید آندم که من میرم
سخن پرسیدی از خسرو نگر چشمش فرو آمد | کرم کن یک سخن دیگر که هم زان یک سخن میرم

ولہ

ای که چون تو بت شده صد پارسا زنار دار | آفتابی بهر یاد در قبله گفتار دار
از چو هندوی کافر کیش گل پرستش آنگهم | گو بهندوستان بود چون برهمن زنار دار
چون غم و اندوه خیالت را فراوان پیش تو | چون بلا و فتنه را چشمت هزاران کار دار
رشکم آید زانکه غمهایت گر یاران چو ... | آن همه یکجا کن و پیش من غمخوار دار
گرچه رنگ آورد پایت را ز خون چشم من | همچنین آن پای رنگین دیده خونبار دار
ناوکی زن بر دلم کز محنت خود وارهم | خویش را بهر دلم یکدم درین بیکار دار
در دل چون اثر تو یا دم سینه‌ام هم بکن | بر دگر دلها دوا ریز و دلم افگار دار
من آن یارم که خود را پیش تو خواهم عزیز | راضیم خواهی عزیزم دار و خواهی خوار دار
چند گوئی نیست بیهوشی فرشتان حال من | بینوائی خسرو بیچاره را هشیار دار

ولہ

قبا و پیراهن او که میرسد به تنش | من از قباش بر شکم قبا ز پیرهنش
عجب که نقش توان نقش خاطرش ریافت | ز تندخوست اگرچه توان دید رخ در بدنش
چنین بنفشه‌گی باغ روییش ای ... زانکه | ز خون خلق شگفته است لاله و سمنش
کرشمه میکند و مردمان همی میرند | چه خشم مردن چندین هزار بیچو منش
بگوی او چو شوم خاک نیست غم مگر آنکه | ز باد گرد غم آلود من رسد به تنش

کنون شد هم نجان سیر خویش راستم — [illegible]
شهید عشق که شد یار در زیارت او — مبارک آمد و فرخنده خلعت کفنش
وصال یار ازین بیش نیست عاشق را — که خاک گشت و در آید بزلف پرشکنش
طفیل آنکه کسا تر ازلف می بندے — بیار یک رسن و در گلو هی چن فکنش
زبان که خواست ز تو خسرو انگه دی هم — کنایتی است که برگیر تیغ و سر بزنش

ولہ

خواستم نه و آبروی گفت بیهوده مگوی — عاشقا ترا نه آب چشم خویش باشد آبروی
گفتمش چون بست گل لیکن گشته نیست — خلق را ناز و کرشمه نیست شد بی رنگ و بوی
بی هشتم ز انسان که او را هم نمی آرم شناخت — گو بپیش چشم حیران چشم من در چار سوی
بر سر گور شهید عشق حاجت خواستم — گفت نام دلبرت گو می لی حاجت مگوی
آب چشم گشت خون و خون چشم گشت آب — پند گو با نگر این خونابه دستار من میشوی
میل میل از دیده پیمایم رهش تا چون کنم — کین دو چشم روسیه با خاک کویش کرد خوی
دی ببازاری گذشتی خواست [illegible] — جان و دل کرد خلقی کم در آن فریاد و هوی
جان من گم گشت و هیچم نمی یابم نشان — چون تو در جان منی باری بیا خود باز جوی
در خرابیهای هجران کی تو خسرو رسی — در بیابان کی رود هر تشنه جوی

ولہ

زیبا نگه از هر سوی [illegible] — سرون هم از گیسوی [illegible] خلق مشکل میکنی
هم جان و تن باد ای تو [illegible] دل ها [illegible] — ای آن توئی [illegible] منزل میکنی
بیرون میا در آفتاب آئینه [illegible] — یا روی خود با روی [illegible] مقابل میکنی
دلها بری و خون کنی ای ظالم آخر رحمتی — آن دل که خواهی کرد خون [illegible] حاصل میکنی
خاک ره خود میکنی آلوده از خون کسان — چون حق چشم [illegible] باطل میکنی

با خار و خس خاک رهش کردم بدیده چون — من نایم از تنگ اندرو جا کهگل میکنی

ای پند گو کر شد فزون از خوردن غم — چون من نخواهم زیستن از غم چه پندان میکنی

بر من چه غمزه میزنی کامد ز غم جانم بلب — مردار یکدم مانده را بیهوده بسمل میکنی

خسرو که در چاه زنخ اندازیش با پیش پا — جادوست او زان آتش نگر در چاه بابل میکنی

ولہ

ای رهزن عشاق چه عیار کسی تو — وی کیسه بر صبر چه طرار کسی تو

خوش نیست می نوش گوارت ز دل خلق — ای ظالم بی مهر چه خونخوار کسی تو

هر چند که گویند مکن جور کنی بیش — زین خوی مخالف چه بکار کسی تو

خنجر کشی از غمزه و رحمت نکنی هیچ — زین پیشه عفا الله چه ستمگار کسی تو

گر جان دهم و سر دهم آزرده کنی دل — هم جان بسر تو که دل آزار کسی تو

خوارم کنی و هر دم این بس که نگوی — کان بر در من افتاده قوی خوار کسی تو

چندین که جفا برد ز تو خسرو مسکین — روزیش نگفتی که وفادار کسی تو

ولہ

از بس که ریخت چشم ز هجر تو خون تیره — کم مانده بهر گریه اندر جگر ذخیره

چشم مقامر تو از پس وفا که بازد — بالید صبر ما را همچون تو حریف چیره

ای من غلام آن لب کانرا اگر ببیند — بر کم شود فرشته همچون مگس به شیره

آباد کن تو جانا کز گشتن اسیران — [illegible] که خراب کردی و آباد صد حظیره

از آفتاب دیدن گر چشم خیره گردد — شد آفتاب را چشم از دیدن تو خیره

گر بشنویم بر آتش در دم نشینم ایرا — ز خشم او نشستن چون قعده اخیره

هر من نگو بیدار چند [illegible] — [illegible]

افگنده [illegible] سایه [illegible] — [illegible]

هوس برند که خورشید و ماه خاک شوند / بران زمین که زند گام پای گلگونش

بیک حدیث کنم تلخی غمم همه محو / چو زهر ناب که جادو کند بافسونش

غلام آن نفسم کادمم چو بود درا و / بچشم گفت که از در کنید بیرونش

نه غمزه اگرچه کشتنش بی دریغ می کندم / حیات خواهم با این همه بافزونش

خوشی ز گریه چشم اگرچه غم زاید / به چاشنی مفرح زدند مکنونش

وصال عشق بصدق این بود که چون لیلی / بخاک رفت در آغوش خفت مجنونش

شماره تو خون دل خسرو آشنا دم از آنکه / نمازی از پی پاشیدن تو شد خونش

وله

وقتی دل ما از آن ما بود / و اندر دل یار هم وفا بود

بیگانه چنان شد از من آن دل / گوئی تو که سالها جدا بود

صد شکر که هم بکوی او ماند / آن دل که ز من هزار جا بود

دید آنکه خمار چشم مستش / خمار شد ارچه پارسا بود

دی دید مرا و زیستم لیک / نادیده که گرد آن بلا بود

هر موی خطش مرا فرو برد / آن موی چه گوئی اژدها بود

خسرو که درو گمست گوئی / او سایه اوست بود تا بود

وله

ای خرد مست لعل چون می تو / ماره آب داده رو خوی تو

می دهی لی بلب بگوش بریم / بس که مستم ز لعل چون می تو

چون کنی وعده باز گوئی کی / من بصد جان غلام آن کی تو

گفتیم مردن تو از پی کیست / هم بجان و سر تو از پی تو

چون غمت باشدم تو گوئی هی / دیدیم بس بود همان پی تو

گفتم از تو حیات دارم گفت — تو نگردان حیات لاشیٔ تو
خسروا چون سزای سوختنی — مهر با نیست شعله بر نی تو

ولہ

غم من شادی کس را نپرسد — نمدگر نرخ اطلس را نپرسد
چه پیسونه ی میپرسی ازین کو آتش — نگاه سوختن خس را نپرسد
مرا گفتی که آیم خانه تو — بلا در آمدن کس را نپرسد
بصد جان پیش او میرم اگر [illegible] — فراموشان واپس را نپرسد
مپرس از ابلهان خسرو دم عشق — که بلبل نغمه کرگس را نپرسد

ولہ

یکس من ده دل فرو خورده ام هوای خویش را — شعله افزون تر بر آمد سوز از حد بیش را
دشمنی دارم که جان خوانی کرم کن غمزه را — زانکه تیری درخور است این کافر بدکیش را
گر بیک غمزه نمردم من بکن خسته دلم — ناوکی گر رفت کژ نتوان شکستن کیش را
پند گو کاید برین دل سوخته کوی خبیست — گو باصلاح چراغ آید بسوزد خویش را
عشق گنجد در دل تنگ و نگنجد در جهان — دین سخن در دل نگنجد عقل دور اندیش را
چاشنی درد عاشق آنکه نشناسد چیست — بر دل مجروح خود مرهم نخواهد ریش را
اشک طوفان ریز بر هیچ جز وصلم چه سود — شسته نتوان چون زبخت مدبران دریش را
باز چون از دست مقبل در هوا گیرد شکار — مرغ بریان را نشاید پیر درون برد درویش را
خسرو از دیده فرو پوشد من چشم از جهت — زانکه هم از خس نباشد چشمهای بیش را

ولہ

دمید صبح مبارک طلوع ساقی خیز — بخور شدلی می در دهش بجام بدوش ریز
شراب شاهد و مطرب بمجلس آر کنون — که در صبوح نشسته است که صوفی خیز

صوفی ما دی بتی دید و پرستیدش چنانکه / الصنم شد در دهر مویش که در پشمینه بود

تا چنان بود آنکه عاشق بود ذوق از هجر دوست / خار دایم در دهان اشتران بوزینه بود

رشکم از آیینه کو نقش ترا در بر کشید / وانکه در صد قرن هم نقشی از آئینه بود

کرد بر نوک قلم بس نسخه از خطت گرفت / سوخته خونی که خسرو را در دل سینه بود

ولهٔ

شبی آن پسر که دلم ستد اگر این طرف گذری کند / چو نگه کند غم و درد من بدل آخرش اثری کند

چو کند خرامش و کربلا همه جگر بودش قدم / که ز دیدها همه خون رود به رهی که او گذری کند

دل و جان من بفدای او که برای کشتن چون منی / نگرد بسوی من و سخن بکرشمه با دگری کند

سخن و لبست و شکرشکن چو کنم نظاره بروی او / که بکام او شکری دهد به بهان من جگری کند

چو همی کشی تو بمدرش بسان سه غمزه زنی چه / که چه خون گرفته کسی و چه که برو بتو نظری کند

ز سم سمند تو خاک ره که زد و در دل اشکم / بر زان مفرح مهتران که دوای هر جگری کند

غم تو مرا همه روز و شب بش و لست ذخیره / بنگین چه توشه بری چو این به سفری کند

چه غم و ستم که نیاکشم من از این دو دیده پر گهر / بفرو نشست کشیده ای ستمی که بدگهری کند

نگهی از چشم خسرو دل سختی کند که رسم بتو / مشنو ولا تو حدیث او که بهانه هم قدری کند

ولهٔ

گرچه آن بت بکسان تیر و سنان خواهد زد / هم مرا دشنه غیرت پنهان خواهد زد

بر وای عقل که من از سر جان خواسته ام / کامشبم باز خیالش ره جان خواهد زد

نعل صد خسته در آتش نهد او در جولان / زان سم اسپ شراری بکران خواهد زد

آفتاب من چون بدی نماید بدر زمی / نخست بد عطسه صبح از پی آن خواهد زد

تو بیا جان تا دیده ندانم با [illegible] / کر رقیب تو ام امروز سنان خواهد زد

تیر می زدن تو که یاران چه دیده خورند / [illegible] که بخوردن دل شان خواهد زد

رو نما گریه پر سوز مرا سهل مگیر
کاب سوزنده ام آتش بجهان خواهد زد

مردنم بین و دلم ده که چو جان کوچ کند
کیست آن لحظه که دستش بعنان خواهد زد

زن یکی بر دهنم آنچه که در دل دارم
نتوان گفت که خلقم بدهان خواهد زد

می کشم پنبه ز گوش تو که بشنو قدری
خسرو امشب که بکوی تو فغان خواهد زد

ولہ

با تو در سینه نفس را چه گذر
در دلم غیر تو کس را چه گذر

باغ بشگفت و نیامد هوسم
در دل خسته هوس را چه گذر

من اسیرم ز گلی باده بده
در چمن مرغ قفس را چه گذر

اندران دل که توئی غم چکند
خانه شاه عسس را چه گذر

خلق گوید نفسی زن در وصل
در تن مرده نفس را چه گذر

وصل را چون نبود لذت عشق
در نمکسار مگس را چه گذر

میکند خنده که در یاد توام
در دولت خسرو خس را چه گذر

ولہ

پر شکن و شکست زلف گرانبار او
زانکه هزاران دلست بسته بهر تار او

خط که بر آن لب بید از سر کلک قضا
نقش هینا لک است بر لب خونخوار او

زنده مگو کس نماند که چه مردم کشست
هیچ طبیبان خام نرگس بیمار او

اسکی از اجل داد بچشمش قضا
دیده چو در خون خلق چاشنی کار او

فاخته خوانست خلق سوی سرایش کند
خاک شهیدان عشق کهگل دیوار او

هر که زبان میکند از پی او سوی او
همچو من بی زبان باد گرفتار او

ای سر خسرو ترا مژده بهر نامدار
فتنه بقضا بست بر سر بازار او

ولہ

عاشقان ز آب جگر شربت مقصود کنند
ای خوش آن گریه که گه گه دیر و گهی زود کنند

وصل جویان که دم از عشق پرارند نوید
چون گدایان که دعای غرض آلود کنند

باده کش دوزخیان بهتر از آن متقیان
کز پی خلد برین طاعت معبود کنند

نیست بی یوسف خود رغبت بستان یارا
بلبلان کز بچمن نغمهٔ داود کنند

چه زیان دارد ار دل شدگان تو گهی
زان زبانکار دو چشمت نظری سود کنند

بی تو چون میزیم این گریهٔ تر ریزیم چه حیلیست
این گهرهای دروغینه چه خشنود کنند

من خس را که بسوزند بگوییت غم نیست
غم آنست که پیش در تو دود کنند

حق من در تو نگاهیست بترسم ز دو چشم
کز زگریه حق خسرو همه نابود کنند

وله

شب سواره آمد و از سینه جانرا برگرفت
دولت رخشی که آن سرو روانرا برگرفت

پارهٔ جان هر چه در پیچ دل بود هجر آمد از ان
یار را گفت این که باشد با تو جانرا برگرفت

دی که کرد ابرو بلند از ناز خلقی را بکشت
گو بیا ترک بخونریزی کمانرا برگرفت

سرخ گل کز خون چشم من بکوی او دمید
گریهٔ خون کرد بر روی هر که آنرا برگرفت

صد هزاران روی شد بر باد باد زان گرد
از درش خون با خاک آستانرا برگرفت

خواب دیدم عاشقی را در کله از دست باد
گو بپر دو از درش باد استخوانرا برگرفت

گفتمش گویم غم خود چون بدیدم دم نماند
زانکه حیرت از لب خسرو زبانرا برگرفت

وله

بدیدنت که من خون گرفته می آیم
بکش بغمزه که بر خویش می ببخشایم

چو مهر دیدن روی تو دم بخواب گذشت
بچشم روی بنمایی گرت بخواب آیم

چو خواب بینمت از ترس کان خیال از چشم
بخواب رفته‌ام از بیم چشم بگشایم

شبی بخواب بیاسوده‌ام بیا که مگر
ز دولت تو بخواب اجل بیاسایم

وله

ای بچشم تو خمار و خواب هم
در لب تو انگبین جلاب هم

چون ترا بی تاب تا بالشت زلف
تافته است از روی دلم بی تاب هم

زلف مشکینت که دل زد و در و
هست مشک ناب خون ناب هم

در خیال روی و مویت هر شبی
ظلمت شب میکند مهتاب هم

دل گرفتار لبت خونخوار نیست
زانکه چون گیرا بود جلاب هم

بخت من خفت و بخوابت هم ندید
نیست گوئی ره بپیش از خواب هم

بس که خوار است آب چشم پیش تو
غرق ایم بر درت بی آب هم

چند چون بی رحمتان خواهیم کشت
مهر آخر میکند قصاب هم

دین خسرو بین که از ابرو درشت
شد دلش بتخانه و محراب هم

وله

چو نقش روی تو ام در دل حزین گردد
مرا نفس بدل خسته تیغ کین گردد

ترا بدیده کشم لیک غیرتم بکشد
که با تو مردمک دیده همنشین گردد

شدست خاک بکویت هزار کشته عشق
بدین هوس که بپای تو زمین گردد

کجا سلامت دلها بکوی تو جای
که صد هزار بلا گرد عقل و دین گردد

به پیچ پیچم غم شبها چو سایه و غم آنکه
تمام شب بپیش چون تو نازنین گردد

قبول از تو شود قطره های خون زین چشم
اگرچه همچو من لعل نا آتشین گردد

خیال بوسه ببیکر و هم ببیند مرا
کجاست بخت که اندر وفات هم یقین گردد

شبی که خواهم در آستانش با خویش
بچشم آیدم بدل که و آستین گردد

ورای شهوت خسرو بجوی عشق گله
چه نیست ذوق کسی گرد انگبین گردد

وله

ای آنکه تو سلطان همه سیمرانی — دستور بود فتنه بملکی که تو رانی
صد تیر جفا میگذرانی ز جگرها — با نزوت قوی باد که خوش میگذرانی
چشمی که پدید از پی دیدار ندیدت — آنست سزایش که به تیرش بپرانی
سبزه که دمد بر گل عشاق توای برگ — خناک تو شود سوخته هان تا بچرانی
ز آب و گل من گرد برآورد سواریت — تا چند بدنبال خودم خاک خورانی
ما نیم بگیس و هوس آن لب شیرین — کین سوی در آییم گرم آنسوی برانی
گفتی که رمانم جز تو هر همه را وای — ما را بکشی گر تو حیات خود دانی
سیر ند ز جان رفتن و از من و دار جانا — مردن بجز این نیست که در شوخ دانی

ولہ

ای باد گاه گاه بمن نام او بگوی — خوناب غیر تم بلب جام او بگوی
حالو که خوش برایدم و نه پیش من — چیزی دگر مگوی همین نام او بگوی
بستان دعای سوخته وز پس مرا — آلوده کرشمه و دشنام او بگوی
یار است باخیال نبیدانم این قدر — آن کیست در طواف بران نام او بگوی
شبها ستم ز غمزه او غرق خون ناب — این ماجرا بنرگس خودکام او بگوی
پیغام داد کو سر تیغت برافکنم — حاجت بتیغ نیست تو پیغام او بگوی
وا مبست جان خسرو از آن بیدی همچو گل — گر ممکنست بر رخ گل دام او بگوی

ولہ

چشمت گهی ز مستی هشیار نخواهد شد — زین دل ز خراشش و خونخوار نخواهد شد
دیدانکه رخت بروی پرسش مرضی انزا — ناگاه رود و جانش بیمار نخواهد شد
گر تیغ زنی بر سر و تیر زنی بر جان — زین سهل بلا عاشق بیزار نخواهد شد
عشقت نه پی کشتن مردانه بکار آمد — شادم که غمت باری بیکار نخواهد شد

گفتی بلا رسد که بجواریت می‌کشد | جان عزیز من تو چه تقصیر میکنی
هر دم مگو زبان خسرو مرا است تنگ | زیرا سخن مخالف تقدیر میکنی

ولہ

خوبرویان چون بسلطانی علم بالا کشند | شیر مردان را بزیر تیغ جان فرسا کشند
عاشقان کز دیده پیمایند شبهای فراق | سرمه فتنه است کاندر چشم خون پالا کشند
جان کنان شب زنده دارند اهل عشق و سخن | صبح دا را ز آفتاب خود دم بالا کشند
پیر عاشق پیشه ام به کین مصلای مرا | خدمت در زیر پای شاهد رعنا کشند
بس که از رفتار خوش پای تو بر جانم نشست | رخنه گردد جانم ار خار تو تراز پا کشند
از کرشمه لام الف کن زلف را بالای دوش | تا اثر آن بر نام بر مهری ز نقش لا کشند
وصل من این بس که خون من بریزید و زخون | نقش من با نقش تو صورتگران یکجا کشند
با وجود خویشتن یار او دمی باشد ولیک | با تو نبود گر کسان اره بفرق پا کشند
خسته جان خسرو از شیرینی و عیش و نشاط | برکشیدی راست همچون خسته از خرما کشند

ولہ

ز هر تن چشم او جان را بدزدد | ز هر دل نقش ایمان را بدزدد
هزاران عمر باید مرد درویش | چو آن عیار ما جان را بدزدد
بت محمل نشین زان ره که رفته است | زهی خواهد بیابان را بدزدد
خوش آن ساعت که خواهم گیرمش لب | دمی آن لبهای خندان را بدزدد
چو دانم خود کشید آن دزد گوهر | چو گاه خنده دندان را بدزدد
اگرم ناوک زند خواهد دل من | که از بس شوق پیکان را بدزدد
غمش و نشد عقلم را که دیدست | که دزد آید نگهبان را بدزدد
ز شرم مردمان تا چند چشم | بدیده اشک غلطان را بدزدد

نخسپد شب کس از افغان خسرو — اگرچه او در دل افغان زاید نه ود

ولہ

منزل عشقت که من پوشیده در جان میکنم — رخ گواهی میدهد هرچند پنهان میکنم

توشه‌دان جان گران گشت از برای آن جهان — بس که غمهایت ذخیره اندرین جان میکنم

جان به بند رفتنست و ماندنش از بهر تست — گر کمانت هر دمش وعده به پیکان میکنم

گفتیم خاک درم هرچه می‌آری بچشم — گریه چشم را جراحت کرد و درمان میکنم

باد بر دیوارم اندر گفت دگو از بیخودی — من حساب خود سخن با آن مسلمان میکنم

وه ببر پیدا این زبان کز گفتن غمهای او — هر کجا بنشستم دل خلقی پریشان میکنم

غمزه میزد گفتمش چون عاشقان جان میکنند — چیست آن گفتار پریشان مرد آسان میکنم

دی که دلها می‌ستد از خلق گفتم این چرا — گفت در بازار غم نرخ دل ارزان میکنم

جان و دل دادم خیالش را کجا مانده بجای — خسروا چون دزد بر کالا نگهبان میکنم

ولہ

چو آن عاشقان آن شاه را سلطان جهان سازد — جهانی پیش او خود را غلام رایگان سازد

خرامان سرو وانشیخ و در روی عالمی حیران — برنگ آن صانعی کز آب و گل سرو روان سازد

سر آن چشم گردم چون بناز و شوخی و شیوه — گهی مستی نماید گاه خود را ناتوان سازد

برابر و خال و ار دان بت جانم فدای او — دران دم کو بسی حل طعمه زاغ کمان سازد

هزاران پیل تن زین آرزو مردند در کوشش — که آن بازنده شطرنج هوس را نخوان سازد

چرا آتش نبارد ز آسمان چون سوخته جانم — ز دود آه خود ابری سیه بر آسمان سازد

بود معشوق چون شمعی که چون پروانه عاشق — بجانش ساز شعله نقل مهمان سازد

امان هرگز نباشد عاشق بیچاره را از غم — مگر آنکه که گرد خویش را دارالامان سازد

به بیماری غم خسرو برای ... هر دم — نویسد نامش از خون ... تعویذ بازو

ولہ

من ز آب دیدهٔ خود کردم جهان پر آبه — وین حال نزد جانان باز می گویم و لابه
بعد از هزار شب هم اکنون شبی نخسپید — آن دیده که شبها بودی هزار خوابه
شد پخته قرصهٔ خور از آهن که هستم — زیر فلک چو هیزم سوزان بزیر تابه
بشکسته‌ام ز هجران خونابه زان فشانم — ناچار می بریزد چون بشکند قرابه
من در فغان و این بت از کار ما نترسد — سگ کان چراست نالان تنها درین خرابه
ناخوش نوالهٔ غم ماندست بر سر دل — ساقی بجرعه خواری درده دو سه شرابه
خاک درت بدیده کردم دوا که کردم — از بهر چو تو مهمان این خانه را کلابه
من صوفی خرابم گو میکده که در وی — رقصی کنم چو مستان در بربط و شبابه
آن مست من دل من هر چه برد یاری — نزد من کباب خسرو نزند چو یک کبابه

ولہ

هر شب بدل تصور نازش فرو برم — با خون دل فسانهٔ نازش فرو برم
چون تیر بر کمان بنهد خواهم از هوس — پیکانهای دیده نوازش فرو برم
از بس که اوست در دل من هر دمی زند — از سینه دل برآرم و بازش فرو برم
نازش ز بس که هست گواران بر آن شوم — کاندر میان جان نازش فرو برم
پیکانها کنم تن خود گاه گشت او — واندر ره نشیب و فرازش فرو برم
شبها ز شوق خاک درش در دهن کنم — وز آب دیدگان بنیازش فرو برم
باشد گهی که او لب خود بر لبم نهد — تا من زبان عربده سازش فرو برم
دیوانه شد دل من و زنجیر را ببست — خواهد که زلف درازش فرو برم
خسرو اگر چه عشق نهانیست آن او — تحقیق خویش من بمجازش فرو برم

ولہ

در تو کسانی که نظر میکنند — هستی خود زیر و زبر میکنند
صندل عشق است آنکه — خاک درت تحفه سر میکنند
از پی بوی تو نفسهای من — حاجبی باد سحر میکنند
خنده که بر من دو لبت میزنند — نرخ چنین سلک گهر میکنند
تو لب خود شوی و بده کین لبست — خلق که حلوا ز شکر میکنند
تشنه جگر پخته ام از بهر آنکه — جان و دلم هر دو سفر میکنند
عقل مرا کا بفرایان عشق — کهنه درختیست که بر میکنند
پند که گویند بدل سوزیم — سوخته را سوخته تر میکنند
خسرو اگر سیر ز جان نیستند — خلق دران رو چه نظر میکنند

وله

ز آب ملاحت که لب آلوده — وانگه نمک بر جگرم سوده
داده لبت بوسه و رنجه شدی — بارستان گر تو نفرموده
لابه بران لب چه طمع گیریست — عربده گفتنت چه آلوده
دوش نشد حل که به بنگرم — زانکه تو اندر دل من بوده
می برم از وعده وصلت بدام — گرچه که باد بیست که پیموده
شکر تو فرض است مرا کز کرم — رایت گنج غم افزوده
هست دو لب گرد تو چون گرد باد — جان عزیزان که تو پرورده
بشنوا ز ارواح شهیدان خویش — زمزمه شوق که نشنوده
سنت بخشودن تو بر چه نیست — بر دل خسرو که بخشوده

وله

از بنا گوشت بلا خط کرسه بر میکند — [illegible] عاشق بیچاره ابتر میکند

سرو کز بالای خود در سر کند باد آن چنین — آن نگرکش باد پشت خاک بر سر میکند
وانکه گوید مثل تو خورشید همچون زر گریست — کو لب بخش چهره را با زر برابر میکند
چند گویی پشت آیم وه که چون یوسفی — سر کجا در کلبهٔ احزان من در میکند
چند گویید ای مسلمانان که حال خود بگوی — من همی گویم ولی از من که باور میکند
ره بربودن ای جان صبر و دل از دو من که عشق — شغل جان در سینه بر جانان مقرر میکند
شوخ چشمش من کافر شکارم می نوازد در نهان — با رقیب خویش اشارت بهر خنجر میکند
در دعا عشاق کاسپش بر نیاید زان سوار — بسته شانزاد در کمند و اسپ را پر میکند
عاشقان جان و جهان بهر بتان ترک کرده اند — سهل باشد آنکه خسرو دیده را تر میکند

ولہ

ای ز تو خورشید چرخ سوخته تف و تاب — از من تاریک در ظلمت روشن مشتاب
چشمهٔ خورشید را آب نباشد مگر — چون ز تو تف هوا خوی کن ای آفتاب
زلف تو گر هیچ هیچ هر سر موی گرست — گر بشنید دلی راست بگوید جواب
بسته زلف تو گشت روی دل من سیاه — کو ز من آباد کرد خانه چشم خراب
من ز خیال لبت نیستم اگر ز خویش — هستی نقدم نگر نسیه چه بینی شراب
جان فدای رخی کش چو نظاره کنند — صبر نگیرد قرار عمر نجوید شتاب
بر من رسوا ایم گر تو کنی خنده — بس بود دم از لبت تا زنیم این فتح باب
زانچه که هست خون ما بادهٔ خوشگوار تو — سرخوش و شیر گر شد نرگس پر خمار تو
دست نشوید ز تو خسرو اگر چه بعشق — از پی پاسنت خون دل و شد آب

ولہ

سرو بلند و نخل هم که کهی آور چه بر — وه که ز نشان کجا رود آرزوی کنار تو
بنگر برآهوان زنی غمزه مرا الف سبب — رشک شکار تو ز من رشک من اتش شکار تو

هندوی سوخته برون تک دو گرد با تو شد / سوخته جان من همان شد زپی غبار تو
چشم سفنت خاک ره رفته من بپایه مین / دیده که خاک میخورد در ره انتظار تو
در گل کوی تو هنوز آه که رخ بریخته / رو بچه سان نمایدت عاشق شرمسار تو
چون سر کار شد مرا با چو توئی بدوستی / رسم وفا بنا شد ارچه بنهم بکار تو
هست چو یادگار تو غم که مباد بر دلے / جای بسینه کرده ام از پی یادگار تو
از پی تو ز خون دل شربت مهر ساختیم / بهر نکرد و رحمتی چشم حرام خوار تو
پی تو که زنده مانده ام سیر نمای روی تو / باز بهار زنتنگ جان خسرو بیقرار تو

ولہ

جهان تا سه روشنت ساخته / زدلها فلک خرمنت ساخته
رخ خویش تا بیند اندر رخت / مه آئینه روشنت ساخته
قضا کرده یکجا هزار آرزو / خلاصه کشیده تنت ساخته
بسی رشته جان برون برده چرخ / وزان جمله پیراهنت ساخته
شبه چینی دغمزه از کشتگان / حصاری به پیرامنت ساخته
غمت پر ز خون کرده دلهاسے / وزین غنچها گلشنت ساخته
ز غیرت دلم ذره ذره شده است / ز ذره که بار و زنت ساخته
ترا ساخته عشق غم سمه / ولیکن هلاک منت ساخته
مبا تنگ گر خسرو تنگدل / دل تنگ را مسکنت ساخته

ولہ

چو من بدوست بلاغ و در و نفرستندم / نه دوستی بود از دل بمرهمی بندم
اگر چه تیغ ببسر نه نبند بند مرا / تو ذکر وصل خودم کن که با نه پیوندم
چو مور بر کنی دباز خیزد آن غم بست / که باز خاست بدل هر بپش که برکندم

هزار گونه غم ار بردلم نهی نکشم | غبار خنگ تو بر دامن تو نه پسندم

ز بهر کشتن خویشت حیوة خواهم و بس | اگر حیات دهد بعد ازین خداوندم

روا مدار که اندر بهشت شوم محروم | چنین که من بجمال تو آرزومندم

نگاه که [illegible] شکسته تو بود انگشت | که از مراد تهی باد دست فرزندم

تو هوشیار نه ای پندگوی من بیهوش | چه جای آنکه تو بیهوده می دهی پندم

دل شکسته خسرو تهی کنم یکبار | شوند محرم اگر دل شکسته چندم

وله

بسی شب با تو بودم کجا رفتند آن شبها | کنون هم هست شبها لیکن سیاه اژدرها

خوش آن شبها که پیشت بودمی مست و کرشمش | جهان بر من شود تاریک چون یاد آرم آن شبها

اگرچه دل ندزدیدی و جان هم اینک ای ظالم | چه شیرین آمدی آن خنده دزدیده زان لبها

همیکردم حدیث ابرو و مژگان او هردم | چو طفلان سورهٔ نون والقلم خوانان بمکتبها

چه باشد گر گهی پرسند که در شبهای پیچاپیچ | غریبی زیر دیوارش همی گردد همی کشد تبها

بیا ای جان هم قالب که تا زنده شود از جسم | بگو بیت عاشقان کز جان تهی کردند قالبها

مرنج از مهربانی خسرو ار میکشد یارت | که باشد خورده یار از لب شیرین گه نه [illegible]

وله

بیا ساقی برون خوش خوش از شراب شده | که بهر نقل تو دارم جگر کباب شده

شبست و زلف تو یکسو شده رخ می پوش | کنون که ابر کشادست و ماهتاب شده

سخن از لب تو سخن کرد می تو یاد دشنام | جواب داده من است آن جواب شده

خراب کرده همه عاقلان عالم را | خطت که بر سر لب بهر دور شراب شده

وفا مکن که بود عیب خوبرویان را | که جان و دست گذارند تا خراب شده

بهشت روی تو بادا همیشه خوش [illegible] | که هست بهر من دوزخی عذاب شده

در آب کرده ز سوز آفتاب خود را غرق — ریخت چو عرق خوی از تاب آفتاب شده
بسان طفل کز آواز خوش بخواب رود — ز زاری ناله من بخت من بخواب شده
مگو که گریه چو خون نیست ز دوری من — ببین که از غم تو خون خسرو آب شده

ولہ

بهار من که ز جنبیدن صبا خفته است — بگو ز بهر دلم کای صبا کجا خفته است
درین غمم که بنیاد کره بشمار بود — بران حریر که آن یار بیوفا خفته است
بتا بگوی که یاران چه زنده اند بسوز — نگر که فتنه آن چشم پر بلا خفته است
محتسب ایمن کز گور کشتگان تو آواز — همی رسد که بپندار خون ما خفته است
کسی که دعوی بیداری خرد کرده است — بیک نظاره تو دیده ام جفا خفته است
بیخان دمان همه بس خواب بندگی دارد — بجز آنکه هم ز آغوش خود جدا خفته است
حساب وصل بدان خسروا اگر شیرین — بخواب در بر فرهاد مبتلا خفته است

ولہ

بگذشت از یاد دگر دوده از شانه دگر — هست یک فتنه دگر نرگس مستانه دگر
در غمت جان ز تنم رفت بدنبال تو ماند — عاقبت خویش دگر باشد و بیگانه دگر
دل آسوده دگر جان پریشان دگر است — شهر آباد دگر باشد و ویرانه دگر
اهل شهوت که خود آرای بود عشق نیست — کرم شب تاب دگر باشد و پروانه دگر
ای دل افسانه او گفتی و خوابم برد ای — بهر خواب چه گوی یک افسانه دگر
بتکلف نشود عشق که از جان خسرو — ای به پیش باده دگر باشد و دیوانه دگر
کشته در عشق دروغ آنکه گمان می کرد — گر چو خسرو نبود عاقل و فرزانه دگر

ولہ

بهر کشاد عالمی بکشا ز زلف خود خمی — در پیچ و پیچ زلف تو پیچیده شد چون عالمی

دلهاست در زلفت بسی کز تنگنا نالند هم — زیرا نباید ناگهان خونی چکد از هر خمی

چند از خیالت هر شبی چون صبح دزدیم دم — ای آفتاب راستین از صدق آخر دمی

بس گاه من در نیم شب بیرون جهد از روزنم — در شهر گوی از دود من کم ماند چشمی بی نمی

در سر شده جان ترا میگویم و جانم بلب — یک خنده تو بس بود شربت برای همدمی

با خویش راز تو برم میسوزم و ندهم برون — رشک آیدم کاندر غمت اینا نه گرد محرمی

دزدیست در جانم ز تو جان از تو باشد و ستم — گر هر دو تیغ درد تو جانزار سانم مرهمی

غمهات کاید بی پی گر بگسلد زان سلک غم — پیوندم از خون جگر با هم غمی را با غمی

خسرو گرفتار تو شد چون هست چشمت ناتوان — گرد سرش آزاد کن بیچاره مرغی پرکمی

وله

کمند زلف تو عشاق را بکوی تو آورد — ز بهر بندگی چشم فتنه جوی تو آورد

بهر رهی که خرامی تو یکنظاره رویت — بصد هزار دل فارغ آرزوی تو آورد

هزار کرشمه و نازی که نرگس تو نماید — ولیک کشتن مردم برای خوی تو آورد

هزار کوه غم از من بیک نفس بپراند — هزار نسیم که بوی بمن ز سوی تو آورد

ز باد خسته شوم چون بگرد زلف تو گردد — ولی بمیرم چون سوی خلق بوی تو آورد

کجا گریز کنم کز تو هر طرف که گریزم — خیال یار مرا مرکشان بکوی تو آورد

گریستم ز تو خونها بسی و با تو بگفتم — چگونه دوست چنین ماجرا بسوی تو آورد

صفت چرا نکند خسرو که سنگ زمین را — جمال تو بسر باید بگفت و گوی تو آورد

وله

کسی کش چو تو بتی در دل همه شب تا سحر گردد — تعالی الله چگونه خوابش اندر چشم تر گردد

که گوید حال من پیش کجا یاد آورد سلطان — نه سرگشته گدائی کش بخواری پیش در گردد

اگر نازم بوصل آخر نگاهی سوی مسکینی — نظر بازی رها کن تا مقابل با نظر گردد

خیالت گر در افتد کند آب حیات آنرا
برانکو که بدو هر دمی هم خیالت جاو گردد

ز بهر روشنی گور بس باشد خیال تو
دران روزی که ابر آفتاب عمر در گردد

سیه روزی چو من کی روشنی بیند چنین کا تیک
شبم تاریک از دود دلم تاریک تر گردد

گل رویت برآرم گرد زانگونه که این تن را
اگر آسیب بوی گل رسد زیر و زبر گردد

دلی کرده واری دین گنه بر دیده من نه
اگر آن آسیا هر لحظه بر آب دگر گردد

بیابان گیرم از غم هر دمم همچون مشتاق عاشق
که از خونهای چشم روی صحرا پر جگر گردد

سرت گردند خسرو بر سر تو سر بگرداند
بدین حیلت مگر با عاشقان سر بسر گردد

ولہ

بیا ای دیده شهری بسوییت
جهانی گم شده در جستجوییت

بلا و فتنه کار افزای چشمت
جفا و کینه دست افراز خوییت

که باشد آینه باشد هزار آه
که در آغوش گیرد نقش روییت

مبادا بگسلد گیسوییت ار چه
چنان آویخت در یکتا رموییت

کنم از آب دیده لب نمازی
چو پای هر سگی بوسم بکوییت

بده دل گر توانی بیدلی را
که خواهم داد جان در آرزوییت

نه ام عاشق چو من از بیم مردن
نه بینم سیر در رو ی نکوییت

چو زنبوری سیه گرد سر گل
بگردم بر سرت بیخود ز بوییت

ز خیر اغنیت خسرو بمانده خاموش
خموشی ور می اندر گفت و گوییت

ولہ

سزد که سجده کنند ای برهمن عجمی
همه بتانت که محراب چشم هر صنمی

در آب و آینه بینی همیشه روشن شد
که آفتاب پرستی بت پرست همی

بدن بکشم رگ جان بهر تو کنم زنار
ز عشق تو همه اند لات سومنات کمی

دریغ نیست که سوزند هندوان خود را
ترا چو حقیست که چون سومنات محترمی

نموده میشود آفاق در صفای تنت
تو آبگینه هندی نه که جام جمی

سیاه تخته هندو بود سفید رقم
تو در سیاهی هندان سفید پور قمی

چه ولایت روی تو باغیست مگر
سواد خطه خط تو اندکی قلمی

بفرق تاج زمرد بر آر چون طاوس
درآ بجلوه که طاوس هندی ای عجمی

چو گشت خسرو جادو زبون غمزه تو
بخواب رفتن افسون هند و هیچ دمی

ولہ

سالها خون خورده ام از بخت بی سامان خویش
تا زمانی دیده ام در پای بی خوبان خویش

بس که خود را گم کنم شبها بگشت کوی [illegible]
سر نهادم باز سوی خانه ویران خویش

از خیال او چه نالم رفت خون کارم ز دست
من بخون خویش پروردم بلای جان خویش

زد و ندانم همان دردی که نیز دلبس او
بی تو چون انگشت حسرت خایم از دندان خویش

برکشیدم پیش او پیش دیدم آتش نه بید
تا همی سوزم همی بینیم رخ سلطان خویش

شهسوار عاقلان را او ریست سر خاک شد
تو کجا داری خبر دیوانه چولان خویش

ذوق غمهایم حرامم باد گر من هیچ گاه
خورده ام غم در فراقت از پی سامان خویش

ای کشتم خاک درت در چشم دشنه می شود
چند خونابه خورم زین دیده گریان خویش

از جفای مست چون پیچ و دل خسرو همه
اندوفا نبود که باشم از پی درمان خویش

ولہ

گل گشت ای سرو روان روزی که در گلشن فتند
هم گل بغنچه در خزد هم سرو بر سوسن فتد

تیغ تو بهر دوستان تیر تو بهر دشمنان
مسکین کسی کش دوستی با همچو تو دشمن فتد

منت پذیرد گرو ند تیغ رقیبت گر دهم
کان سر که نبود بر درت آن به که از گردن فتد

خاک درت بر سر کنم مقصودم این کان خاک اگر
افتد ز سر باری همه بر دیده روشن فتد

روز نخست من نگر کز وصل گیرد آشنا — ناست که با نامم همه در کام مرد و زن فتد
چون خاک گردم در ره وصلت همینم بس بود — کای دار تو سایهٔ بالای خاک من فتد
باشد هوس بی عاشقی آنکه برای شهرگی — رعنای عاشق پیشه را چاکی به پیراهن فتد
ناید فراهم چاک دل گر انه گ جان بیچ ریش — وز رشته نتوان دوختن چاکی که در دامن فتد
خسرو طفیل عاشقان بیهوده اندر کوی او — سوزد طفیل و از خس آتش چو در خرمن فتد

ولہ

باد این باد بهاری از کجا آید همی — کز برای جان مسکینی بلا آید همی
من نخواهم زیست کین تو می شناسم از کجا — خون من در گردنش بر من چرا آید همی
ره بگردان ای صبا بر من ببخشا ای صبا — کز تو بوی آن نگاری بی وفا آید همی
بیش رو ای مردم دیده باستقبال ازانکه — سرمه گون گردی ز زلفش با صبا آید همی
بوی گل هر گه که می آید ز من جان می رود — زانکه میدانم کز آن آشنا آید همی
یار حاضر من نمیدانم ز بیهوشی خویش — کیست او یا میرود یا رفت یا آید همی
صبر فرمائید من بیخود که اهل عشق را — دل که رفت از جای خود دیگر بجا آید همی
چون خسرا می پیوه دره می نهم کن پایمال — از طفیل خاک ره کت زیر پا آید همی
خلق گوید خسروا هم گشت از خود یاد کن — در چنین اندیشه یاد خود کرا آید همی

ولہ

ای اهل دل نخست ز دل ترک جان کنید — وانگه نظاره بر رخ آن دلستان کنید
سر پیش اهی کنید ببازی نظر خطاست — مانا بران شدید که بازی بجان کنید
از سر سیه و سپید شوید ای چشم من — از خاک پاش دامن همت گران کنید
مانا کنید پیروی از خنجر شهید — در زیر شهر گشت سرم بر سنان کنید
یاد ز پید آتشی و خاک تر مرا — بر سیل چشم خویش لب جوی روان کنید

من بین که خاک بوس درش میکنم ز پا — ای خلق خاک خواریم اندر دهان کنید
تا کشتی مراد من اندر عدم رود — بر روی ز پردهٔ دل من بادیان کنید
ای دو فرشته قصهٔ من شد وبال من — تحریر من ز خون من این داستان کنید
خسرو ز دود دل حبشی شد برای دوست — پیشانیش بداغ غلامی نشان کنید

ولہ

نی مجال آنکه او را از دل خود بر کشم — بی دلم خالی ز سانی لب لبری دیگر کشم
دیده را گر حق آن نبود که دیدار و رسی — من ز خوبانی که زو خوردم جفا پیشش بر کشم
می بترسم زانچه در خونابه باشد یار من — بر کشم دیده بجای دیده او را در کشم
در پی کو رفت این سر تا نگردد خاک راه — هم بخاک راه او زان خاک گر من سر کشم
بر حسودش خوانم فضولم بین که میخواهم بد — چشمهٔ خورشید را در چاه نیلوفر کشم
عاقبت روشن شود همسایگان را سوز من — گرچه آه آتشین از خلق پنهان می کشم
جان بدان افسون تواند داشت خسرو سالها — گر توانم یک سخن زان لعل جان پرور کشم

ولہ

گر توانم از لبت دل را نگهدانی دهم — پیش روح الله از آن اثر لبت که جانی نهم
هم بچشم خویش روی تو که در روی بنودم — گر بیاد روی تو در دیده پیکانی نهم
چند در یک جان خیالت کاش در صد جان بود — گر کشم هر دم نه پیکان در دگر جانی نهم
دل که من دارم شود دیوانه سگ از بوی آن — گر من اندر پیش سگ زانگونه بریانی نهم
دوستان کنج غم تا چند ترک من کنید — تا روم آواره و سر در بیابانی نهم
تیرت اندر چشم من بشکست تا دامن پر است — لیک جان تا ز پیکان کان ز استادانی نهم
خنده ای از خونابهٔ من بهر لا بد این چو — من چو دل بر تشنگی و شوخی و نادانی نهم

ولہ

مردن از عشق بصد جان نتوانیم فروخت | گوهر گریه بده کان نتوانیم فروخت
نیم چو درد بصد جان بجرم از عشاق | نیم جان از پی درمان نتوانیم فروخت
سدره و طوبی اگرچه بدل یار دهند | بگیا سرو خرامان نتوانیم فروخت
پای موری که برآرد ز لب خوبان سر | بهمه ملک سلیمان نتوانیم فروخت
ای خضر ما که خریدار سفال دردیم | هیچو تو چشمهٔ حیوان نتوانیم فروخت
جان دیگر که مهمان در دل خسرو ماندست | جان فروشیم ولیکن آن نتوانیم فروخت

ولہ

تا بزیر لبت دهن گم شد | دم ازین چه ترا سخن گم شد
وهنت گم شد و عجب تر آنکه | در دهان تو مرد و زن گم شد
خط تو گرد نامهٔ طرفه است | که درو هوش عقل من گم شد
شب که از خواب خواستی که تر | صبح را خنده در دهن گم شد
والضحیٰ خوان ز رخ که در زلفت | دل چندین هزار تن گم شد
وی که کردم بباغ نالهٔ زار | بلبل مست در چمن گم شد
خسروا سنگ مردکی ماند | در حدیثی که کوه کن گم شد

ولہ

بتی مانند تو مهوش نباشد | وگر باشد چو تو سرکش نباشد
توئی طرفه سوادی زانکه خورشید | بود برابر ابرشش نباشد
زده هم تیر بستان ومرکش | اگر تیر تو در ترکش نباشد
خوشم من گر کسی نه ادم اگرچه | کسے در مرد و زن چون خوش نباشد
دل بی عشق را نوری نباشد | چراغ مرده را آتش نباشد
بیا کت سیر بینم چون دم عمر | دو سه با هست پنج و شش نباشد

در بوستان لبی گل دلاله گذاشتند
زین سو برای دیدن روی که آمدی

چشمت چو نیست کرده ز نرگس دو دیده را
بهر نظاره کردن روی که آمدی

آنجاست آن گلی که جهان مست بوی اوست
اینجا که آمدی تو ببوی که آمدی

می آید از تو بوی دل سوخته مگر
بهر دلم که از غم موی که آمدی

باد از برای گرد تو جانهای عاشقان
آلوده غبار ز کوی که آمدی

گویا خیال دوست که در چشم خسرو است
کز بهر آب خورده بجوی که آمدی

ولہ

گهی در کوی تو سر در نگردم
که خاک از دست تو بر سر نکردم

چگونه خوابم آید چون بکویت
جز از خون جگر بستر نکردم

ندیدم هیچگاه آن چشم قتال
که انگشت شهادت بر نکردم

شبی دیدم رخش را و بقا باد
که در عالم شبی دیگر نکردم

ز چشم خویش میگریم که جان رفت
سزای چشم بدگو سر نکردم

بپشت افتادم که بود خاکی
گر آب دیده خود تر نکردم

ز هوش و عقل خسرو داشت دعوی
چو دیدم روی تو باور نکردم

ولہ

جانان گذری ببوستان کن
باده خور و رخ چو ارغوان کن

بخشای بخنده غنچه خویش
هر غنچه بچشم من سنان کن

جانها که گرانست پیش ایشان
یکبار بخنده رایگان کن

از غمزه روان بکن خدنگی
یکجان مرا هزار جان کن

گر میکشیم ز من چه پرسی
چیزی که ترا خوش آید آن کن

جا بپذیر و لذی بنمای
یکسو برای من زیان کن

بین گریهٔ عاشقان روان سیل … آن بهر همه را چو خس روان کن

چشمم سوی خاک پات ماندست … دامانش برین کرم گران کن

زن در دل خسرو آتش اما … خود راز میانه بر کران کن

وله

اول بسینه بهر غمت جای کرده ام … وانگاه دلبری چو تو خود رای کرده ام

شادی بروی تو چو غمم بهر روی نیست … اینک درون جان خودش جای کرده ام

مجنون روزگار خودم کز غم تو خو … با آهوان بادیه پیمای کرده ام

در لاف عشق بین که مرا بر دهن زنند … کز جور تو شبی دو سه پی وای کرده ام

سنگم که میزنند مگر کین نهفته وار … کز جلوه خویش را هدف و نای کرده ام

بیرون کشم دو دیده که در عهد حسن تو … گه گه نظر بجاده شب آرای کرده ام

در دت کشم بدیده خسک پیش در … کز دیده بهر گشت درت پای کرده ام

گرد سعادتست بر خسار من و بهشت … رخ را برآستانت زمین سای کرده ام

وصف تو نیست در صفت خسرو من این … دام سخن دران شکر خای کرده ام

وله

خوش آن شبها که آن سلطان دل مهمان من بودی … حدیثم را نمودی سوی خود ره گرچه بشنودی

نبودی حال مسکینان از شوخی و بد خوی … بپای سگ در افگندی کبابی را که بربودی

رسیدی تو که آن آسایش جان مرا آمد … تن از دیدن بیاسودی دل از دیدن بیاسودی

خوشان می خور دمش در مستی که هم خوابش … نه دستش ریختی می اندکی آندم که بغنودی

قبای لعل داری گرچه ندارد مرا از خون … مرا هم زان بخنده خلعتی دشنام فرمودی

همان نرمی جانان شد زمین ای کاش جای من … که باری روزگاری بد مرا این سر فرسودی

بدادم دیده گریان چو خاک درش بخریدم … نباشد هیچ بازرگان دریا این چنین سودی

بیخودی نگذشت از هجر خسرو سیر — بجان کندن بمردم گم گشتی و بیخودی

ولہ

تا نظر سوی دو چشم مست یاران ترا — کی شکاری بود آن مردم شکاران ترا
تا شدند اندر کشش دو چشم تو خنجرگذار — شعلها فرمود اجل خنجرگذاران ترا
نوجوان گشتی و شکل یار نشناختی — جای تسکین نیست زین پس یاوران ترا
هر کرا امروز خواندی بار فردا کشتیش — بارک الله این چه اقبال است یاران ترا
تا دلم خوش کردی از امید پیکان تو دوست — نام شد باران رحمت تیرباران ترا
شرمسار یک نظر گشتیم هست از چشم تو — یک نظر دیگر توقع شرمساران ترا
از لب تو دل خستگان محروم ساغر بهره مند — مرهمی هم باید آخر دل فگاران ترا
خون تیره همچو رند از چشم خوش عشاق تو — نوش باد این می بیاد مست دردخوران ترا
شاد چشمی و بلا و فتنه پیشت کاردار — شرم باد از قتل خسرو کارداران ترا

ولہ

آن سوار چابک طرار سلطان منست — پس خرابیها که زد در جان ویران منست
بس که صبر اگیرم از غم تا دردت خالی کنم — هر گیاهی مونس غمهای پنهان منست
ای نصیحت گوی بیغم ترک من کن چون تو هیچ — روز شادی زانتو شبهای غم زان منست
در میان چه کشاکش بهر من سببست زانکه — بی تو فرمانم کنی لی دل بفرمان منست
جان کشم از تن که هم خانه نگردد با تو لیک — من ندانم کیست تو لی در سینه تا جان منست
شاد عشقم خاک کویت مسند جمشید هم — دولت و اقبال من حال پریشان منست
خون من در گردنم کامروز دیدم روی تو — دست من فردای محشر هم بدامان منست
هر که در جان جور دارد خانه پندار و بهشت — من کز دوری فرورست خانه زندان منست
تا جدا ماندم ز تو جز غم ندارم مونسی — یار شبهای فراقت چشم گریان منست

خسرو عشقم ولیکن از سر نوشت آسمان / نامه دورم که نام دوست عنوان منست

وله

فراق دوست که در سینه زخم پنهان کرد / خوش آن همه که رخ دوست مرهم آن کرد

بباغ عیش گلی چیده بود روی بردی / خزان در آمد و آن جمله را پریشان کرد

جدا شدند رفیقان ز بس که جان بدوست / ز بیم جان نتوانستیم یاد ایشان کرد

چگونه جان نرود از درون خون پرورد / جدای است که نالندگان پریشان کرد

عجب مدار پراگندگی میان دو دوست / که روزگار چنین کارها فراوان کرد

نه چو آسمانست پراگندگی ما چه کنیم / بنات نعش ثریا بحیله نتوان کرد

محیط چرخ که ما غرقه ایم در زیرش / ز سیل حادثه بس خانها که ویران کرد

چو سر ز تیغ اجل گردد از گریبان دور / ز پا شد آنکه سر خویش در گریبان کرد

کسی نداند خسرو که چیست سوز فراق / بجز آنکه بدل او چرخ داغ هجران کرد

وله

هنوز آنکه نشستیم با تو در سینه است / هنوز در دلم آن خار خار سینه است

هنوز مستم از آن می که دادیم دوشی / هنوز در سر من آن خمار دیرینه است

شبی که پیش تو با خون دل فرو دیدی / بدیده آن می و آن خون هنوز در سینه است

گذشته آن همه بین لحظه پیش من گوی / تصوریست که در خواب و آب آینه است

نگر که چند ثریا بنات نعش شده است / ز مهر چرخ که با ما همیشه در کینه است

کسی که جاهل فرو اشناخت برامروز / نشست دل که اگر بست کو ز دل بینه است

چو حال اینست بده ساقی آن سفال شراب / که زخم آن به تبرک هزار گنجینه است

می مغانه پرستم قلندرانه ببین / که ماه روزه وقت نماند آدینه است

هنوز نیستی پیشم امردان خسرو / که پشته گشته از و صد هزار آبگینه است

وله

بی یاد تو رجان من مبتلا رود — بی جان مبتلا زتن پر بلا رود
چون با صباست بوی تو بینی که ناگهان — جان رمیده از تن من با صبا رود
مردم درین هوس که هم دیده زیر پات — کین خون چشم بنده ترا زیر پا رود
خواهم برآب چشم دو دیده روان کنم — زافسو که از کمان تو تیری خطا رود
جانم شود شگاف ز تیر تو از حسد — چون تیر تو بسوی دگر آشنا رود
عاشق اگرچه خواهش نالش کنند بس — کی یاد خود مراد بران مبتلا رود
آبی که سو بسوی رود بر مراد خویش — گر تشنه خواهدش به بیابان چرا رود
گر خسرو از برای تو غم میکند مرنج — بر اهل عشق لابد از ایشان سزا رود

وله

سلطان من که بر مه مشکون نشانه دارد — عیدش بزیر هر خم از دل خزانه دارد
دیوانه که هرش یاد اشت گشت سوا — هم تن کند چرا نیست هم شاخ شانه دارد
معموریست دنیا پر است شهر کشور — نزدیک من جز آنجا کاشانه خانه دارد
باز آمد این شب غم رعا زنده مانم — گر میکنی که ما را شب در فسانه دارد
خورشید مرد مانا غرقه شدند بر پا — در زلف من آخر جای کرانه دارد
گردد اگر ز لطفش پامال بندگانش — خسرو ز سر امیدی بر آستانه دارد

وله

ای کم صد جان نرخ تست لیکن پیشتر از ارزان بود — جان گران خیز دلبوزن ار با دیست سنجم وجود
هر دو هفته لیست اگرچه خورشید روی — باز نیست هم بران گرنه سیه روشند که بود
یوسفان نشسته چه ساز خویش از من خویشتن — هم به بیداری شه خورشید و انجم در سجود
روزگار خویش در جان کند لیکن هم نشست — باشد هم هست جان [illegible]

چند سوزم از فراقت داغهای کهنه وای — کاشکی جان هم ربودی از زبان کج دل بود
صبر من کو لافها میزد که کوه آهنم — بادی از سویت در آمد گوی هرگز نبود
سنگ خواهی کو ببین تر دیکتر چون بنگرم — نیست او را بهره از سوزش من جنگه فرود
مجمر آهن دل اگر چه میکشد دل گرمی — خس حر کانگشت و خاکستر چگونه گشت عود
پند میگویند یارانم که دل برجای دار — چون دل خسرو بفرمان نیست از پندم چه سود

ولهٗ

نوشیش ای که لعلش لو کرد جام جم را — هست از لبش خرابی درویش محترم را
من خاکپای مستی کانجا که ریخت جرعه — لغزید پای تقوی صد صاحب قدم را
بیچاره ایم عاشق اگر حد زنی زنجیر — ای مست محتسب کش افزون کن این کرم را
گفتی غمی بیخور من خود خورم ولیکن — ای گنج شادی آخر اندازه ایست غم را
دلگیر میشود مود پیچهای زلفت — منشان بخون لبها آن زلف خم بخم را
عاشق که لقمه جوید مشنو حدیث عشقش — گر دل بغیب نبود درمانده شکم را
از حاجی بیابان پرسید ذوق زمزم — چه آگهی ز کعبه بر بنده کرم را
هست ارمرا و جانان کز خلق رو بتابم — من اختیار کردم خلوتگه عدم را
چون گشتنی است بارش گر هست بیش گر کم — تسلیم کرد خسرو بگذار بیش و کم را

ولهٗ

سه من اگر چه هرگز غم دل نگو نباشد — ولی آن دلم مبادا که غمت درد نباشد
همه شهر پر ز خوبان ولی از نمک ز چون تو — بچه کار برگ رنگین ز گلی که بو نباشد
تو بجور من رعایت نکنم خدا این یار بیته — ز لب تو خط بخیزد ز رخ تو مو نباشد
شبی از محل خفتن بفراق برنخیزم — که نه زخم تا خشانم دو سه چهره و نباشد
نگهی صد هزار دارم نه تو و به تو نگویم — که بتان نازنین را همه گفت و گو نباشد

همه کو پر استخوان شد شود اینچنین ضرورت
چو فتادگان کو رانه توجست و جو نباشد

نظری بحال خود هم کنم آخر و بگریم
نه پی تو گرد چشم پیچهاره سو نباشد

تن پاره پاره دارم ز سم دوان بکویت
کرم این قدر گریزی ز چکان گو نباشد

اگر از رهت غباری دم سرو من برآرد
بنشان خون خسرو گرت آب جو نباشد

ولہ

رگهاے جان خلق ز نخ داش
آخر جرحت رشته رلس گسست جبه

اکلیل دولت وهب الخلد للعلی
والشباب الانتحر صارا الزاک له

از باد بوی گل کلم بوی خون دهد
زانکه کشتگان ترا رفت خوابگه

از ساطیف وجهک روحی اضافه
جار العزام طمح قلبي ویر و ه

گویم که رو نما بنما روی نه ممکن
زیراکه با مداد نه زیباست نقطه

خسرو که نعمتی طلبد مذهبش ز لب
آن نیز نعمتی است که گوئید این توبه

ولہ

یا ریح من حبیبي ان جئت بالسلامی
اشکستنی ورومی شکرا بلا ندامی

که که ز من بگردی کرد سرار توافق
آن سرو را که از وی آرنده سلامی

وجه لکشمس جسم له کو رد
هب له کمسنم صدع له کلامی

که نیم سوز نازم که نیم کشته غمزه
دین جورهاش بهن علیشی است شامی

ولا یقول قولا یهس الانام کلا
من فوه فی صمت والعین فی کلامی

آن سجنت کو که آرام دلبرچنانکه نبود
اگه که من گدایم یا نیز تو گدامی

یا ذالجلال لما اهلکتنی بهذا
او منت فی تراب فارهم علی عظامی

عشاق دیدها را بیرون کشید پشت
گر دیده فرش سازند آنجا که تو خرامی

فانظر الی لطیف ذا حبیت اشتیاقا
من مقلتی زموعی کالمهاء من معامی

عشق است مذهب ما رسوا شویم خسرو　　زیرا که عار باشد ما را ز نیک نامی

ولہ

یا رب کرمت امید جاوید منست　　تاریکم و نور عفو خورشید منست
گر مایه بخشایش تو نیست مرا　　بخشایش تو مایهٔ امید منست

ولہ

یا رب چو ز فضل خود بناهم چکنم　　وز گیسو و زلف روسیاهم چکنم
گیرم که گناه من همه عفو کنی　　زین شرم که دیدهٔ گناهم چکنم

ولہ

پیغمبر ما نعمت خودم قوت نگر　　در روی سخن چو در دریا قوت نگر
آنکه ز پی گذشتن نه دریا　　نون والقلم آن کشتی لاهوت نگر

ولہ

احمد که فلک نقش خود آراست ازو　　رفعت بگدائی آسمان خواست ازو
چون از اثر فلک دمد گل ز زمین　　گر گل دمد از خویش عجب نتوان کرد ازو

ولہ

احمد که بقدر بر فلک جولان کرد　　از بهر وی ایزد فلک گردان کرد
گر از خوی او خاست گل این نیست عجب　　کانشاده کلامی و گلی خاست ازو

ولہ

ما بر ز فراخ عیش خندان نبود　　تا در کشش رنج چو سندان نبود
در حاصل بخت جهد چندان نبود　　در خوردن آب بیخ دندان نبود

ولہ

زان سوختگی که جان درویشان راست　　پس مشعل نورکان نکوکیشان راست

زان خون دو دیده کان جگر ریش تراست
خامی است که آن هوس برم کیش تراست

ولہ

بی صدق سوی خدای ره نتوان کرد
بی عشق بهیچ کار خو نتوان کرد
زاهد بحدیث بی عمل نتوان شد
کز آب دهان خود وضو نتوان کرد

ولہ

از خوردن سه برگ بر کرده کنم
هر لحظه هوس ببدله و خرده کنم
دانم دل مرده وه کجا زنده دلی
تا در پیشش ماتم این مرده کنم

ولہ

آنرا که بخلق نان بهیچ کار بود
چون نه و همه برخوند کم خوار بود
بر بسیاری دست نباید مگر آنکه
بر خوان صلاش دست بسیار بود

ولہ

زین دل که نماند بر قبول درد خویش
بیزار شدم زین تن نا بخرد خویش
نفس بد من مرا بفسر یاد آورد
فریاد مرا از دست نفس بد خویش

ولہ

رویم که سیه گشت ز بدخوی من
هر دم تیر است از گنه جوی من
ای گریه همین او بگنه شوی من
تا تا که شود شسته سیه روی من

ولہ

شعرا چه کس ز علم حق کم دارند
نیز از پی معنیش مکرم دارند
چین مایه چه باشد این سخن را که دروغ
دانسته دروغ را معظم دارند

ولہ

فرزند که تاراج کند خانه باب
هر چند خطاست طعن او نیست صواب

هرگز نزد این مثل پدر در همه باب		گر سیل کمیز خانه ام گشت خراب
	وله	
صوفی که هواش دم هوس پیر کند با وزنگی گریه در دلش کان پیر		در بهر درم طاعت تزویر کند طفلیست که گریه از پی شیر کند
	وله	
شاها در تو چو بر ثریا پیوست شاهان پدر بلند تو پست روند		آنچه پدرت کمر به بستی بربست مانند بلندی که رود زود به پست
	وله	
بهر شدن خارش دست همه هست کف پر زگهر کنند و بخشش هر دم		خار و کف شه نه بهر دادن پوست کین آبله خیزد از چنین خارش دست
	وله	
شاهی که دمی عطا هزار آخر کرد من در ره عین چو فکندم ز دهن		بنده چو بلوچ او نثار در کرد آوازه در آستین و دامن پر کرد
	وله	
دربان چو ز شاه دور بیم فرمایم کاترا که نظر بظل یزدان باید		بینم رخ خورشید و دلم ناساید خورشید کجا به پیش چشمش آید
	وله	
جرأت نه اگر ز چرخ اختر باشد بازو که چو آفتاب شمشیر زند		با بازشه فضله چه در خور باشد آزردن اندازهٔ نشتر باشد
	وله	
نشتر چو رگ ثانی جمشید گشاد		از هفت فلک لرزه جاوید گشاد

گستاخی ماه نو نگر کو زچه سان — یکدم شفق از چشمهٔ خورشید کشاد

ولہ

شه خلعت سرما چو بهر کس فرمود — وز هر طرف آرایش نو روز فزود
مرغان سیاه گر نظر پیش نمود — عالم همه سرخ و زرد در چشم نمود

ولہ

اعظم ملکا اگرچه دورم ز حضور — بینم از اثر مهر تو می یابم نور
خورشید که تابد بخراب و معمور — در پیه تو آن مهر چه نزدیک چه دور

ولہ

صدر از گفت بمفلسان مال رسید — بخت همه را فرخی فال رسید
گویند که گفت از فلک آمد دیدم — چون از لقب تو وحی یزدال رسید

ولہ

ای از جگر عدو ترا گلگون تیر — شنگرف نیافته مگر زان خون تیر
گر تیر زنی بنوک رمح دشمن — ناشوره شود رمح برد بیرون تیر

ولہ

رسمی است بهیجا ملک نیکو را — کز صد صف صفدران نتابد رو را
احول شود از دیدن او خصم بر ترم — احوال که یکی هزار بیند او را

ولہ

تیر تو که از سد سکندر بپرد — روشن ز هزار آینه یکسر بپرد
از یکسر مو درون رود گر خواهی — اندر رود و از سر یکسر بپرد

ولہ

ای یافته بر مسند عالی جا را — دریای فلک ترا بشوید پا را

آن معجزهٔ تست که چون خشک شود | قطره خورد و برون دهد دریا ها

ولہ

ای آنکه ز زخم تیر خود می نازی | یا تیر تو هست تیر رستم بازی
گر پیل کشی به تیر نبود عجبی | گر پشه کشی به تیر تیر اندازی

ولہ

ساقی لب من ز بی غمی کم خندد | بر من سزوار لب تو این بپسندد
دو نیم شد از غمت دلم می ده تا | تا از گرمی خون یار بهم پیوندد

ولہ

هر شب که در از خلق جهان بیش کنم | از نالش خود سینه خود ریش کنم
چون رنج منست از دل من شب دیروز | از دل گله هم پیش دل خویش کنم

ولہ

دعوی کسی گر غم جانان باشد | باور مکن از دولتش بسامان باشد
باید همه تن دل بود آن کشتهٔ عشق | چون یار کشد هم تن جانان باشد

ولہ

عشق آنست که عاشق نه هوا برخیزد | وز لذت نفس به هوس بگریزد
گر خون ریزد بگریه چشم عاشق | آن حیض وبست اگر بشهوت ریزد

ولہ

زلفت که در و هر شکن و تاب گذشت | در خواب گرش ببنگرم آن خواب گذشت
زابرو تو قبله گر نموده است مرا | با خانه بنده سمت آن باب گذشت

ولہ

با یاد خداش بر بتان شاهی داد | دل را گنی از فتوی گمراهی داد

گفتم که بجور دون غمت جان بدهم — گفتا غم خویش خور که جان خواهی داد

وله

بسیار دلی من آتش عشق افروخت — هم پختگی کار درین فن ناموخت
شد سوخته در عشق ولی پخته نشد — نزرست شد آن مثل که با پخته بسوخت

وله

این دل که به بت پرستی از هر باش — خو گشت چگونه زان شوم رو تا بش
هر لحظه ز خون وضو کنم پیش صنم — وانگاه کنم سجدهٔ استحبابش

وله

من کز غم تو بکوچه و ره گریم — دم دم گریم از انکه گه گه گریم
من از همه خلق گریها وام کنم — سیر از غم رویت نه مگر انکه گریم

وله

خلوت که هزار منزل از وی دانم — اینجا که منم بسته مگر میدانم
گر باره تو مراد خاطری نتوانم — کم زانکه درین هوس برآید جانم

وله

گر دوستی میکنی توای مهرفزای — از دل کن وا این لابه ز بیرون منمای
مانند پیاز پوست در پوست مباش — همچون گل بیل گل نه گل بیرون آی

وله

دی کشته از کبر سوی من کار نگرد — لطفی کن و مگو مرا ترا ش نگر
دیوانه شدم زان خط چون زاغ چنانکه — گوی توکه خورده بغلیواز نگر

تمت

نامۂ اسکندری معروف بہ سکندرنامۂ خسروی

یہ وہ سکندرنامہ ہے جو حضرت سلطان الشعرا امیر خسرو طوطی ہند نے بجواب سکندرنامہ مولانا نظامی علیہ الرحمۃ تحریر فرمایا ہے درحقیقت یہ آپ ہی کا حصہ تھا علاوہ صنعت شاعری اور حسن عبارت کے نصائح حکیمانہ و مباحث فلسفانہ سے لبریز کتاب ہے حسن عشق کے کرشمے ناز و ادا کے انداز خط و خال کی تعریف جو خاص حضرت ہی کا حصہ تھا عجیب و غریب پیرایہ کیساتھ اس کتاب مین بھر دی ہے کاغذ و خط عمدہ و نفیس قیمت صرف عصر

صحت جسمانی

یہ اُس نادر رسالہ کا اُردو ترجمہ ہے جو حضرت امام علی رضا علیہ السلام نے خلیفہ ہارون رشید کیواسطے تحریر فرمایا تھا اس رسالہ کے سہل و آسان اصول اور قواعد کا جو شخص پابند ہوجائے اُسکی صحت اور قوت روز افزون ترقی کریگی معہ رسالہ اختلاج الاعضا جس مین تمام اعضا کے پھڑکنے کی مجربات تاثیرات کا بیان ہے مصنفہ امام جلال الدین سیوطی مترجم اُردو قیمت ار

دیباچۂ دیوان غرۃ الکمال

یہ دیباچہ حضرت امیر خسرو علیہ الرحمۃ نے اپنے دیوان غرۃ الکمال کا نثر مین تحریر فرمایا ہے فارسی علم ادب کی عجیب کتاب ہے اس مین حضرت نے اپنی مختصر سوانح عمری اور اپنی تصانیف کا بھی ذکر کیا ہے اور بہت سے علمی رموز و نکات تحریر فرمائے ہین قیمت ۸/

مجموعہ مرأت خیالات خسروی

جسکے اندر حضرت امیر خسرو طوطی ہند کی تصنیف سے تین رسائل شامل ہین
(۱) مثنوی مرأت خیالات توحید و تصوف کے بیان مین نظم۔
(۲) انشار رنگین نثر فارسی علم ادب اور انشا پردازی مین سب سے بہتر کتاب۔
(۳) رسالہ اصول شاعری۔ فن شعر گوئی اور اوزان اشعار و ردیف و قافیہ کے اصول و فروع کا مفصل بیان یہ مجموعہ نہایت نایاب اور عجیب و غریب ہے خوش قسمتی سے ہم کو میسر ہوا اور ہم صرف ۸ ر مین آپکی خدمت مین پیش کرتے ہین

کلیات حسن

فخر الشعرا حضرت امیر حسن بن علا سنجری مرید و خلیفہ حضرت خواجہ نظام الدین اولیا محبوب الٰہی کے محبت خیز اور عشق انگیز کلام کا نایاب مجموعہ نہایت محنت و جانفشانی سے بہم پہونچا کر طبع کیا ہے کاغذ اور خط نہایت نفیس و پاکیزہ قیمت بلا محصول عہ

دوا دل

یہ کتاب حضرت شیخ حسن محمد چشتی کے رسالہ تقسیم الاوراد کی اردو شرح و ترجمہ ہے اور صرف اس غرض سے تصنیف کی گئی ہے کہ ہر شخص خواہ کیسا ہی وہ دنیاوی کاروبار مین مصروف ہو مگر اسکے قواعد پر عمل کرنے سے اپنے قلب کو صاف و منور بنا کر قرب الٰہی حاصل کر سکتا ہے درحقیقت اس کتاب کو دل کی دوا سمجھنا چاہئے کیونکہ یہ خاص اسی غرض سے لکھی گئی ہے بعد تصحیح و نظر ثانی بار دویم قیمت ۴ ر

کتب خانہ نظامیہ کی نایاب ۲۴۰ جدید الطبع کتابین۔

مجموعہ حلال طیب

سماع کے متعلق عجیب وغریب انکشافات مشہور آئمہ و محدثین کے معتبر رسائل کا مجموعہ جن مین پہلا رسالہ کتاب الامتاع فی احکام السماع حضرت مولانا کمال الدین جعفر تغلبی کی تصنیف ہے (۲) رسالہ حضرت شاہ عبد الحق محدث دہلوی (۳) رسالہ چہل حدیث یعنے سماع کے متعلق چالیس حدیثین مع شرح و ترجمہ اس رسالہ مین جمع کی گئی ہین مصنفہ حضرت شیخ عمر بن سعید حسینی (۴) رسالہ سماع مصنفہ حضرت شیخ رکن الدین بن حضرت شیخ عبد القدوس گنگوہی قدس سرہم قیمت ۵ؔ

عقائد صوفیہ

یعنے حضرت شیخ الشیوخ شیخ شہاب الدین عمر سہروردی رحمۃ اللہ علیہ کے رسالہ اعلام الہدیٰ وعقیدۃ ارباب التقیٰ کا اردو ترجمہ مع اصل عربی عقائد اسلامی کے بیان مین نہایت دلچسپ للل مختصر اور جامع ہے قیمت ۸ؔ

الحقائق والمعارف

چھ فنون کتاب جو حضرت مولانا روم کا پاکیزہ کلام ہے جس کو مولانا احمد رومی نے مرتب کیا ہے انچہ فنون کتاب دل مین ایک سو بیس فصلین ہیں ہر فصل مین ایک بیت یا ایک حدیث اور ایک آیت یا ایک حکایت موافق تفسیر یا ایکے متعلق ایک حکایت نثر اور ایک نظم اور رباعی ال حضرت شمس تبریز کی لائے ہین ہم نے ان کی نثر عبارت کا اردو ترجمہ

دیوان غرۃ الکمال

مصنفہ حضرت سلطان الشعراء امیر خسرو دہلوی ہند علیہ الرحمۃ یہ نایاب دیوان حضرت موصوف کی غزلون کا بہت بڑا ذخیرہ ہے ہم نے بڑی تلاش وجستجو اسکو بہم پہونچا کر نہایت صحت وصفائی کیساتھ عمدہ کاغذ پر خوشخط طبع کرنا شروع کر دیا ہے قیمت عہ

سپہر خسروی

کتاب کیا ہے مجموعہ عجائب ہے وغرائب ہے سلطان قطب الدین مبارک خلجی کی تاریخ اسکی فتوحات دربار کی تیاریان اسلامی سلطنت کا جبروت اور رعب وداب شکار گاہ کی تعریف۔ تیر وکمان کا مباحثہ چوگان بازی کی توصیف گیند وبلے کا مناظرہ۔ سلطان محمد بن سلطان قطب الدین کی پیدائش کا تہنیت نامہ وغیرہ وغیرہ نہایت دلچسپ بیانات ہین قیمت عہ

مثنوی شاہی یعنے مثنوی خضر خانی

مصنفہ حضرت امیر خسرو علیہ الرحمۃ جس مین سلطان علاء الدین خلجی کی تاریخ اسکی تمام فتوحات کا مختصر بیان کر کے فتح گجرات کا مفصل بیان راجہ کرن کی بیٹی رانی دیول دی کا گرفتار ہونا پھر شہزادہ خضر خان کی عاشقی اور عاشق ومعشوق حسرتناک پیغام وسلام اور آخر مین خضر خان کے نابینا اور شہید کئے جانے کا دل دکھانے والا قصہ۔

قیمت عہ

جملہ خطوط و کتابت و تحصیل زر اسی پتہ سے ہونی چاہیے۔

سید یسین علی نظامی خواہرزادہ حضرت خواجہ نظام الدین اولیا قدس سرہٗ مہتمم کتب خانہ نظامیہ صوبہ دہلی۔

الحقائق والمعارف

دونون کتابین حضرت مولنا روم کا پاکیزہ کلام ہے جسکو مولنا احمد رومی نے مرتب کیا ہے
دونون کتابون مین ایک سو بیس فصلین ہین اور ہر فصل مین ایک آیت یا ایک حدیث اور ایک
مشایخ کی تصوفانہ تفسیر بیان کرکے اسکے متعلق ایک حکایت نثر اور ایک نظم
ایک غزل حضرت شمس تبریز کی لکھی ہے ہمنے انکی نثر عبارت کا اردو ترجمہ کردیا ہے قیمت ۸؍

عقائد صوفیہ یعنے حضرت شیخ الشیوخ شیخ شہاب الدین عمر سہروردی رحمۃ اللہ علیہ کے رسالہ اعلام الہدی وعقیدۃ ارباب التقی کا اردو ترجمہ مع اصل عربی
عقائد اسلامی کے بیان مین نہایت دلچسپ مکمل مختصر اور جامع کتاب ہے قیمت ۴؍

دیباچہ دیوان غرۃ الکمال یہ دیباچہ حضرت امیر خسرو علیہ الرحمۃ نے اپنے دیوان غرۃ الکمال کا نثر مین تحریر فرمایا ہے
فارسی علم ادب کی عجیب کتاب ہے اس مین حضرت نے اپنی مختصر سوانح عمری
اور اپنی تصانیف کا بھی ذکر کیا ہے اور بہت سے علمی موزون نکات تحریر فرمائے ہین قیمت ۸؍

طب جسمانی و روحانی مترجم اردو مصنفہ حضرت امام غزالی علیہ الرحمۃ قابل دید کتاب ہے قیمت ۸؍

شمس المعارف الکبری

مصنفہ حضرت امام بونی مترجم اردو کامل ہر چہار حصہ علم جفر وعملیات
وتعویذات مین اس کتاب سے زیادہ معتبر کوئی کتاب نہین ہے
قیمت للعہ

جملہ خط وکتابت وتعمیل زر اس پتہ سے ہونی چاہیے
سید حسن نظامی خواجہ زادہ حضرت خواجہ نظام الدین اولیا مہتمم کتب خانہ نظامیہ ... دہلی